

ŽELEZAR

JESENICE, 4. SEPTEMBRA 1986

ŠTEVILKA 35 • XXXV

NAŠ KOVINAR, svobodno glasilo delavcev KID, je kot predhodnik ŽELEZARJA začel izhajati 26. januarja 1937. ŽELEZAR izhaja od 1. decembra 1951 kot mesečna revija, od 15. aprila 1959 kot štirinajstrednik in od 1. januarja 1962 kot tednik. Glasilo je ob 25. letnici predsednik Tito odlikoval z redom zaslug za narod s srebrno zvezdo. Glavni in odgovorni urednik Mile Crnović, tehnični urednik Dare Bradakšja, lektorica Marica Čušin, novinar — fotoreporter Borut Grce, administracija — Marija Lužnik in Mira Keserovič. Naslov: Uredništvo Železarnja, SOZD SŽ — Železarna Jesenice. Številke in temih telefonov: urednik 26-18, novinarji 26-19, administracija 26-21. Stavek in tehnično oblikovanje TK Gorenjski tisk Kranj, tisk ZP Ljudska pravica Ljubljana.

Po temeljitih pripravah smo glasovali za referendumsko odločitev o spremembi organiziranosti v Železarni Jesenice

Delavski svet Železarne Jesenice je na redni seji, 27. avgusta izglasoval sklep o razpisu referenduma. Tako se bomo 24. septembra odločali o predlogu nove organizacije Železarne Jesenice.

Na prvi pogled je to suhoparen sklep, iz katerega se ne da razbrati dnevov in mesecev temeljitih analiz in aktivnosti, potrebnih za izdelavo strokovnega predloga in vodenje javne razprave.

Izbrana organizacija je posledica neprestanega iskanja najboljših prilagoditev okolici, družbenim normam in željam po boljšem, donosnejšem in vzpodbudnejšem jutrišnjem dnevu. Zato je težko odgovoriti, kje so začetki sedanjega predloga. Prav gotovo so težja obdobja v poslovnem življenju bolj podvržena iskanju novosti tudi na organizacijskem področju, zato pogosto ugotavljamo, da smo prve predloge oblikovali leta 1984.

Nikoli, v vsem obdobju priprav, nismo razmišljali o ukinjanju temeljnih organizacij združenega dela, ali da bi v tem iskali rešitev vseh nastalih težav. Ves čas smo želeli ohraniti vse prednosti in dosežke visoke samoupravne razvitosti v naši Železarni. Prepričan sem, da smo v teh naporih uspešni.

V javni razpravi je bilo oblikovanih nekaj dopolnitev osnovnega predloga. Tiste, ki so vodile k še boljšim rešitvam, so bile vključene v končni predlog, nekatere bodo služile pri oblikovanju mikroorganizacij, tisti predlogi pa, ki niso in ne morejo biti upoštevani, so strokovno in javno obrazloženi.

Vsem in vsakomur je nemogoče ugoditi, ker bi s tem rušili osnovni koncept in bistveno že na samem začetku zmanjšali učinke pričakovanih sprememb.

Eno od pogosto postavljenih vprašanj se nanaša na odgovornost za predlagano organizacijsko obliko.

Prav gotovo je naloga in s tem tudi odgovornost poslovnega odbora, da predlaga ukrepe in postopek za čim uspešnejše delo. Odgovornost strokovnih delavcev se nanaša na oblikovanje rešitev v okviru predlaganega koncepta.

Prav tako pa je neizpodbitna resnica, da še tako dober predlog ne bo dal rezultatov, če ga potem, ko ga sprejmemo, nismo pripravljeno gojiti in večati učinek z doslednim izvajanjem dogovora, vselej, ko gre za skupni interes.

Obdobje, ki je pred nami, bo zahtevalo veliko akcijsko enotnost Železarne Jesenice. Začete naloge na investicijskem in proizvodnem področju so osnova za boljši jutri. Če začeti programi bodo težje izvedljivi, če ne storimo odločnih korakov v smeri tehnološke enotnosti, predvsem v obeh osnovnih programih — ploščatih in profilnih izdelkih.

Brez podpore porabnikov naših izdelkov bomo težko premagovali finančne in razvojne probleme. Te podpore pa ne bomo imeli brez vrhunske kvalitete naših izdelkov. Kupca ne zanimajo problemi posamezne faze proizvodnje. Ne glede na naše težave zahteva in bo tudi v bodoče upravičeno zahteval takšen izdelek kot ga ponujamo. Kvalitetnemu izdelku bomo morali nameniti več pozornosti. Posvetili mu bomo ekonomska in organizacijska razmišljanja. Ob tem ne bomo krnili dosežkov razvoja samoupravljanja. Uspeh ne more in ne sme izostati.

Cas, ki je pred nami, zahteva odločne poteze.

Od nas delavcev Železarne Jesenice je odvisno, ali bomo izkoristili ponujene možnosti.

PREDSEDNIK POSLOVODNEGA ODBORA
Boris Bregant

Krvodajalska akcija še traja

Na Jesenicah poteka KRVODAJALSKA AKCIJA na katero želimo še enkrat opozoriti vse sodelavce.

Po prvih neuradnih podatkih je udeležba nekoliko slabša kot prejšnja leta, zato vas ponovno vabimo, da se udeležite te izjemno pomembne akcije s katero pomagamo reševati življenje sočloveku, sodelavcu pa tudi nam samim.

Prepričani smo, da železarji tudi v letošnji akciji lahko prispevamo svoj delež, zato se izkažimo z večjo udeležbo v zadnjih dneh letošnje akcije, ki bo še v četrtek, petek in ponedeljek to je 4., 5. in 8. septembra.

Sindikata Železarne

Seja delavskega sveta Železarne

Delegati delavskega sveta delovne organizacije so se v sredo, 27. avgusta sestali na osmi seji. Obravnavali in sklepali so o vrsti pomembnih vprašanj, med katerimi je vsekakor napomembnejša odločitev o razpisu referenduma za sprejem samoupravnih aktov o predlogu nove organiziranosti. Pa pogledajmo, kako je potekala seja:

Pregled izvajanja sklepov prejšnje seje

Del usmeritev za nadaljnje delo na področju nagajevanja se že izvaja, strokovna služba pa spremembe, predvsem na področju merljivih kriterijev, pripravlja in bodo uveljavljene v septembru. Skladno s sklepi prejšnje seje je poslovodni odbor v sodelovanju s strokovnimi službami pripravil ukrepe za boljše doseganje planskih ciljev, znižanje zalog in materialnih stroškov ter doseganje plana izvoza. Analizirano je bilo tudi kadrovske področje, na osnovi ugotovitev analize pa je kadrovske sektor pripravil ukrepe za izboljšanje kadrovske zasedenosti s konkretnimi zadolžitvami.

Dopolnili so tudi sklep prejšnje seje tako, da delavski svet TOZD in delovnih skupnosti določajo nagrade za enkratne dosežke delavcev ali skupine delavcev v višini do 50 odstotkov poprečnega osebnega dohodka v Železarni v predhodnih treh mesecih.

Vodstvo temeljne organizacije Družbena prehrana je pripravilo odgovor na delegatsko vprašanje delegacije iz Hladne valjarne Jesenice o možnostih nakupa malice za denar. Delegacija je bila z odgovorom zadovoljna. Izvajajo se tudi usmeritve, ki so jih delegati sprejeli glede stroškov stojnin.

Tudi tokrat so delegati z vso pozornostjo prisluhnili poročilu o stanju projekta Jeklarna 2. Projekt se po terminskem planu približuje zaključku. Kljub stalnim akcijam, opozorilom in ukrepom vodstva projekta pa vsi izvajalci ne opravljajo vseh del v rokih. Najbolj kritično je pri izgradnji kontinuita in črpalnice, zamude pa so tudi pri dobavi opreme.

Trdno odločeni, da moramo v februarju prihodnjega leta pričeti s poskusnim obratovanjem, so delegati sklenili, da ponovno vzpostavijo stik s samoupravnimi organi glavnih izvajalcev in jih opozorijo na dosledno izpolnjevanje dogovorjenih rokov in

prioritete, ki so jih sprejeli že ob podpisu pogodb.

Polletno poslovno poročilo delovne organizacije

Z obravnavo na delavskem svetu Železarne se je zaključila široka razprava o doseženih poslovnih rezultatih Železarne v prvem polletju letošnjega leta. Uvodno obrazložitev je podala članica poslovnega odbora Jelka Vidali, spregovorila pa je tudi o pogojih poslovanja, ki nas čakajo v naslednjem obdobju.

Pripombe delavskih svetov TOZD in delovnih skupnosti je usklajil odbor za gospodarstvo pri delavskem svetu Železarne. Delavski svet je sprejel njegovo stališče, naj vodstva temeljnih organizacij in delovnih skupnosti ob začetku leta realno planirajo potrebne investicije, saj je med letom zaradi omejenih finančnih sredstev težko realizirati vse dodatne zahteve iz združenih amortizacijskih sredstev. Na pripombe, ki ne zadevajo notranje poslovanje posamezne temeljne organizacije, bodo strokovne službe pripravile odgovore.

(Nadaljevanje na 5. strani)

Boris Bregant: »Naslednja štiri leta so velik izziv!«

Delavski svet Železarne je ponovno izvolil predsednika poslovnega odbora, Borisa Breganta, članico poslovnega odbora Jelko Vidali in Ernesta Pušnika, vodjo komercialnega sektorja, ki bodo opravljali svoje funkcije še naslednja štiri leta. S tem so delavci Železarne izrekli tem delavcem priznanje za njihovo dosedanje delo in jih hkrati obvezali, da bodo svoje delovne naloge opravljali enako dobro tudi v naslednjih letih.

Tokrat smo se odločili za pogovor z Borisom Bregantom, prvim možem jeseniške Železarne. Pogovor sva začela kar klasično, z orisom njegove dosedanje poklicne poti.

Prvič se je zaposlil leta 1959 v takratnem Biroju, leta 1965 pa je prišel v Železarno, kjer je ostal do danes. Začel je kot asistent na vzdrževanju, postal kasneje vodja vzdrževanja, projektiral tehnologijo in investicijsko opremo. Kot vodja investicijskega razvoja je postal član poslovnega odbora, vmes pa je bil tudi nekaj časa na specializaciji v Italiji.

»Prvič sem prišel v Železarno pri trinajstih letih, pravi, »ko sem opravljal počitniško prakso. Kar za celo leto delovne dobe se je nabralo moje počitniške prakse.«

Klasično je kajpak tudi vprašanje o izbiri poklica in o ambicijah bruca

na fakulteti za strojništvo. Moj namig na svoje sedanje delovno mesto zavrne s smehom:

»Za študij strojništva in prihod v Železarno se prav gotovo nisem odločil zato, da bi postal predsednik poslovnega odbora. Od nekdanj sem bil bolj tehnično usmerjen, izbiral strojništva pa je bržkone stvar družinske tradicije, saj so bili moj oče in moji dedje, kolikor pomnim, vsi kovači. Družinski tradiciji je bil najbližji poklic strojnega tehnika. In ko sem že končal srednjo šolo je bil študij na fakulteti za strojništvo logično nadaljevanje moje usmeritve. Moram reči, da sem študiral z veseljem in po duši sem še vedno strojnik, čeprav sem v takem poklicu in v taki delovni organizaciji, da moram poznati tudi metalurgijo.«

Vodenje delovne organizacije, kakršna je Železarna pa bržčas zahte-

va tudi drugačno znanje, kot je strojniško, nenehno dodatno izobraževanje. Verjetno so zahteve takega delovnega mesta precej drugačne od zahtev vašega osnovnega poklica:

»Osnovna poklicna usmeritev pravzaprav ni bistvena za profil vodstvenega delavca. Moram reči, da je bilo za dodatna znanja s tega po-

(Nadaljevanje na 3. strani)

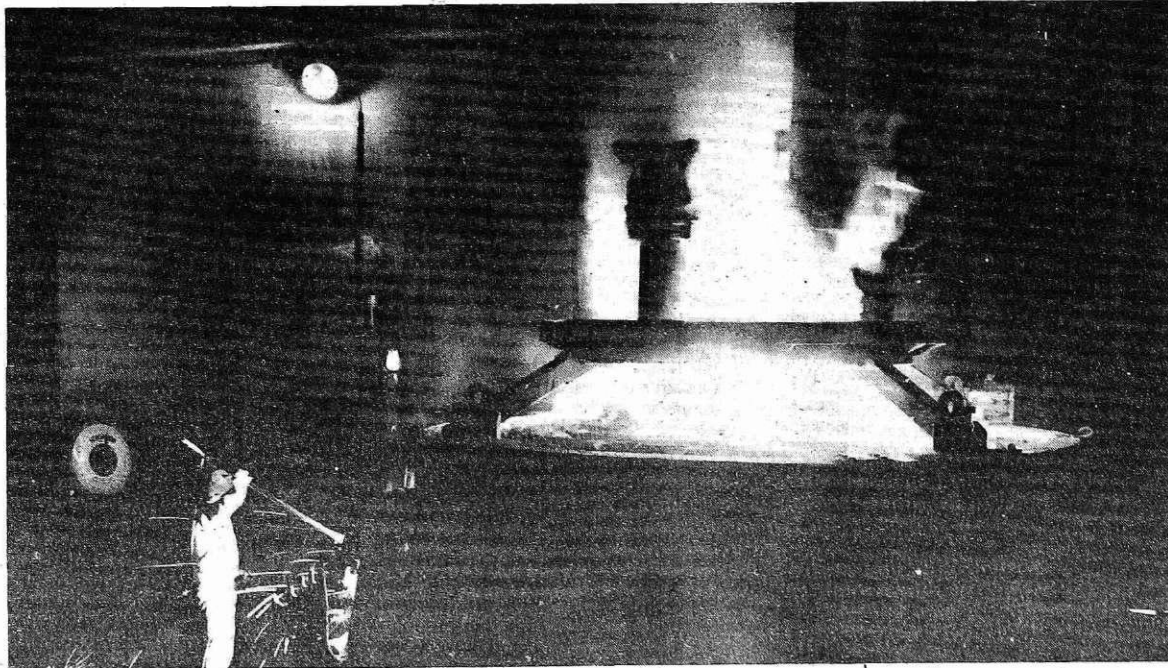
V AVUGSTU NISMO DOSEGLI PLANA

Po prvih, še nedokončanih podatkih statistične službe, smo v avgustu izdelali 107.911,8 ton skupne proizvodnje, kar je 93,2 odstotkov družbenega plana in 99,7 odstotkov operativnega programa. Planirano količino so dosegle temeljne organizacije: Plavž (100,1 odstotno), Livarna (114,1 odstotno), Valjarna bluming štekel (104,5 odstotno), Valjarna debele pločevine (120,8 odstotno), HV Bela (101,1 odstotno), HV Jesenice (102,6 odstotno), Žičarna (100,1 odstotno), Profilarna (111,3 odstotno), Jeklovlek (102,4 odstotno), Elektrode (106,7 odstotno) in Žebljarna (107,3 odstotno).

V TOZD Plavž so izpolnili operativni program 100 odstotno. Izdelali so 9.005,6 tone grodja.

V TOZD Jeklarna so vili 34.311,1 tona jekla. Družbeni plan so dosegli 88,5 odstotno, zmanjšani operativni program pa 92,9 odstotno.

V mesecu avgustu smo izpolnili družbeni plan prodaje 100 odstotno, operativni program pa 101,6 odstotno. Prodali smo 31.174,2 tona končnih izdelkov in storitev. Plan so izpolnili v TOZD: Livarna (107,2 odstotno), Valjarna debele pločevine (102,8 odstotno), HV Bela (110,9 odstotno), HV Jesenice (103,6 odstotno), Žičarna (100,7 odstotno), Jeklovlek (104,5 odstotno), Elektrode (104,9 odstotno) in Žebljarna (115,5 odstotno).

BBC elektropeč (foto I. Kučina)

NEKATERE SLABOSTI ORGANIZIRANOSTI V ŽELEZARNI

V času obravnave kritične analize delovanja političnega sistema je bilo izrečeno veliko kritik na račun samoupravnega organiziranja.

Zakon o združenem delu je prinesel kampanjo reorganizacij v smeri ustanavljanja TOZD, s tem pa decentralizacijo. Glavna utemeljitev pa niso bili ekonomski, poslovojni ali organizacijski razlogi, temveč neposredno upravljanje. Posledica tega pri nas je bila, da smo bivše obrate spremenili v TOZD. Upoštevani so bili formalni kriteriji zakona o združenem delu, nismo pa pri tem upoštevali značilnosti proizvodnje, izdelkov in trga, da bi dosegli čim večjo uspešnost poslovanja.

nova
organiziranost

Praksa je tekom let pokazala, da taka oblika organiziranosti za nas ni dobra. Prišlo je do osnovnih napak in hudih posledic, ker smo menili, da je bivša uprava oz. direkcija železarne tak birokratski center, ki ga je mogoče rušiti brez pomislekov, ne glede na posledice. Na žalost so pri nas za vse težave v državi krive tehnobirokratske sile, pri čemer vedno mislimo, da so to poslovojni organi. To je popolnoma v nasprotju z dogajanjem v razvitih državah, kjer imajo sposobni vodilni gospodarski strokovnjaki velika pooblastila in odgovornost in so najbolj cenjeni in plačani ljudje. Pri nas je bilo vse, kar je spominjalo na centralizirano upravljanje, obsojeno kot nujno zlo. Pri tem smo z določili v samoupravnih aktih po nepotrebnem obremenili samoupravne organe TOZD s strokovnimi odločitvami, ki bi morale biti izključno v pristojnosti strokovnjakov.

V taki družbeni klimi so se mnogi naši vodilni strokovnjaki prilagodili novemu stanju. Svoje obveze in odgovornost so pričeli deliti in prenašati na samoupravne organe TOZD. Decentralizacija nekaterih vitalnih funkcij delovne organizacije je povzročila ustvarjanje majhnih centrov moči v TOZD in s tem podvajanje nekaterih kadrov v administraciji. Prejšnji vodilni organizatorji proizvodnje in storitev so postali vodje TOZD in se na ta način pričeli ukvarjati s samoupravnimi problemi, namesto z razvojem tehnologije in proizvodnje. Tekom let smo spoznali, da naše TOZD niso postale dohodkovne enote, ki bi se borile za ustvarjanje skupnega dohodka oziroma skupnih ciljev. Tako je decentralizacija vodila do organiziranja nezaokroženih dohodkovnih enot in negiranja ciljev, zaradi katerih v svetu do decentralizacije prihaja. Tako organizirane TOZD niso mogle prispevati k večji uspešnosti poslovanja. Medtem, ko v svetu opažamo, da se jeklarska industrija zaradi specifičnosti oz. povezanosti v proizvodnem procesu vedno bolj centralizira, smo se v naši železarni decentralizirali.

Neustrezni dohodkovni odnosi vodijo k temu, da dohodek TOZD ne odraža samo vpliva dela in gospodarstva v TOZD, marveč tudi vpliv neurejenih medsebojnih odnosov. Če upoštevamo še zunanje vplive, prodajne in nabavne cene, obresti

na kredite itd., vidimo, da dohodek v veliki meri ne odraža dela in gospodarstva v TOZD. Na ta način dohodek preneha biti motiv gospodarjenja, oziroma ga skušamo doseči z čim manj napora. Prizadevanja za nizke plane in višje osebne dohodke postajajo vse večja, ne pa tudi borba za znižanje stroškov in večjo produktivnost, za kar je potrebno več naporov. Do izraza vedno bolj prihaja dejstvo, da je z decentralizacijo zapostavljena celovitost železarne, ker je osnovna skrb posvečena interesom TOZD. Poslovna politika železarne kot celote ne pride do primerne veljave in so zaradi tega ogroženi posamezni in skupni interesi železarne.

V letih po decentralizaciji smo ugotovili, da nobena od novih TOZD ne more biti popolnoma dohodkovno neodvisna od drugih TOZD in delovnih skupnosti, da bi lahko ustvarjala akumulacijo za stabilen lasten razvoj. Ugotovili smo, da je tehnološka povezanost in seveda tudi programska, še vedno ena najmočnejših osnov za obliko uspešne organiziranosti železarne. TOZD sama zase proizvede premalo akumulacije, da bi lahko smotno investirala, zato je treba razpoložljiva sredstva združiti in jih vložiti v najbolj ugodne naložbe. To nam je uspelo pri investiciji za novo jeklarino.

Že prej smo ugotovili, da decentralizacija nekaterih poslovnih funkcij skupnega pomena ne prinaša nobenih prednosti, ampak samo slabosti. Za uspešno delovanje posameznih poslovnih funkcij odgovarja vodje sektorjev, za uspešno poslovanje železarne pa PO. Nekateri strokovnjaki trdijo, da je kolektivna odgovornost v PO za naše razmere slaba. V dokaz navajajo primere iz drugih organizacij doma in po svetu. Dejstvo je, da je uspešnost poslovanja vsake delovne organizacije odvisna od dveh osnovnih vplivov: uspešnosti poslovanja posameznih poslovnih funkcij in uspešnosti vsklajevanja teh poslovnih funkcij v celoto. Za vsklajevanje poslovnih funkcij v celoto je v večina delovnih organizacij odgovoren direktor.

Celotna organizacija z vsemi poslovnimi funkcijami predstavlja reprodukcijsko — dohodkovno enoto in šele uskladištev in uspešno delovanje vseh funkcij vodi k dohodku. V jugoslovanski praksi je ugotovljeno, da je veliko delovnih organizacij or-

ganiziranih tako, da TOZD v skladu s samoupravnim dogovorom vršijo samo proizvodno funkcijo, vse ostale funkcije pa zanje vršijo v delovni skupnosti skupnih služb. Pokazalo se je, da ta model organiziranosti pomeni lažje usklajevanje poslovnih funkcij. Direktor tekstilnega kombinata Vranje, z 8000 zaposlenimi in 8 TOZD trdi, da se ima za poslovne uspehe zahvaliti taki organizaciji. Njihove TOZD se borijo izključno s proizvodnjo. To jim je omogočilo, da število delavcev v administraciji zmanjšajo na samo 4 odstotke zaposlenih. Vsi ostali so neposredni proizvajalci ali organizatorji proizvodnje. Po mnenju direktorja je najvažnejše to, da je delovna organizacija monolitna. Interesi vseh TOZD so podrejeni doseganju optimalnih rezultatov na nivoju delovne organizacije. Podoben primer imamo tudi v Železarni Ravne.

Zanimivo je to, da delavci v teh delovnih organizacijah nikdar ne trdijo, da so jim s tem odvzete njihove temeljne pravice v upravljanju. Njihova delovna organizacija dosega dobre poslovne rezultate in jim na ta način omogoča sorazmerno dobre osebne dohodke. Skratka, delavci zaupajo v strokovnost in sposobnost vodilnih kadrov.

Poslovna politika delovnih organizacij mora biti prežeta z ekonomiko in se ne sme ozirati na špekulacije ali slučajnosti.

Tržišče postaja vse bolj brezobzirno razsodišče, na katerem ne bo mesta za slabe in neproduktivne. To je zelo pomemben razlog, da mora biti ekonomika glavno načelo v delu TOZD in OZD.

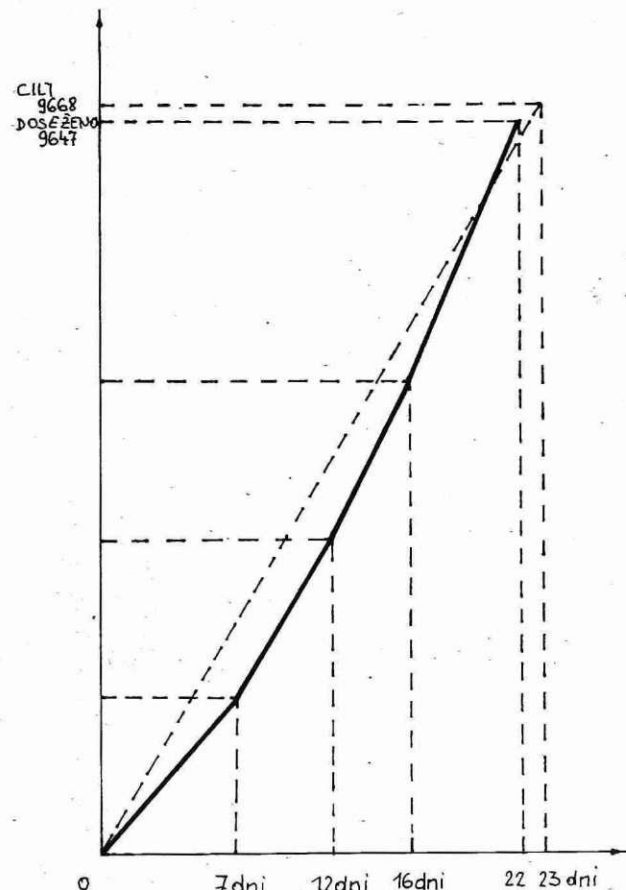
Vsebinsa poslovanja in organiziranja TOZD in DO Železarne sta prepleteni in jih je težko analizirati ter ugotavljati vzroke in slabosti ene in druge. V tem prispevku sem poskušal zajeti nekatere ugotovitve z ožjega področja organiziranja. Navedene slabosti sedanje organizacije pa niso rezultat samo mojih raziskav, temveč tudi študije številnih priznanih strokovnjakov železarne in SOZD SLOVENSKE Železarn.

Literatura:

Rudi Rozman, Organizacija in kadri, 3 - 4 1986
Vlajko Jovič, Poslovna politika, julij - avgust 1986.

Anton Strajnar

doseganje skupnega cilja poslovanja

Mesec avgust je zaključen, vendar čisto dokončnih rezultatov še ne moremo podati.

V dvaindvajsetih dneh smo dosegli 9.647 mio din realizacije. Cilj je dosežen, vendar je stimulacija manjša kot v juliju.

Delavski svet delovne organizacije Železarne Jesenice je na 8. seji dne 27. avgusta 1986 skladno z določbo 463. člena zakona o združenem delu in 45. člena statuta delovne organizacije Železarne Jesenice razpisal

REFERENDUM

1. za sprejem predlogov
  - SAMOUPRAVNEGA SPORAZUMA O SPREMENBAH ORGANIZIRANOSTI TEMELJNIH ORGANIZACIJ
  - SAMOUPRAVNEGA SPORAZUMA O ZDRUŽEVANJU DELA DELAVCEV V TOZD
  - STATUTA TEMELJNE ORGANIZACIJE ZDRUŽENEGA DELA.

2. Glasovanje bo 24. septembra med 5. in 17. uro v vseh TOZD na treh ločenih glasovnicah s tem, da delavci, ki bodo vključeni v novoorganizirani TOZD Komerciala, glasujejo o prvih dveh samoupravnih aktih.

3. Poprejšnja obravnava o referendumskih vprašanjih bo potekala po samoupravnih delovnih skupinah. Gradivo za referendum je objavljeno v glasilu Železar 4. septembra.

4. Referendum vodi stalne volilne komisije TOZD in volilna komisija delovne organizacije, ki so odgovorne za pripravo in izvedbo referenduma.

Razpis se objavi na način, ki ga opredeljuje III. poglavje statuta delovne organizacije — uresničevanje samoupravljanja v Železarni Jesenice.

Predsednik delavskega sveta

Miro Mohorič

Seja odbora samoupravne delavske kontrole Železarne

Delegati odbora samoupravne delavske kontrole Železarne so se 25. avgusta sestali na peti seji in obravnavali polletno poslovno poročilo delovne organizacije, pregled porabljenih sredstev za reprezentanco v drugem kvartalu, poročilo zveznega tržnega inšpektorja, pritožbi sodelavcev, pregledali pa so tudi, kako so se izvajali sklepi, ki so jih sprejeli na prejšnji seji.

V prvem kvartalu smo zaostajali za načrtovano proizvodnjo, zato so delegati na prejšnji seji zadolžili poslovodni odbor, da čimprej razreši vzroke za nedoseganje planiranih ciljev. V sodelovanju s strokovnimi službami je poslovodni odbor analiziral vplive na poslovanje v prvem kvartalu in ugotovil, da so se precej povečala sredstva za plačilo obresti, zaradi povečane investicijske dejavnosti in rasti vrednosti zaloga. Ukrepi, ki jih je pripravil za razreševanje te problematike, se nanašajo na realizacijo sprejetih rokov in obsega posameznih investicijskih del ter na zmanjšanje potreb po zadolževanju, znižanje zaloga ter tekočo in večjo proizvodnjo.

Tudi delegati tega odbora so za skrbljeni zaradi sredstev za Jeklarino 2, ki se ne zbirajo po programu. Zadolžili so poslovodni odbor, da ponovno opomni banke in od njih zahteva izpolnjevanje sprejetih obveznosti. Na tej seji so bili obveščeni o tem, da aktivnosti za zbiranje sredstev za realizacijo projekta Jeklarina

2 potekajo prek projektnega sveta, strokovne službe in odbora podpisnic sporazuma. Opozorili pa so tudi na zaostajanje investicije Hidrocentrala Javornik in prav tako zadolžili poslovodni odbor, da pri izvajalcu opreme doseže, da dogovorjene obveznosti izpolnjuje v roku. Litostroju Ljubljana so bila opozorila poslana (o tem smo lahko brali v eni prejšnjih številkih Železarja), pa tudi turbina je že dostavljena.

V nadaljevanju so delegati prisluhnili uvodnemu poročilu o poslovanju Železarne v prvem polletju. Ugotovili so, da je Železarina v tem obdobju ustvarila ostanek čistega dohodka za sklade in da nobena temeljna organizacija ni poslovala z izgubo. Kljub tem ugotovitvam pa z rezultati prvega polletja ne smemo biti zadovoljni. Zaradi predvidenih zaostrenih pogojev poslovanja v naslednjem obdobju in dokaj nizkega ostanka čistega dohodka je poslovodni odbor pripravil ukrepe za izboljšanje delovne in tehnološke discipline s konkretnimi predlogi za izboljšanje kontrole prisotnosti na delu, izpolnjevanja tehnoloških zahtev in kvalitete proizvodnje. Omenjene predloge ukrepov bo obravna-

val tudi delavski svet Železarne.

Iz pregleda porabljenih sredstev za reprezentanco v drugem kvartalu so delegati ugotovili, da so bila prekoračena za 11 odstotkov, predvsem zaradi podražitve gostinskih uslug in povečane poslovne aktivnosti. Sprejeli so sklep, naj vodstva TOZD in sektorjev tudi v bodoče spoštujejo skupne usmeritve za zmanjšanje obsega uslug.

Seznani so se tudi z zapisnikom o izvršenem inšpekcijskem nadzoru. Zvezni tržni inšpektor je pregled opravil v maju, nepravilnosti ni bilo. Sodelavca temeljne organizacije Remontne delavnice in delovne skupnosti za ekonomiko, TKR in novogradnja sta odboru poslala pritožbi. Prva se je nanašala na nabavo pisarniške opreme, druga pa na odstranitev in razporeditev k drugim delovnim nalogam. Delegati so pregledali celotno dokumentacijo in ugotovili, da njuni pritožbi obravnavajo ustrezni samoupravni organi v TOZD oziroma delovni skupnosti.

Delegatsko vprašanje je postavil delegat iz TOZD Energetika: Ali lahko odbor samoupravne delavske kontrole TOZD glede na to, da ne sprejema konkretnih odločitev, ampak le spremlja posamezne zadeve, deluje tudi na seji, ki ni sklepčna? Odgovor bo pripravil center za proučevanje samoupravljanja in informiranja.

CPSI — Z.V.

Boris Bregant: »Naslednja štiri leta so velik izziv!«

(Nadaljevanje s 1. strani)

dročja v Železarni vedno dovolj posluha in dane možnosti smo nekateri tudi dobro izkoristili, obiskovali smo seminarje, hodili na obiske, bili v stiku s tujimi poslovneži. Ko enkrat stopiš na to pot, se ne moreš več izmakniti.

Dodatno izobraževanje pa kajpak ni le prebiranje knjig in opravljanje izpitov. Človek mora biti v celoti prisoten pri vseh dogajanjih.

Delo predsednika poslovnega odbora delovne organizacije z več kot šeststisoč delavci se gotovo ne začne ob šestih in konča ob dveh.

»Dolgačas mi gotovo ni. Osnovno pri tem poklicu je, da mora človek

če, kot imamo zapisano v dokumentih. Problemi navadno nastanejo, kadar je treba tisto, za kar smo se dogovorili, izpeljati tudi v praksi. Pogosto se zgodi, da kako akcijo zavestno izpeljemo na višji ravni, kar ima za posledico premajhno izkoriščenost znanja naših strokovnjakov. Pogosto se tudi zgodi, da nas je premalo. To pomeni, da ima poslovni odbor in kajpak tudi jaz sam, obilico dela, ki nam ga v normalnih okoliščinah ne bi bilo treba opravljati.

Naslednja štiri leta, ki so pred nami pa bržčas zahtevajo tudi nekaj osebnega poguma?

»Vprašanje poguma je vprašanje pripravljenosti in usposobljenosti.

takih projektih. Seveda mi še zdaleč ne želimo spreminjati sistema, pač pa znotraj njega iščemo optimalno varianto za svoje delo. Podobno kot pri Jeklarni 2 gre tudi tukaj za prehitro sklepanje v smislu zmanjševanja števila temeljnih organizacij pomeni njihovo ukinitje, ukinitje tozgov pa je napad na sistem. Napadi s te strani pa me ne prizadejejo, saj ni treba drugega, kot še enkrat pojasniti vso zadevo.

Drugi občutek, ki leti na projekt nove organiziranosti, pa je vprašanje, ali bo nova organiziranost zmogla zagotoviti boljše tehnološko in delovno disciplino.

»Brez boljše delovne in tehnološke discipline ni uspeha, ne glede na organizacijsko obliko. Disciplino pa je stvar zavesti delavcev. Res pa je seveda tudi, da določena organizacijska oblika daje več možnosti za razna stranpota ali onemogoča celovit vpogled v dogajanje, medtem ko drugačna organizacija lahko omogoči bolj racionalno in s tem tudi uspešnejše poslovanje.

O tehnološki disciplini se bomo morali temeljito pogovoriti ne glede na novo organiziranost. Vsakič, ko se odločimo za nov kvaliteten program, se s tem odločimo tudi za večjo tehnološko in delovno disciplino, saj brez tega ne moremo delati kvalitetnih izdelkov.

Vprašanje je seveda, kako zagotoviti večjo disciplino. Brez sodelovanja neposrednih vodij proizvodnje tega cilja ne moremo doseči. Še vedno sem prepričan, da lahko ta cilj dosežemo z dogovorom, če pa dogovor spodleti, bodo potrebni odločni ukrepi in trda roka, druge možnosti ni. V tehnološkem postopku morajo veljati normativi. Lahko sicer razpravljamo o tem, kako jih doseči, nikakor pa si ne moremo privoščiti razprave o tem, ali so ti normativi pravi ali ne.

Ko govorimo o delovni in tehnološki disciplini, ne moremo mimo vprašanja ustreznega nagrajevanja.

»Prepričan sem, da je delo treba pošteno nagraditi. Morali bomo najti način, da bomo dobro delo tudi dobro in pošteno nagradili in da bomo lahko ustrezno kaznovali nedelo in nedisciplino. Ob dobrem delu in dobri tehnološki in delovni disciplini imamo možnosti za večji dohodek in s tem tudi večje osebne dohodke. Posebej bo treba nagraditi strokovno delo, saj je pri nas delež sredstev za nagrajevanje še vedno bistveno manjši, kot v drugih panogah in iz leta v leto manjši. Če bi izkoristili vse svoje možnosti, če bi na primer imeli tako akumulacijo, kot jo ima železarna Ravne, bi že v tem trenutku lahko imeli višje osebne dohodke.

Skleniva najin pogovor, s kakšnimi občutki gledate v naslednja štiri leta? Ponovna izvolitev gotovo pomeni priznanje za vaše dosedanje delo, hkrati pa tudi veliko odgovornost.

»Če pregledamo vse aktivnosti, ki smo jih zastavili v zadnjih letih, ugotovimo, da je Železarna pred prelomnico, ki pomeni velik izziv za vodstvene in vodilne delavce. Lahko dosežemo velik napredek in velike uspehe, za kar pa moramo vse načrte dosledno in kvalitetno izpeljati. Kar se tega tiče, sem optimist. Jasno pa se zavedam, da ob le nekaj manjših napakah lahko plačamo zelo visok davek. Naslednja štiri leta so zato velik izziv. Izvolitev za še en mandat razumem kot priznanje, še bolj pa kot obvezo, obvezo tudi tistih, ki so me izvolili, da bomo skupaj dosegli zastavljene cilje.

besedilo in slika
Borut Grce

OBVESTILA KOLEKTIVU – OBVESTILA KOLEK

RAZPORED DEŽURNIH ŽELEZARNE OD 8. DO 14. SEPTEMBRA

8. septembra, Božidar BARTELJ, podpredsednik PO, Zabreznica 44/b, ☎ 80-726.
9. septembra, Albina TUŠAR, član PO, Blejska Dobrava 16/b, ☎ 83-082.
10. septembra, Martin ŠKETA, vodja SEO, Bled, Alpska 1, ☎ 77-130.
11. septembra, Lado ŠKETA, vodja TOZD Plavž, Bled, Alpska 1, ☎ 77-136.
12. septembra, Franc VIČAR, vodja invest.razvoja, Rodine 51, ☎ 80-268.
13. septembra, Jernej HOČEVAR, vodja prodaje, Jesenice, Kejžarjeva 38, ☎ 82-118.
14. septembra, Stanko ČOP, vodja invest.razvoja, Žirovnica 90/a, ☎ 80-036.

Dežurstvo traja vsak dan od 14. do 6. ure naslednjega dne in sicer tako, da je dežurni v tem času doma. Ob sobotah, nedeljah in praznikih traja dežurstvo od 6. ure do 6. ure naslednjega dne.

V času dežurstva je dežurni dolžan opraviti en obhod po železarni, svoje pripombe vpisati v dežurno knjigo ter o tem ob predaji dežurstva poročati podpredsedniku poslovnega odbora.

DEŽURNI ZA VZDRŽEVANJE V ŽELEZARNI

Datum:	Dnevni:	Nočni:
Ponedeljek — 8. 9.	Jože Pezdernik	Milan Ravnik
Torek — 9. 9.	Branko Gerčar	Janko Cerkovnik
Sreda — 10. 9.	Borut Cegnar	Marjan Robič
Četrtek — 11. 9.	Marjan Pintar	Miroslav Zupan
Petek — 12. 9.	Franc Arnež	Brane Cepič
Sobota — 13. 9.	Alojz Slivnik	Stane Mencinger
Nedelja — 14. 9.	Dušan Bak	Matjaž Kelvišar

SLUŽBA OBRATNE AMBULANTE

Od 8. do 13. septembra bodo delale naslednje obratne ambulante:
DOPOLDNE: II. obratna ambulanta — dr. Alenka Kralj Odar in III. obratna ambulanta — dr. Bernarda Benedik.

POPOLDNE: I. obratna ambulanta — dr. Metod Rešek in IV. obratna ambulanta — dr. Ivica Vreš.

V soboto, 13. septembra, samo dopoldne: I. obratna ambulanta — dr. Metod Rešek in IV. obratna ambulanta — dr. Ivica Vreš.

ZOBNE AMBULANTE
DOPOLDNE: I. zobna ambulanta — Viktor Stražišar, v. dent.
in II. zobna ambulanta — dr. Alojz Smolej.

Za borce: od 7. do 8. ure.

POPOLDNE: III. zobna ambulanta — mr. dr. stom. Bela Gazafi.

Za Vatrostalno: od 15,30 do 16,30.

V soboto, 13. septembra, samo dopoldne: III. zobna ambulanta — mr. dr. stom. Bela Gazafi.

DEŽURNI V VATROSTALNI

6. in 7. septembra, Urša OBLAK, Dovje 78, ☎ doma 89-187, v službi 83-281.

Dežurni Vatrostalne je v soboto od 6. do 12. ure na delovnem mestu, v prostem času do ponedeljka do 6. ure zjutraj pa je dežurni dosegljiv na domu.

Skrb za stalni tehnološki napredek in razvoj ter prizadevanje, da k delovnim nalogam razporedimo ustrezno strokovno usposobljene ljudi, kakor tudi prvobitni cilj vsake OZD, da teži k doseganju planiranih proizvodnih rezultatov, so osnovni razlogi, da

ŽELEZARNA JESENICE vabi

v svoj 6200 - članski kolektiv nove sodelavce.

Na osnovi navedenih razlogov in glede na konkretna prosta dela in naloge ter načrtovane potrebe, vabimo medse delavce z višjo in visokošolsko izobrazbo s področja:

metalurgije,
strojništva,
elektrotehnike,
elektronike,
računalništva,
kemije in ekonomije.

Iz široke palete poklicev, pridobljenih s srednjim usmerjenim izobraževanjem, so za Železarno še posebej zanimivi tisti, ki jih opredeljujemo pod kovinsko predelovalno oziroma metalurško usmeritvijo:

strugarji,
orodni ključavničarji,
konstrukcijski ključavničarji,
strojni mehaniki,
vroči valjavci,
hladni valjavci,
obdelovalci kovin,
kovači,
talilci,
žičarji,
vzdrževalci strojev,
varilci,
pa tudi:

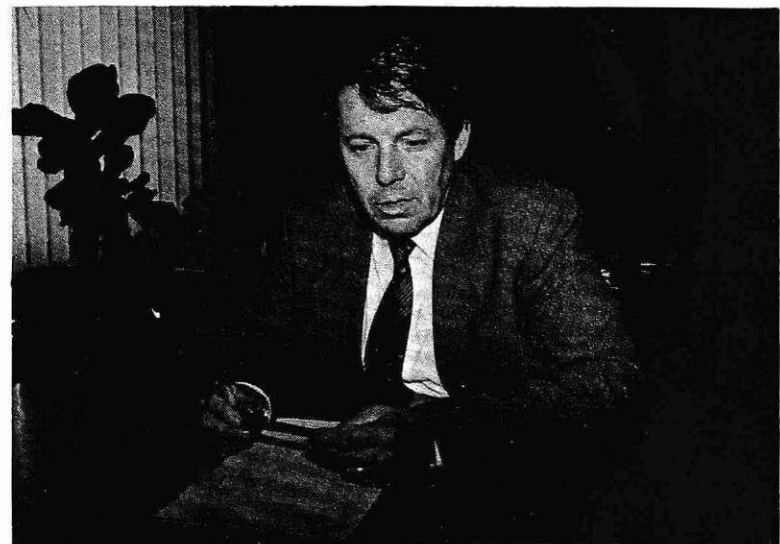
elektroenergetiki, kemijski tehniki, strojni tehniki, tesarji, plastičarji, žerjavovodje, vozniki vilicarjev... PRIDITE!

Vabil ne moremo olepšati z mamljivo ponudbo »osebni dohodek po dogovoru« ali »stanovanja zagotovljena«, vendar pa bomo vsakemu novemu delavcu lahko ponudili in zagotovili opravljanje takšnih del in nalog, ki bodo v skladu z njihovimi strokovnimi in osebnimi hoteli.

Vsem, ki bi jim delo v največji delovni organizaciji na Gorenjskem pomenilo tudi določen osebni izziv, vsem delavoljnim, ki jih veseli delo pri pridobivanju in predelavi jekla, naj velja poziv:

odločite se in pridite!

Za vse dodatne informacije ali pogovor so vam vsak delovni dan na razpolago strokovni sodelavci kadrovskega sektorja. Vse informacije pa lahko dobite tudi po telefonu 064/81-231, int. 28-10.

natančno ločiti službo od zasebnega življenja. Paziti mora, da si vendarle vzame nekaj časa tudi zase, da je dejaven tudi na drugih področjih od družbenopolitične aktivnosti pa do športa. Povsod mora biti prisoten vsaj toliko, da veš za kaj gre. Je pa vse skupaj stvar organiziranosti, saj je tudi svoj prosti čas treba nekako organizirati in programirati.

Ko ste bili prvič izvoljeni za predsednika poslovnega odbora, so se ravno končali »zlati časi« našega gospodarstva, začele so se težave, ki so vedno bolj oteževale gospodarjenje in marsikdaj razvednotile delovne in poslovne rezultate. Prekrmariti železarsko barko skozi ta štiri leta gotovo ni bilo lahko, kaže pa, da tudi naslednja štiri ne bo dosti lažje. Še toliko bolj, ker je pred delavci Železarne kup stvari, ki jih je treba dokončati: investicija v Jeklarno 2, projekt nove organiziranosti, sprememba proizvodnega programa in še dosti drugih, nič manj pomembnih stvari. Vsega tega najbrž ne more izpeljati en sam človek, pa čeprav predsednik poslovnega odbora.

»Za gospodarjenje časi res niso posebno lepi, vendar ni tako le sedaj. V preteklih štirih letih so bile razmere v gospodarstvu res malo bolj zaostrene, saj so se dogajale hitre spremembe. Redno je bilo treba spremljati vsa dogajanja, da smo se lahko sprosti prilagajali. Bolj pomembno je, da Železarna v teh letih dela velike korake, od investicijske dejavnosti do sprememb proizvodnega programa (višje kvalitete jekel). V teh štirih letih smo začeli marsikaj, kar moramo zdaj izpeljati do konca. Pri tem seveda računam na svoje sodelavce. Svoje službene dolžnosti sem vedno skušal opravljati tako, da sem bil le prvi med enakimi v poslovnem odboru, kjer so delovne naloge in dolžnosti vsakega člana točno opredeljene. Seveda pa se zgodi, da del odgovornosti drugih članov pade tudi na moja pleča, nekoliko druga-

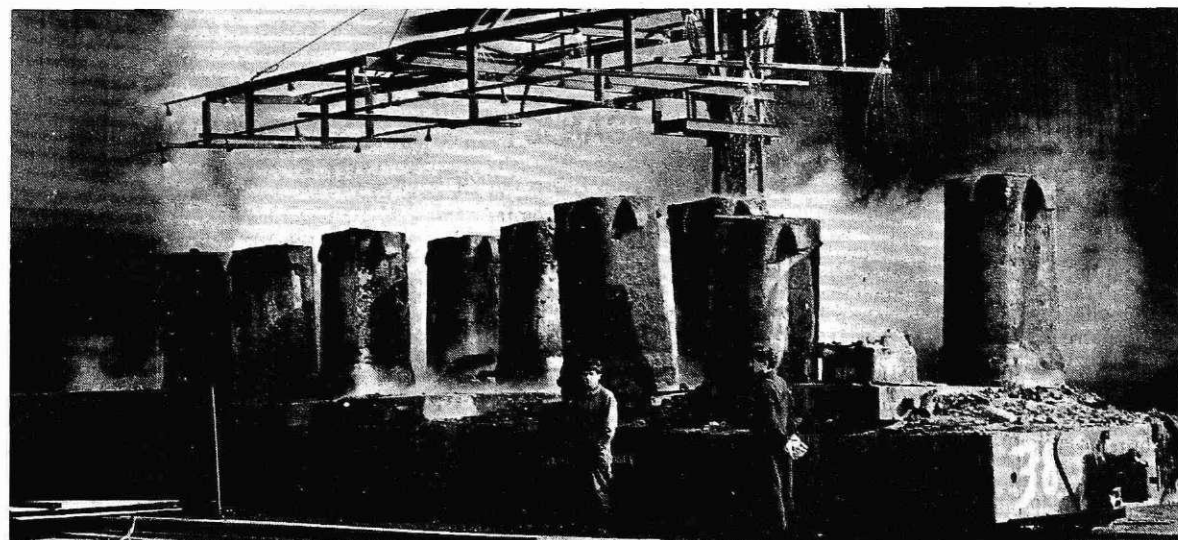
Če imaš ustrezne tehnološke in ekonomske pogoje, je pač treba zaupati ljudem, ki pripravljajo določeno dejavnost. Sem pa odločno proti vsakršnemu pogumu brez ustreznih pogojev.

Do zagona nove jeklarne je komaj še pol leta, pa vendar se še vedno od časa do časa oglašijo tisti, ki trdijo, da bo Jeklarna 2 pogubna za slovensko gospodarstvo, da bo slovenski Feni. Vse te trditve temeljijo na predpostavkah, ki ne združijo temeljitejšega razmisleka, pa vendar domnevam da vam ni prijetno poslušati teh očitkov in kar naprej razlagati in pojasnjevati, kako je s to rečjo.

»Vprašanje: Jeklarna 2, da ali ne, je pravzaprav vprašanje ali smo v Sloveniji za bazno industrijo, ali ne. Mislim, da se vendarle prehitro odločamo, da bomo nekatere tradicionalne veje industrije prepustili drugim. Morda res nismo uspeli dovolj jasno povedati slovenski javnosti, da na Jesenicah ne gre za masovno metalurgijo, ampak za specializacijo pri proizvodnji visokokvalitetnih jekel, kar pomeni poudarek predvsem na znanju in proizvodnji tistih izdelkov, ki jih ne znajo narediti prav povsod. Pri vseh investicijah v Železarni, tu ne gre samo za novo jeklarno, gre za zmanjševanje proizvodnje surovega jekla in za povečanje vrednosti naših izdelkov.

Tudi ob projektu nove organiziranosti jih ni manjkalo, ki so nam imeli očitati kopico grehov. Posebno glasni so bili nekateri sindikalisti in njihova dežurna peresa. Taka in podobna nasprotovanja so v nekaterih delovnih organizacijah povzročala odstop od nameravane reorganizacije. Hkrati je bilo v slovenski javnosti ustvarjeno mnenje, da pomeni vsaka reorganizacija tudi ukinitje temeljnih organizacij in malodane direkten napad na sistem. Kako gledate na take »sistemske« ovire?

»Največja ovira je najbrž strah pred vsako novostjo, ki se pojavi pri

Kokile (foto: I. Kučina)

Odbori samoupravne delavske kontrole

TOZD Valjarna bluming štekel

Odbor samoupravne delavske kontrole v TOZD Valjarna bluming štekel je na 3. seji 27. avgusta obravnavl poslovno poročilo za prvo polletje. Poslovanje je bilo sicer pozitivno, vendar pa izplen, storilnost in izpolnjevanje količinskega plana niso zadovoljivi. Kupci v vse večji meri zahtevao kvaliteto. Člani odbora so menili, da je za nekaliteto delo krivo predvsem stanje valjarskih naprav. Odbor je sklenil, naj TOZD

Vzdrževanje skuša urediti naprave za boljše delovanje, da je čimprej potrebno izpeljati modernizacijo šteklja in da naj se vsi zaposleni strogo držijo predpisanih regulativov.

Ugotovil je tudi, da pri obratovanju custodis peči v adjustaži šteklja na Javorniku prihaja do problemov zaradi pomanjkanja delavcev. Delegati so menili, da je ta oddelek, glede na pogoje dela, slabo nagrajevan.

TOZD ŽIČARNA

Odbor samoupravne delavske kontrole v TOZD Žičarna je na 4. seji, 22. avgusta obravnavl poslovanje v prvem polletju, porabo reprezentančnih sredstev ter nadurno delo. Reprezentančna sredstva so bila prekoračena na račun gostov pri postavitvi MIG linije in pri pripravah za postavitev nove lužilnice (številke v sklepih niso navedene). Zaradi izgradnje nove lužilnice in zaradi reševanja reklamacij se je povečalo tudi število službenih potovanj. Pri

prekoračitvi nadurnega dela ni bilo kršitev (tudi tu iz sklepov ni razvidno, na kakšno število nadur in na kakšno obdobje se ta, »nekoliko« ne logična ugotovitev nanaša).

Pri pregledu sklepov prejšnje seje pa je odbor ugotovil, »da se usluge HVJ še vedno niso izboljšale«.

Člani odbora ugotavljajo, da bo v TOZD potrebno sprejeti ukrepe za izboljšanje tehnološke in delovne discipline.

TOZD Vratni podboji

Odbor samoupravne delavske kontrole v TOZD Vratni podboji je na 4. seji, 5. avgusta obravnavl poslovno poročilo za prvo polletje, pregledal sklepe samoupravnih organov v TOZD in se seznanil z analizo prevozov z avtomobilom, ki je last temeljne organizacije.

Zanimiva je ugotovitev, da so plan v prvem polletju presegli (družbeni za 8,2 odstotkov, operativni za 6,7 odstotkov), medtem ko so odpremo izpolnili le 92,2 odstotno na družbeni plan, oziroma 90,9 odstotno glede na operativni plan (zaradi neodpremljenih podbojev za izvoz), tako da so se v TOZD povečale zaloge gotovih izdelkov. Sicer pa je bilo poslovanje pozitivno, znižali pa so tudi porabo energije.

Od sklepov samoupravnih organov v TOZD nista realizirana le dva sklepa odbora za delovna razmerja: zaposlitev strojnika v lakični (zaradi pomanjkanja delavcev v Železarni bodo morali rešitev poiskati v okviru TOZD) in zaposlitev nove čistilke (problem bodo rešili, ko bo sedanja delavka odšla na porodniški dopust). Na poročilo o prevozih s službe-

nim avtomobilom odbor ni imel pripomb.

Pod razno so delegati sklenili, da odboru samoupravne delavske kontrole Železarne posredujejo dopis v zvezi z nejasnostmi pri izplačilu nadomestila za bolniško odsotnost. V zapisniku med drugim omenjajo, da je bil »na osnovi pritožb delavcev po izplačilu osebnih dohodkov za januar s strani vodstva TOZD poslan dopis na oddelek za nagajevanje« in da to »po vrsti razprav in pregledu osebnih dohodkov, iz meseca v mesec povzroča med delavci nezdovoljstvo, vendar na vse intervencije za to ni odgovornega«.

TOZD Strojne delavnice

Odbor samoupravne delavske kontrole v TOZD Strojne delavnice je na 7. seji, 12. avgusta v zvezi s poslovanjem v prvem polletju ugotovil, da je potrebno znižati zaloge in da je pomanjkanje kadra v TOZD še vedno pereč problem.

Seznanil se je tudi z odgovorom

nabavne službe o razmerju med plačilom za opravljeno uro kvalificiranega delavca v DO Železarna Jesenice in zneskom za uro, ki jo mora Železarna plačati za enako delo izven delovne organizacije. »Prikazana je bila primerjava med DO Elektrokovinar Laško in TOZD Strojne delavnice«, piše v sklepih seje, vendar pa bralcem s podatki ne moremo postreči, ker pač niso navedeni.

TOZD Remontne delavnice

Odbor samoupravne delavske kontrole v TOZD Remontne delavnice je na 6. seji, 5. avgusta med drugim razpravljal o poslovanju v prvem polletju, nadurnem delu v juniju in juliju ter o inventuri v skladišču instalacije.

V okviru tehničnega dela poslovnega poročila je vodja TOZD Remontne delavnice ocenil stanje delovnih naprav v proizvodnih TOZD in opozoril, da bo posebno pozornost treba nameniti elektropečem v Jeklarni, Valjarni bluming štekel, Hladni valjarni Bela in namenski proizvodnji. V razpravi je bilo med drugim omenjeno, da se z vsakim zastojem proizvodnih naprav kopičijo zaloge, zaradi česar mora potem Železarna najemati drage kratkoročne kredite. Glede nagajevanja pa je bilo ugotovljeno, da »pravičnega nagajevanja ni« in da je »pri nas sploh znana težnja po uravnilovki« (če bi na primer primerjali orodjarja RTA in delavca na sektorju v Valjarni debele pločevine). Odbor meni, da bi se morali vsi delavci prizadevati za tako obratovno sposobnost delovnih naprav, ki bi proizvodni TOZD omogočala optimalno proizvodnjo.

V juniju in juliju je prišlo tudi do precejšnje prekoračitve planiranega števila nadur za 45,9 odstotkov oziroma za 72,8 odstotkov. Vzroki za to so bile številne nepredvidene okvare, močno zmanjšan stavež delavcev, planirani remont ob sobotah, nedeljah in praznikih, neplanirani remont plavža 1, obsežno popravilo elektropeči ASEA in sodelovanje pri testiranju opreme Valjarne debele pločevine ter pri Jeklarni 2. Vodstvo in režijski delavci nadur nimajo, dopusti pa so bili korišćeni v okviru plana.

Glede inventure v skladišču instalacije je bilo ugotovljeno, da se dejansko stanje skladiščne kartoteke ujema z mesečnim materialnim dnevnikom. Odbor meni, da bi delo

inventurni komisiji lahko olajšali s tem, da bi pri inventuri ločili osnovna sredstva, ki imajo večjo vrednost.

Odbor se je seznanil tudi s programom ukrepov za izboljšanje rezultatov na področju skladiščenja in zmanjševanja nedovršene proizvodnje v TOZD RD. Ukrepi so bili izdelani zaradi slabih rezultatov v posameznih skladiščih. Med kratkoročnimi ukrepi se omenja: določitev minimalnih zalog v skladiščih, odprodaja artiklov, ki se počasi obračajo, izvedba natančnega inventur, zadolžitve obratovodij, da na vsake tri mesece preverjajo stanje (predvsem vrednejše postavke) in reorganizacija skladišča GRD (predlog je že izdelan). Vodja SRD in RTA sta v okviru teh ukrepov zadolžena, da se dogovorita z asistentom za delovne naprave plavža in jeklarnje, katere dele kaže naročati (glede na predvideno ustavitve). Kot dolgoročne ukrepe pa se omenja reorganizacijo skladiščne službe v Železarni (skladišča naj bi organizacijsko spadala pod komercialno) in izdelavo ustrezne metodologije dela za stalno inventurno komisijo Železarne. Boljše rezultate na področju nedovršene proizvodnje pričakujejo tudi od predvidene reor-

ganizacije oziroma združitve v centralno pripravo dela. Za odpiranje in zaključevanje delovnih nalogov bodo dobili terminal. Toda, dokler terminala ne dobijo, je vodja tehničnih služb v TOZD RD dolžan, da odboru za gospodarstvo sproti poroča o delavcih, ki delovnih nalogov ne zaključujejo takoj po opravljenem delu.

TOZD Energetika

Odbor samoupravne delavske kontrole v TOZD Energetika je na 4. seji 7. avgusta razpravljal o poslovnem poročilu za prvo polletje in se seznanil z informacijo o poteku javne razprave o novi organiziranosti in o osnutkih novih samoupravnih splošnih aktov. Pripomba v okviru teh dveh točk ni bilo, pač pa je bil v okviru točke »pregled sklepov 3. seje« podan sledeč predlog: »Kadrovskemu sektorju predlagamo, da ugotovi, kako je mogoče, da tova... (sledi navedba imena in priimka), član HK Jesenice, lahko boluje vse leto, ima zdravniško potrdilo za lažje delo, jeseni pa prične s treninzi HK.«

CPSI — BL

PREGLED SESTANKOV SDS

(Iz programa samoupravnih aktivnosti za avgust)

Ker je bila zadnjič z višje »inštanca« izrečena na rubriko »Pregled sestankov SDS« kritika, češ, da se v njej pojavljajo vprašanja, ki so v posameznih sredinah že zdavnaj razčiščena, kot nerazčiščena (pripomba velja predvsem za vprašanja v zvezi z novo organiziranostjo), naj uvodoma posebej podčrtam, da danes objavljamo povzetke iz sestankov SDS, ki so bili organizirani v okviru rednega programa samoupravnih aktivnosti za avgust in da so bili sklicani v začetku oziroma v prvi polovici avgusta.

Res je, da informacije s sestankov objavljamo z zamikom — poskušamo jih razporediti med eno in drugo samoupravno aktivnostjo — a kako naj bi drugače, saj je za enkratno in takojšnjo objavo vsega tega razpoložljivega gradiva enostavno preveč. Enkratna in takojšnja objava tega gradiva obenem bi bila enostavno »neprebavljiva«. Po drugi strani se mi zdi prav, da stališča in vprašanja SDS objavljamo v čim bolj avtentični obliki, saj nam je znano, da pri analizah pogostokrat pride do združevanja posameznih stališč pri katerih SDS izgubi svojo identiteto in da pride do precejšnjih posploševanj, v katerih se izgubi specifična teža in ostrina nekega vprašanja. Službe, ki včasih javno odgovarjajo na kakšna vprašanja, vprašanje marsikdaj po svoje prikuje in se morda celo namenoma izognejo bistvu, ki nas zanima. Odgovor zavijejo v frazo, celofan ali v zlate papirčke, ali pa kar preprosto molče, četudi bi morale na javno vprašanje javno reagirati. Ničkolikokrat smo že omenjali nezadovoljstvo, ki ga med delavci povzročajo ignoranca ali pa sprenevanje. S tem seveda ne mislim trditi, da analiza oziroma analitičen pristop ni potreben... No, če bi si hoteli zastaviti vsa vprašanja, ki se ob tej rubriki pojavljajo in nanje celo odgovoriti, bi zašli predaleč. To presega možnost tega uvoda. Prav pa bi bilo, da bi se o tem nekje pogovorili, in to pred očmi delavcev, javnosti, in seveda na vsa vprašanja poiskali najbolj ustrezne odgovore. Prvo pravilo, ki bi ga morali pri tem spoštovati, pa bi moralo biti, da je samoupravna delovna skupina subjekt informiranja in da se ne smemo zatekati k cenzuri, kadar je neko vprašanje za nas neprijetno ali če nas spravlja v zadrego!

In sedaj nadaljujemo s pregledom še neobjavljenih povzetkov s sestankov samoupravnih delovnih skupin iz programa za avgust. (Vsaka konstruktivna pobuda k drugačnemu pristopu, kot smo ga uveljavili, je seveda zaželjena).

Iz TOZD HLADNA VALJARNA JESENICE smo prejeli zapisnike SDS vodstvo TOZD, hladna valjarna 1, 2 in 3, adjustaža HVJ, žarilnica 1, 2, 3 in 4, skladišče vložka, lužilnica, karisti in odprema. Skupine so med drugim obravnavale tudi proiz-

vodnjo v juniju in juliju. Zelo zanimiva je ocena SDS vodstvo TOZD o vzrokih že kar ekstremnih rezultatov v navedenih mesecih: »Proizvodnja v juniju je bila izvršena le 73,25 odstotno, kar je zelo slab rezultat. Glavni vzroki so bili v okvarah na glavnih valjarskih strojih, slabi kvaliteti vložka in pomanjkanju kadra. V juliju se je stanje izboljšalo, saj je bil plan dosežen 102,32 odstotno glede na družbeni plan. Iz tega je razvidno, da v kolikor so stroji v redu, lahko dosežemo planirano proizvodnjo.« Skupina ocenjuje kot neekorektno tudi »ugotovitev« na SDS v žičarni o zažganosti žice, ki jo žare v žarilnici HVJ. Pravijo, da so bili podatki neresnični, »saj je bilo v zvezi s to problematiko izdelano poročilo s strani OTK«. Valjavci SDS hladna valjarna 1 so imeli pripombe k luženju. Ne moti jih le vprašanje, zakaj je vsak HVT že v lužilnici rjast, temveč tudi to, zakaj se nihče ne vpraša, zakaj je vsak dan slabše lužen. Skrbijo jih tudi nabava toplovalnega vložka z Bele. SDS hladna valjarna 2 in adjustaža hladne valjarne vprašujeta, do kdaj bo v kantini temperatura med malico blizu 40 stopinj in če so klimatske naprave v kantini »samo za okras«. Pripombe so imeli tudi k mehanskemu vzdrževanju Siemens valjarskega stroja, predvsem elektroopreme in navijalcev. SDS hladna valjarna 3 opozarja, da je valjanje jekla na V. Demagu treba bolj kontrolirati. Ugotovitev velja predvsem za predvaljanje. Dogaja se namreč, da na kolobarjih piše 1,80, v resnici pa 2,10 ali celo 2,20. »Temu pravimo kraja pritiskov«, pravijo. Težave imajo tudi z uro za žigosanje (»Tudi o disciplini veliko govorimo. Sestavni del naše discipline je tudi ura za žigosanje, ki pa že dva meseca ne dela tako kot je treba. Nekateri ne žigosajo zato, ker ne oditne ure.«) SDS žarilnica 1 in 2 predlagata, da se z novo organiziranostjo v celotni Železarni uvede tudi boljše delovno in tehnološko disciplino, »ker le tako lahko pričakujemo boljše uspehe«. SDS skladišče vložka v zapisniku omenja, da so tudi oni obravnavali pripombe s strani TOZD Žičarna, »ki pa so dokaj enostranske in kot take ne morejo služiti za merilo uspešnejšega dela in boljšega sodelovanja med obema TOZD«. SDS lužilnica se v zvezi s poslovanjem v prvem polletju vprašuje, »kako so lahko vse TOZD pozitivne, če pa so indeksi produktivnosti slabši kot v preteklih letih«. In nekoliko cinično dodaja: »Ali se produktivnost vsako leto zmanjšuje zato, da se dosežejo pozitivni rezultati TOZD?« Obravnavala je tudi informacijo o poteku javne razprave o novi organiziranosti, »vendar ni imela drugih vprašanj, ker še ni dobila odgovorov na prejšnja vprašanja« (sestaneč je bil 11. avgusta). Z odgovorom poslovodnega odbora glede luženja na Beli se SDS strinja le, »če se bodo termini upoštevali«. Pripombe ima tudi k pojasnilu glede premij. Meni namreč, da »3000 din v povprečju (vključena je tudi poravnava premije za nazaj) ni nobena stimulacija za delavce«. Zadovoljna tudi ni z odgovorom glede zastojev na Siemens valjarskem stroju, ostro pa je reagirala tudi na pripombo iz TOZD Žičarne. Takole pravijo: »Glede obtožb TOZD Žičarne, posebno skupine Marinkovski pa ima SDS sledeče mnenje: Delavci TOZD Žičarne so seznanjeni s pogoji dela in naprav v lužilnici. Zato nas čudi, da so delavci Žičarne tako »ne-fer«, da vsako krivdo naprtijo delavcem lužilnice. Sprašujemo se, kdo bo kriv za slabo delo žičarjev takrat, ko bo nova lužilnica in bo v okviru TOZD Žičarne; kje bodo žičarji poiskali novega »grešnega kozla« za svoje napake? Sklenili smo tudi, da na nove obtožbe ne bomo odgovarjali, saj se nam zdi to nesmiselno in mi-

slimo, da bi se več in lažje lahko pogovorili na skupnem sestanku kot preko Glasila Železar.« SDS karisti ocenjuje novo organiziranost Železarne kot »nujno potrebno«. Z odgovorom glede popravila viličarjev tipa Esslinger pa SDS ni bila preveč zadovoljna. Meni namreč, da se to, kar je povedano v odgovoru, ne bo uresničilo, »kajti obljube trajajo že dve leti, doslej pa ni bilo nobenih vidnih rezultatov«. SDS odprema na novo organiziranost nima bistvenih pripomb. »Kaj pa bo to pomenilo v praksi«, dodaja, »pa je stvar časa.« Opozarjajo tudi, da je treba na tehnični (v kabini) rešiti problem ogrevanja.

Iz TOZD ŽEKLARNA smo prejeli zapisnike SDS žebjarina 3, zavijalnica žebjarne in orodjarina. SDS žebjarina 3 glede nove organiziranosti pravi (5. avgust), da naj se pripombe, ki so bile dane, še dalje analizirajo in dodaja: »Ze na prejšnjem sestanku smo bili mnenja, da je nova organiziranost potrebna, s tem, da se ne povečuje administrativni kader.« Pod razno pa pravijo, »da naj se ne bi bilo slabo, če se za poletne mesece nabavi posoda za čaj ter se določijo delavci, ki bi skrbela za čistočo čajne posode«. SDS zavijalnica žebjarne ponovno opozarja na stare probleme: »SDS se ne more strinjati z neodgovornostjo žebjarjev, ki kljub vsakodnevnim opominom še vedno naredijo izmeček in ga pomešajo med dobre žičnike. V adjustaži pa morajo ženske žičnike ročno prebirati. Ne morejo razumeti, da za slabo delo dobijo žebjarji večjo premijo kot delavke v adjustaži. Pripombe imajo tudi k neodgovornemu delu delovodij v žebjarini in kh kvalitetnemu kontrolorju: kako morejo (kljub ukinitvi ene izmene) dopustiti, da tako slaba kvaliteta žičnikov pride v adjustažo, ne da bi že prej kdo kaj storil. Govorili so še o kvaliteti embalaranja žičnikov in do pravičnega odnosa do dela določenih mlajših delavk.«

Iz TOZD STROJNE DELAVNICE smo prejeli zapisnike SDS priprava dela, materialna služba, težka obdelava 1 in 2, strugarna 1 in 2, orodjarina 1 in 2, obrat konstrukcij 1 in 2, strugarna valjev Javornik in Bela, ključavničarji strojev in kovačnice-kalilnice. SDS materialna služba se je seznanila med drugim tudi z informacijo o delih, ki bodo opravljena v skladišču na Javorniku. SDS težka obdelava 2 je dobila informacijo o začetku del druge faze izgradnje strojnih delavnic in si samo želi, da se z izvajanjem del resnično začne, tako kot predvideva pogodba z izvajalcem del. SDS orodjarina dela je v zvezi s poslovnim poročilom opozorila na problem pomanjkanja dela. Pravijo, da naj se »s strani vodij oddelkov pregledajo vsa naročila, predno se jih da zunanjim naročnikom«. SDS strugarna valjev Javornik in Bela pa ob poslovnem poročilu »opozarjata, da je stanje s kvalificirano delovno silo kritično«. SDS ključavničarji strojev je pod točko »Pregled izvajanja sklepov prejšnje seje« razpravljala o kategorizaciji delovnih mest. Ugotavlja, da zaostajajo za sorodnimi poklici. Za primerjavo navajajo strugarno in konstrukcijsko delavnico, »kjer so nekatera delovna mesta, ki so bila vseskozi enako vrednotena s skupino vodij, prešla v 12. kategorijo«. Menijo, da tudi prekategorizacija, ki je predlagana (dva tehnika), ne bo odpravila zaostajanja. Zato predlagajo, naj se vse skupinovodje enako obravnavajo in se jih enači po kategorijah s sorodnimi poklici.

Center za proučevanje samoupravljanja in informiranje — Božidar Lakota

(Se nadaljuje)

Seja delavskega sveta Železarne

(Nadaljevanje s 1. strani)

Na problematiko kvalitete vložka je opozoril delegat iz temeljne organizacije Hladna valjarne Bela Mujača Haskič. Iz nekevalitetnega vložka temeljna organizacija ne more izdelati proizvoda, ki bi zadovoljil potrebe kupcev. Zaradi tega prihaja do številnih reklamacij. Za razrešitev te problematike bo potrebna skupna akcija, potrebno pa bo posodobiti tudi opremo. Pripomnil je tudi, naj bi bilo vzdrževanje organizirano tako, da bodo vzdrževalci v TOZD, za katero opravljajo storitve. Tudi na ta način bi vsaj delno razrešili problematiko kvalitete.

Anton Skube, delovna skupnost ETN, je opozoril na slabo nagrajevanje strokovnjakov. Le-ti odhajajo na boljše plačana mesta, nam v Železarni pa se s tem slabša kadrovska struktura. Vprašal pa je tudi, kako bo nov zvezni zakon vplival na osebne dohodke v Železarni.

V razpravo se je vključil tudi predsednik izvršnega odbora konference osnovnih organizacij sindikata, ki je posredoval zaključke izvršnega odbora in razširjene seje družbenopolitičnih organizacij. Zaključki so se nanašali na boljše doseganje planirane proizvodnje, dosledno izvajanje ukrepov za razreševanje problematike velikih zalog in kadrovske problematike, sprotne spremljanje investicij in zaključevanje le-teh v rokih, uresničevanje planiranega izvoza, boljše delovno in tehnološko disciplino in uresničitev sprejetih usmeritev na področju nagrajevanja. Skrajni čas je, da se odgovorno nekaterim navadam, da poiščemo notranje rezerve in da s skupno akcijo ter odkrito besedo dosežemo zastavljene cilje.

Razpravljalec iz Hladne valjarne Bela je odgovoril Marin Gabrovšek in dejal, da je kvaliteta vložka resnično problematična. Akcije za razrešitev tega problema tečejo. Nekaj opreme bo resnično treba posodobiti, vendar pa je res tudi to, da nam manjka strokovnjakov in da bi morala biti boljša tudi tehnološka in delovna disciplina.

Albina Tušar pa je odgovorila razpravljalcu iz delovne skupnosti ETN. Po zahtevah zveznega zakona je rast osebnega dohodka odvisna od rasti dohodka, zato se bomo morali v drugem polletju prizadevati, da bomo boljše delali, s tem ustvarili boljše realizacijo in večji dohodek. Od tega pa bodo odvisni tudi naši osebni dohodki.

Po razpravi so delegati soglasno sprejeli sklep o ugotovitvi doseženih poslovnih rezultatov v prvem polletju letošnjega leta.

Določitev predlogov samoupravnega sporazuma o spremembah organiziranosti temeljnih organizacij, samoupravnega sporazuma o združevanju dela delavcev v TOZD in statuta TOZD ter odločitev o razpisu referendumu

O delu komisije za usmerjanje del na projektu »Organiziranost Železarne Jesenice« je najprej poročal Martin Šketa, na pripombe iz javne razprave o osnutkih navedenih samoupravnih aktov pa Janez Poljšak.

Prvi se je v razpravo vključil predsednik izvršnega odbora konference osnovnih organizacij sindikata in poročal o stališčih in zaključkih razširjene seje družbenopolitičnih organizacij in samoupravnih organov. Na omenjeni seji so razpravljali tudi vso podporo predlagani varianti nove organiziranosti in predlagali delavskemu svetu Železarne, da ugo-

tovi primernost besedil predlogov ter razpiše referendum. Posamezne dileme v nekaterih okoliščinah je treba razrešiti do referenduma.

Pripombe oziroma zaključke samoupravnih delovnih skupin in delavskega sveta Hladne valjarne Bela je posredoval delegat Mujača Haskič. Delavci te temeljne organizacije menijo, da ne kaže hiteti s spreminjanjem organiziranosti, če ni nobene zagotovitve, da bomo s tem izboljšali kvaliteto vložka. Opozorili so tudi na organiziranost vzdrževanja in zahtevali, da se organizira področno vzdrževanje (vzdrževalci naj bodo v TOZD, za katero opravljajo storitve). Nekaj pomislekov pa je bilo izrečenih tudi na račun razvoja temeljne organizacije. Predlagal je delavskemu svetu, da obveže TOZD, da izpelje akcijo za razrešitev teh problemov tako, da organizira razgovore med delavci, ki te dileme izpostavljajo.

V nadaljevanju seje so razpravljali kritično ocenili pripombe te temeljne organizacije. Več kot očitno gre za tozgodovno zapiranje, je ocenil predsednik odbora samoupravnih delavske kontrole Železarne Franc Tavčar. Kdo bo odgovoren za predlagane organizacijske spremembe, je povsem jasno, je poudaril predsednik poslovnega odbora: za strokovno osnovo predloga odgovarja predlagatelj, to je poslovodni odbor in pripravljalec — strokovne službe, za izvedbo te organizacijske oblike pa vsi, ki imajo vsak na svojem področju določene naloge in obveznosti. Tudi predlagana organizacijska oblika je ena izmed variant iskanja možnosti boljše kvalitete. Marin Gabrovšek je še posebej izpostavil prioriteto, ki jo Hladna valjarne Bela kot temeljna organizacija v Železarni ima. Poudaril je, da v sedanjosti organiziranosti problematike kvalitete ne bomo rešili oziroma bi jo reševali še dalj kot sicer. Pripombe Hladne valjarne Bela, ki se nanašajo predvsem na tehnično-tehnološka področja, ne smejo zadržati našega skupnega namena — to je uresničiti projekt nove organiziranosti, je poudaril Edo Kavčič. Časa za razreševanje dilem in pripomb je bilo dovolj. V času do referenduma je treba razčistiti vse dileme, ki se nanašajo na organiziranost, tehnično tehnološka vprašanja pa je treba reševati znotraj temeljne organizacije ali pa na ustreznih strokovnih nivojih.

Z ugotovitvami teh razpravljalcev so se strinjali tudi ostali delegati in soglasno potrdili sklep o razpisu referenduma, ki bo 24. septembra v vseh temeljnih organizacijah in delu delovne skupnosti, ki bodo organizirani v novi TOZD Komerciala. Določili so vse tri predloge samoupravnih aktov, ki so objavljeni v prilogi današnje številke Železarja. Od danes dalje teče tudi poprejšnja obravnava o teh predlogih. Referendum bodo izvedle volilne komisije TOZD in delovne organizacije.

Glede na razpravo pa so sprejeli sklep, naj vodstvo TOZD Hladna valjarne Bela, družbenopolitične organizacije, poslovodni odbor in strokovne službe pred referendumom organizirajo posebne sestanke in pogovore ter razčistijo vsa vprašanja, ki bi lahko negativno vplivala na izid referenduma.

Analiza nagrajevanja delavcev v TOZD Jeklarna

Novembra lani je delavski svet Železarne sprejel ukrepe za izboljšanje poslovanja v TOZD Jeklarna, ki so se nanašali na boljše notranjo orga-

nizacijo dela, boljše delovno in tehnološko disciplino in stimulativnejše nagrajevanje jeklarjev. Zadolžili so strokovno službo, da po preteku določene dobe analizira nagrajevanje in njegov vpliv na doseganje zastavljenih ciljev.

OŠDČ je po tem sklepu izdelal prvo analizo, in sicer za obdobje december-maj. Delegati so ugotovili, da je dopolnjeni sistem nagrajevanja prispeval k izpolnjevanju količinskega in kvalitetskega programa proizvodnje elektro jekla, manj pa k razreševanju kadrovske problematike. Zadolžili so omenjeni oddelek, da še naprej spremlja uresničevanje sprejetih kriterijev in o tem poroča delavskemu svetu Železarne.

Sprejem ugotovitvenih sklepov

Predlog dopolnitev 19. člena pravilnika o nadomestilih stroškov za službena potovanja in drugih nadomestilih, ki bremenijo materialne stroške, ni bil sprejet v vseh TOZD in delovnih skupnostih. Predlog dopolnitev naj v TOZD Profilarna ponovno obravnavajo, delavski svet pa bo ugotovitveni sklep o sprejemu predloga sprejel na naslednji seji.

Samoupravni sporazum o ustanovitvi in statutu Jugobanke — Temeljne banke Ljubljana so sprejele vse temeljne organizacije. Delegati so pri tem sklenili, da se Jugobanki pošlje zahtevo za realizacijo obveznosti, ki jih je v okviru konzorcija sprejela za financiranje Jeklarne 2.

Predlog za nagrado

Poslovodni odbor je pripravil predlog za nagrade sodelavcem, ki so sodelovali pri odpravi posledic požara na napravah za regulacijo elektro peči ASEA. Delegati so predlog soglasno potrdili.

Imenovanja

Na prejšnji seji je bil delavski svet seznanjen, da konec avgusta poteče mandat predsedniku poslovnega odbora, članu poslovnega odbora za ekonomsko področje in vodji komercialnega sektorja. Imenovali so pri tem komisiji, ki sta v času med obema sejama v skladu z družbenim dogovorom o uresničevanju kadrovske politike v občini, zakoni in samoupravnimi splošnimi akti izpeljali razpisni postopek ter pripravili predloge za imenovanja.

Na tej seji so bili delegati seznanjeni s celotnim potekom razpisnega postopka in mnenji, ki so potrebna, da delavski svet Železarne lahko dokončno potrdi predlog o imenovanju. Delegati so soglasno potrdili predlog za imenovanje Borisa Breganta za predsednika poslovnega odbora, Jelke Vidali za članico poslovnega odbora za ekonomsko področje in Ernesta Pušnika za vodjo komercialnega sektorja. Imenovani so za obdobje štirih let.

K imenovanju so jim čestitali predsednik delavskega sveta v imenu delegatov, predsednik izvršnega odbora konference osnovnih organizacij sindikata in imenu družbenopolitičnih organizacij in predsednik kolegijskega poslovnega organa sestavljene organizacije.

V imenu imenovanih se je zahvalil Bregant in spregovoril o nalogah, ki čakajo Železarno v naslednjem obdobju.

V nadaljevanju so delegati imenovali tudi Jožeta Vrhunca iz delovne skupnosti ETN za delegata v odbor samoupravnih delavske kontrole Izobraževalne skupnosti za metalurško in kovinarsko usmeritev SRS.

PRIPRAVLJENOST JE VEDNO BOLJŠA KAKOR GOLO PRIČAKOVANJE

TITO

Preslico (zlasti vejnata stebelca) uporabljamo za pospešeno izločanje urina ter za zdravljenje sečnih poti. Spada v sestavo prsnih čajev, z njo zdravijo arteriosklerozo in hipertenzijo (povišan krvni pritisk), pa tudi ledvična obolenja.

Baldrijan (valeriana) je uporabna že od nekdaj kot nestrupeno in neškodljivo za pomiritev živcev. Uporabljati jo je mogoče več let, ker se ne kumulira (nabira) v telesu. Pomirja in blagodejno deluje na srce. V prebavnih in sečnih organih odpravlja motnje in bolečine.

Glog uporabljamo proti nespečnosti. Je srčni sedativ ter zdravilo proti visokemu pritisku. Bolniki ga jemljejo ob srčnih in klimakterijskih težavah.

MLADE potrošnike liste uporabljamo za prehranjevanje, za zdravljenje jeter, proti slabim prebavi, proti zlatenici, bolečinam v želodcu, boleznim mehurja in sladkorni bolezni.

Pljučnik uporabljamo v času proti pljučnim boleznim, proti kašlju, boleznim dihalnih organov ter za obnavljanje telesne moči.

Oljka je uporabna v obliki olivnega olja. Ljudje z njim odpravljajo žolčne kamne, pomaga pri težavah pri iztrebljanju, znižuje telesno temperaturo, pomirja krče v črevesju in znižuje previsok krvni pritisk.

Luštek pomaga pri kašlju in pljučnih boleznih, izloča odvisno vodo. V domači lekarni morajo biti naslednja zdravilna zelišča:

- kamilica — proti želodčnim krčem, prehladu in razvrzanim živcem,
- lipovo cvetje — proti prehladu, kašlju in nespečnosti,
- bezgovo cvetje — proti prehladu in neurejeni stolici,
- osat — proti kožnim boleznim, ekcemom in ranam,
- šentjanževa roža — proti glavobolu, želodčnim krčem ter vsem vrstam ran in opeklin,
- kadulja — proti gripi in kašlju,
- komarček — proti kašlju, bolečinam v prsih in prebavnim motnjam,
- materina dušica — proti načetim živcem, sunkovitim udarcem srca in bruhanju,
- meta — proti glavobolu, prehladu, krčem,
- pelin — proti boleznim jeter, pomanjkanju teka in krvnim strdkom,
- rožmarin — proti boleznim srca in ledvic,
- spomladanski jeglič — proti bronhialnemu katarju, proti sunkovitemu bitju srca in sunkom krvi v glavo.

Sadje in zelenjava sta pomembna za ohranjanje delovne sposobnosti. Jabolko vsebuje precej fosforja, kar je priporočljivo za obnovu živčnega sistema. Dalje vsebuje železo, kar je v prid slabokrvnim. Jabolko pojejo pred spanjem, saj dobrodejno deluje na sen in pospešuje prebavo. Marelica vsebuje med vsemi sadeži največ vitamina A in je zdravilo proti slabokrvnosti. Breskev med vsemi sadeži najbolj uravnava prebavo in povzroča pravilno izločanje žolča. Hruška je primerna za prehrano sladkorno bolnih. Hruškovo listje sodi med čajne mešanice proti vnetju ledvic ter za olajšanje izločanja. Grozdje je bogato vitaminov in sladkorjev. Pred jedjo ga temeljito operemo, da odstranimo škropivo modre galice. Belo grozdje priporočamo za jetrne bolnike in vodeničarje. Črno grozdje naj jemljejo bolniki, ki so se zastrupili s kislinami. Grozdni most pomirja živce, zdravi črevesne bolezni in odpravlja ledvične kamne. Črni ribez ima največ vitamina C. Pomaga pri prebavi. Čaj iz črnega ribeza je primeren za jetrne bolnike, obtem čisti kri ter zdravi kašelj. Čaj iz posušenega jagodovega listja ublaži kašelj. Sirup oziroma sok iz robidnice je odlično sredstvo proti močnemu kašlju. Listje robidnice pomešano z zmelitimi plodovi šipka daje odličan nadomestek za pravi čaj. Borovnica vsebuje encim bazomirtilin in uničuje bakterije, zlasti povzročitelja tifusne mrzlice. Uživamo jo kot zdravilo proti vnetju ledvic. Češnja uravnava delo črevesja in jo uporabljamo proti zaprtju. Mandlji vsebujejo ogromno fosforja ter kalijevega karbonata. So hranljivi in zbujajo tek. Figov kompot je odlično sredstvo za uravnavanje prebave in zdravilo proti zaprtju. Lešnik je uspešno sredstvo proti glistam.

Delegatska vprašanja

Delegatsko vprašanje je postavil delegat Valjarne debele pločevine. Delavski svet te temeljne organizacije zahteva odgovor, kdo je zadolžen za vzdrževanje varne poti od vratarja na Javorniku do avtobusne postaje na Beli. To vprašanje naj se reši do sredine oktobra. Ker so se parkirni prostori za osebne avtomobile delavcev Železarne na Javorniku zmanjšali, zahtevajo tudi, da se uredijo še dodatni, če pa to ni mogoče, naj se dovoli parkiranje v Železarni. Odgovore bodo pripravile ustrezne strokovne službe.

Delegati so na tej seji sklepali tudi o zadevi zaupnega značaja, in sicer o usklajevanju obrambnih priprav.

Ta prispevek bi lahko naslovili z »kje si, delegat«. Zakaj? Zaradi pomembnosti ene izmed točk dnevnega reda je moralo seji prisostvovati dve tretjini delegatov. Ker jih toliko običajno ne pride na sejo, smo se odločili, da vse delegate se telefonično pokličemo. Rezultat skoraj osemurnega telefoniranja je bil sicer dober, navzočih naj bi bilo nekaj več kot petdeset delegatov. Na sejo jih je prišlo precej manj oziroma ravno prav za dvotretjinsko večino. Sprašujemo se, kje je zavest delegatov, ki se nekaj ur pred sejo »obljubi« svojo prisotnost, potem pa jih enostavno ni. Nihče pa ne pomisli, da s tem lahko resno ovira nemoteno in pravilno odločanje delavskega sveta.

CPSI — Z. V.

SLAVKO TARMAN

NARAVOSLOVCI IN KIRURGI SKOZI STOLETJA

25

Bilo je polno upanja, takšno kot prebujanje pomladi. Toda Rollier je imel v teh prvih letih tudi hude čase. Ko je prvič poročal o metodi zdravljenja na kongresu zdravnikov — naravoslovcev v Parizu leta 1905, so odhajali zdravniki iz dvorane. Toda čas je delal zanj. Vedno več je bilo ljudi, nad katerimi so zdravniki popolnoma obupali. Odšli so z zadnjim upanjem v Rollierov gorski sanatorij. Vračali so se sveži, zdravi in delovno sposobni. Rentgenski posnetki so potrjevali uspešnost naravnega zdravljenja s soncem. Ob tem pa niso bile potrebne drage aparature. Izbruh te ali one nalezljive bolezni iz zvezje bacili, vreme in letni čas. Skratinka, davica, angina, gripa in vnetje sapnika dosežejo plimo od novembra do februarja, oseko pa julija in avgusta. Za temi boleznimi umre največ ljudi februarja, najmanj pa septembra. Odpornost organizma je najmanjša v mračnih mesecih (novembra in naprej) ter se krepi ponovno v maju.

Seveda sonce ne zmore nadomestiti vseh operativnih posegov, niti spodniti kirurškega noža. Toda Rollierova zasluga je, da je pokazal na bolezni, proti katerim ne pomaga sonce. Kostne in sklepne tuberkuloze nas je obvaroval Rollier. Prav tako pa je sonce zatrlo rahitis, ki je napadlo 75 odstotkov vseh otrok.

Danes ni zdravnika, ki ne bi priznal Rollierovega prizadevanja za doseg splošne odpornosti organizma.

DR. EPHRAIM MC DOWELL IN ŽEN-SKE BOLEZNI

Dr. Mc Dowell (1771 do 1830) je študiral medicino v Edinburghu na Škotskem. Oče, znan politik in pravnik, ga je lahko poslal iz Amerike na Škotsko. Tam se je spopadljal v dosegel doktorsko diplomu. Mc Dowell je bil otrok svoje dobe. Takrat kirurgija še ni pomenila nič več kot amputacijo, rezanje kile, izrez kamnov, snemanje očesne mreže ter še

nekatero večje ali manjše operacije v sili. Do takrat še niso opravili kirurški posega v notranjost človeškega telesa. Temu je nasprotovala nemoč premagovanja bolečine. Prav tako so se pojavljale gnojne vročice in infekcije z vedno smrtnim izidom. Mc Dowellovo znanje je gotovo prekašalo znanje številnih ostalih zdravnikov. V Edinburghu se je specializiral prav za ženske bolezni. Po dotedanjih praktičnih izkušnjah svetovno znanega prof. dr. Hamiltona je veljalo vsako operativno odpranje potrebuje za brezupno. Saj bi dotik mrzlega zraka s človeškim drobovjem sprožil takojšnje vnetje in izid bi bil tragičen. Dr. Hamiltonova teorija je preprečevala mlajšim zdravnikom tovrstne posege. Na ta način so bule ženskih jajčnikov prepustili ozdravit ali umiranju materi naravi. Mc Dowell se je praktično spopadljal pri zdravniku profesorju Johnu Bellu. Ta se je posebej bavil z bulemi jajčnikov in brezupnostjo izida ozdravljenja. V tisočletjih so neštene žene trpele in umirale. V njihovi trebušni votlini sta se razvila en ali oba jajčnika v zločeste ali blage bule neznanih razmer. Skrajno shušane, bledega in upadlega obraza, tako izjemno napete telesa so nosile v sebi breme in končno umirale. Včasih se je našel kdo, ki je razmišljal, da bi tem trpečim ženam pomagal z odprtjem telesa in odstranitvijo bul z nožem. Toda noben ni tvegala. Torej je veljal nauk ka-

pitulacije kirurgov pred trebušnimi boleznimi in odstranitvijo ovaričnih bul.

V sredini decembra 1809 je v Kentuckzju zapadlo neverjetno veliko snega. Mc Dowell je prihajal iz Darvillea v Kentuckz. Može in ženske, ki so v tej pionirski dobi naseljevali Severno Ameriko, so bili trdi kot drevesa. Te so krčili, da so pridobivali novo zemljo za pšenico. Kadar so obvestili zdravnika, so morali biti bolni že na smrt. In doktor je moral biti prav tako trd, kakor so bili ti priseljenci. Prav v tem globokem snegu je moral opraviti obisk pri bolnici Jane Crawford. Bolnica je imela zelo napet trebuh. Svoje roke je položil na skrajno napeto kožo ter otipaval. Opazil je modre in zelene madeže na bobnasti trebušni koži. Vse domače je odslovil iz sobe. Z bolnico je bil sam, pa tudi s svojo diagnozo. Ta je bila: hitro napredujoča cistična bula na jajčniku, ki je že odpravila želodec in drobovje ter silila srce k obupnemu delu. Mc Dowell se je spomnil mnenja kirurgov tedanje dobe: »Nikoli se ne bo posrečilo izrezati notranje bule, tako na maternici, želodcu, na jetrih, na vranici ali črevesju. Tu je postavljena naravna meja.« Njegovo razmišljanje je prekinila bolnica sama. Prosila ga je, naj ji izreže bulo ter zajamčila, da bo vzdržala.

ŽELEZAR

5

Uveljavljanje socialističnih samoupravnih družbenoekonomskih odnosov in vloga sindikata

Predsedstvo republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije je na juljski seji obravnavalo poročilo o delu družbenih pravobranilcev samoupravljanja v letu 1985. Na osnovi razprave na seji in predhodnih razprav na sejah svetov za vprašanje uveljavljanja socialističnih samoupravnih družbenoekonomskih odnosov in za vprašanje vloge sindikata v političnem sistemu socialističnega samoupravljanja je predsedstvo sprejelo nekaj obvezujočih ugotovitev in stališč iz katerih povzemamo najvažnejše poudarke.

Poročilo o delu družbenih pravobranilcev samoupravljanja v SR Sloveniji, ki ga je predsedstvo sprejelo, v svojih ugotovitvah in ocenah zajema ključna vprašanja in probleme pri urejanju družbenoekonomskih in samoupravnih odnosov v organizacijah združenega dela. To so zlasti vprašanja samoupravne organiziranosti združenega dela, svobodne menjave dela med temeljnimi organizacijami združenega dela in delovnimi skupnostmi, pridobivanja in razporejanja dohodka, čistega dohodka in delitve sredstev za osebne dohodke, motenj v poslovanju in izgub, reševanja sporov, ki jih ni bilo mogoče rešiti po redni poti in uresničevanja samoupravne delavske kontrole. Ta vprašanja, poudarja predsedstvo republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije, so opredeljena tudi kot ključne in prioritete naloge v resoluciji XI. kongresa Zveze sindikatov Slovenije in v programu dela republiškega sveta ZSS in njegovega predsedstva.

Predsedstvo poudarja, da učinkovito odpravljanje problemov na katere opozarja poročilo, terja, da se nenehno krepí preventivno delovanje družbenih pravobranilcev samoupravljanja, zlasti z opozarjanjem na pomanjkljivosti in nepravilnosti v organizacijah združenega dela in v zagotavljanju strokovne pomoči organizacijam združenega dela pri urejanju samoupravnih družbenoekonomskih odnosov. To pa zahteva vsebinsko in akcijsko usklajenost njihovega delovanja in drugih družbenih dejavnikov, še posebej z organizacijami in organi Zveze sindikatov, kakor tudi učinkovito ukrepanje v vseh tistih primerih, ko se krni družbenoekonomski položaj delavca in kršijo temeljne delavske pravice ter ogrožajo družbenoekonomski odnosi. Organizacije in organi zveze sindikatov morajo s svojim političnim delovanjem odločno preprečevati in onemogočati razne oblike pritiskov organizacij združenega dela in občin na družbene pravobranilce samoupravljanja, kar jih ovira pri njihovem učinkovitem in samostojnem delovanju. Predsedstvo pa tudi podpira predloge in usmeritve za kadrovske, materialne in organizacijske krepitve družbenih pravobranilcev samoupravljanja, pri čemer ima posebno odgovornost skupščina občin.

Predsedstvo je ocenilo, da je bilo sodelovanje družbenih pravobranilcev samoupravljanja z organizacijami in organi zveze sindikatov v celoti dobro, obenem pa ugotovilo še vrsto slabosti, zlasti pri sodelovanju z organizacijami sindikata v organizacijah združenega dela. Zato se morajo v občinah organizirati občasni delovni razgovori družbenih pravobranilcev samoupravljanja s predsedniki izvršnih odborov osnovnih organizacij, konferenc in koordinacijskih odborov sindikata.

Osnovne organizacije sindikata morajo ob sodelovanju z občinskimi organi zveze sindikatov spodbujati aktivnost in odgovornost delavcev za iskanje najučinkovitejših oblik samoupravne organiziranosti, ki bodo krepile najpomembnejše dejavnike razvoja in zagotavljale stabilnost reprodukcije in učinkovito gospodarjenje. Pri tem se je potrebno odločno in pravočasno upreti vsem težnjam in pritiskom, s katerimi se prizadevanja za utrditev delovnih organizacij in drugih oblik samoupravnega organiziranja v imenu racionalnosti in učinkovitosti izrablja za neupravičeno — mimo določb ustave in zakona o združenem delu — ukinjanje temeljnih organizacij združenega dela ali za njihovo poslovno in ekonomsko osamosvojitve s prevzemanjem funkcij in vloge delovne organizacije. Popuščanje tem pritiskom vodi v ožene in omejevanje ustavne vloge delavcev v združenem delu in slabi oblast delavcev v političnem sistemu socialističnega samoupravljanja.

Pred odločitvijo o spremembah v samoupravnem organiziranju, še zlasti, ko gre za ukinjanje ene ali več temeljnih organizacij, morajo osnovne organizacije sindikata vztrajati, da se opravi razprava. V razpravi naj delavci presodijo, kako bodo spremembe v organiziranju temeljnih organizacij zagotavljale oziroma prispevale k uresničevanju z ustavo in zakonom o združenem delu opredeljene družbenoekonomske odnose in krepile njihov samo-

upravni položaj. Kaj bodo prispevale h krepitvi samoupravnega združevanja dela in sredstev, materialne osnove dela, racionalnega gospodarjenja z družbenimi sredstvi, delitvi dela in s tem doseganju večjega dohodka. To morajo biti osnovni kriteriji in vsebina strokovnih priprav predlogov sprememb. Pri tem imajo posebno odgovornost poslovodni in samoupravni organi, te kriterije pa morajo dosledno upoštevati tudi strokovne in znanstvene organizacije, ki sodelujejo v pripravah sprememb v samoupravnem organiziranosti.

Vse spremembe morajo nastajati v procesu samoorganiziranja združenega dela, na osnovi medsebojne reprodukcije in poslovne povezanosti in odvisnosti ter skupnega planiranja, z upoštevanjem skupnih tveganj, skupnega razvoja in potreb tržišča, z dograjevanjem sistemskih rešitev, razvojne in ekonomske politike in v tem okviru predvsem sistema davčne politike v skladu z dolgoročnim programom gospodarske stabilizacije. Pri tem, je poudarjeno v ugotovitvah in stališčih predsedstva republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije, imata posebno odgovornost Skupščina SR Slovenije in njen Izvršni svet. Zagotoviti je namreč potrebno take pogoje gospodarjenja, ki bodo na ekonomskih podlagah spodbujali organizacije združenega dela k reprodukcijem in dohodkovnem povezovanju, integraciji na enotnem jugoslovanskem tržišču in k izgrajevanju učinkovite gospodarske in družbene organizacije združenega dela.

Posebno vlogo pri tem imajo zbori združenega dela skupščin občin, ki na tem področju morajo postati aktivni dejavniki pri zagotavljanju samoupravne in dohodkovne povezanosti in organiziranja združenega dela. V to se morajo vključevati tudi gospodarske zbornice in splošna združenja, še zlasti pri presoji oziroma ocenjevanju strokovne utemeljenosti predlogov sprememb v samoupravnem organiziranju.

Predsedstvo v svojih ugotovitvah in stališčih navaja, da naj občinski sveti Zveze sindikatov Slovenije spodbudijo izvršne svete občinskih skupščin, da v sodelovanju z medobčinskimi gospodarskimi zbornicami, organi sindikata in pravobranilci samoupravljanja celovito analizirajo problematiko organiziranja, predvsem v organizacijah združenega dela, v katerih predvidevajo reorganizacijo, in sprejmejo programe konkretnih aktivnosti za odpravo slabosti na tem področju.

Ena od prednostnih nalog organov in organizacij sindikata mora biti bitka za dosledno uresničevanje in dograjevanje družbenoekonomskih odnosov svobodne menjave dela med delavci v delovnih skupnostih in delavci v TOZD. Pri tem morajo še posebno pozornost nameniti izgrajevanju družbenoekonomskih odnosov med delavci skupnih služb in delavci v dislociranih TOZD. Uresničevanje programa dela delovne skupnosti, v katerem se ovrednotijo strokovne, administrativne in druge skupne naloge, se mora uveljaviti kot osnova za zagotavljanje prispevka k doseženim rezultatom gospodarjenja v TOZD in vrednotenje uspešnosti poslovanja delovne skupnosti. Rezultati tega se morajo odražati v dohodku delovne skupnosti. Na ta način bodo ustvarjeni pogoji za uresničevanje enakega družbenoekonomskega položaja delavcev v delovnih skupnostih in delavcev v TOZD, krepila pa se bo tudi ekonomska odgovornost delavcev v delovnih skupnosti za čim boljše gospodarjenje TOZD in za doseganje čim večjega dohodka. Poročila družbenih pravobranilcev samoupravljanja opozarjajo na številne probleme in deformacije v teh odnosih, kar zahteva od Gospodarske zbornice Slovenije, da v sodelovanju z organi sindikata in družbenih pravobranilcev samoupravljanja analizira urejanje in uresničevanje odnosov svobodne menjave dela med delavci TOZD in delavci delovnih skupnosti.

V posebnem poglavju predsedstvo republiškega sveta ZSS poudarja, da mora biti politična akcija organizacij in organov sindikata usmerjena v aktivnosti s katerimi se bodo ustvarjali takšni pogoji gospodarjenja, ki bodo osnovani na delovanju tržnih zakonitosti v pogojih socialističnega samoupravljanja. Pogoji, ki bodo tudi ekonomsko spodbujali delavce za učinkovito uporabo sredstev družbe-

ne reprodukcije in zagotavljanja, da bo njihov materialni in družbeni položaj odvisen tako od rezultatov lastnega dela kot tudi od poslovanja njihove organizacije združenega dela, njenega prispevka k celotni družbeni reprodukciji in ustvarjenemu družbenemu dohodku. Uresničitev zahtev iz dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije po večji učinkovitosti gospodarjenja in upravljanja z družbenimi sredstvi ter doseganju ostalih kvalitativnih rezultatov ne bo mogoče doseči brez takšne dograditve sistema razporejanja dohodka, ki bo zagotovil odvisnost osebnih dohodkov in rezultatov tekočega dela in rezultatov upravljanja in gospodarjenja z minulim delom.

Vse to pa terja, poudarja predsedstvo, ustreznejše vrednotenje proizvodnega dela in rezultatov, ki se dosega s kreativnim, znanstvenim in inovacijskim delom, ter uspešnosti v upravljanju, organizaciji dela in poslovanju. Zato se bo predsedstvo republiškega sveta ZSS zavzemalo za večje razlike v osebnih dohodkih, ki so rezultat boljše oziroma slabše dela, učinkovitega oziroma ne učinkovitega gospodarjenja in upravljanja, odgovornega oziroma neodgovornega poslovanja. Predsedstvo pri tem izhaja iz stališča, da bo delavec samo z ekonomsko prisilo enako motiviran tako za uporabo kot za akumulacijo.

Na teh osnovah se mora odvijati intenzivnejša družbenopolitična aktivnost organov in organizacij sindikata za odločno spreminjanje teženj in razmer, na katere opozarjajo tudi družbeni pravobranilci samoupravljanja, ko se sredstva za osebne dohodke oblikujejo in delijo ne glede na rezultate dela in ustvarjeni dohodek. Tako ravnanje ruši dogovorjene družbene usmeritve in dogovore ter spodkopava reproduktivno sposobnost organizacij združenega dela in materialno podlago delavčevega in celotnega družbenega dela ter s tem slabi njegov položaj v odločanju v celotni družbeni reprodukciji in povzroča vrsto drugih negativnih posledic. Osnovne organizacije sindikata morajo zato zahtevati zaostreitev odgovornosti poslovodnih in samoupravnih organov in tudi strokovnih služb v organizacijah združenega dela za dosledno uresničevanje družbeno dogovorjenih razmerij v razporejanju dohodka. Doseči je potrebno soodvisnost osebnega dohodka od rezultatov dela in ustvarjenega dohodka in uveljaviti tak sistem nagrajevanja, ki bo stimuliral boljše delo in rezultate dela ter gospodarjenje z družbenimi sredstvi.

Učinkovitost te aktivnosti morajo pospeševati tudi Izvršni svet Skupščine SRS in Izvršni sveti občinskih skupščin z ustreznimi ukrepi ekonomske in razvojne politike. Problematiko pridobivanja in razporejanja dohodka morajo oceniti tudi ob analizah polletnih rezultatov gospodarjenja in po potrebi sprejeti dodatne ukrepe in aktivnosti za dosledno uresničevanje planskih usmeritev na tem področju. To problematiko bo ob polletnih rezultatih gospodarjenja celovito analiziralo tudi predsedstvo republiškega sveta ZSS, v te aktivnosti pa se morajo vključiti tudi občinski sveti ZSS in sprejeti konkretne naloge in aktivnosti. Uresničevanje samoupravnih sporazumov dejavnosti bodo v sodelovanju z organi republiškega sveta in občinskimi sveti ocenjevali tudi republiški odbori sindikatov dejavnosti in predlagali program aktivnosti in konkretnih rešitev.

Organizacije in organi sindikata morajo bistveno večjo pozornost nameniti odpravljanju vzrokov izgub in ustvarjanju pogojev, da bodo nosilci sanacijskih ukrepov delavci v organizacijah združenega dela. Pri tem se je potrebno zavzemati za dosledno spoštovanje zakona o sanaciji, še posebno, če so izgube posledica slabih poslovnih odločitev, neizpolnjevanja in neodgovornega odnosa do sprejetih obveznosti, nediscipline in drugih nepravilnosti, ki vplivajo na izgubo. Vzroke izgub, posebno tam, kjer že več let poslujejo z izgubo, so dolžni realno oceniti samoupravni in poslovodni organi in strokovne službe in skladno z zakonom pripraviti sanacijske programe. Problematiko izgub morajo ob obravnavah gospodarskih gibanj še posebej spremljati tudi zbori združenega dela skupščin občin.

Ugotovitve in stališča navajajo, da morajo organi sindikata težiti za tem, da se bodo začasni ukrepi družbenega varstva zaradi slabega gospodarjenja in izgub sprejemali izjemno in samo v zakonsko utemeljenih pogojih. Poročila družbenih pravobranilcev samoupravljanja namreč ugotavljajo, da se marsikje pojavlja napačno oziroma nepopolno

izvajanje začasnih ukrepov družbenega varstva. Organi sindikata se morajo tudi zavzemati, da se ne podaljšujejo začasni ukrepi družbenega varstva dlje kot to določa zakon o združenem delu in da se z ukrepi ne posega v tiste organizacije združenega dela, ki poslujejo z motnjami v poslovanju in ki bi jih bilo potrebno odpravljati z drugimi ukrepi.

Osnovne organizacije in organi sindikata morajo vsakodnevno ocenjevati uresničevanje samoupravnih družbenoekonomskih odnosov in samoupravnih pravic in odgovornosti delavcev ter dajati pobude in predloge za odpravo ugotovljenih nepravilnosti ter s tem preprečevati razmere in odnose, ki bi lahko privedli do začasnih ukrepov družbenega varstva, o čemer pa mora na zboru združenega dela dati svoje mnenje občinski svet ZSS.

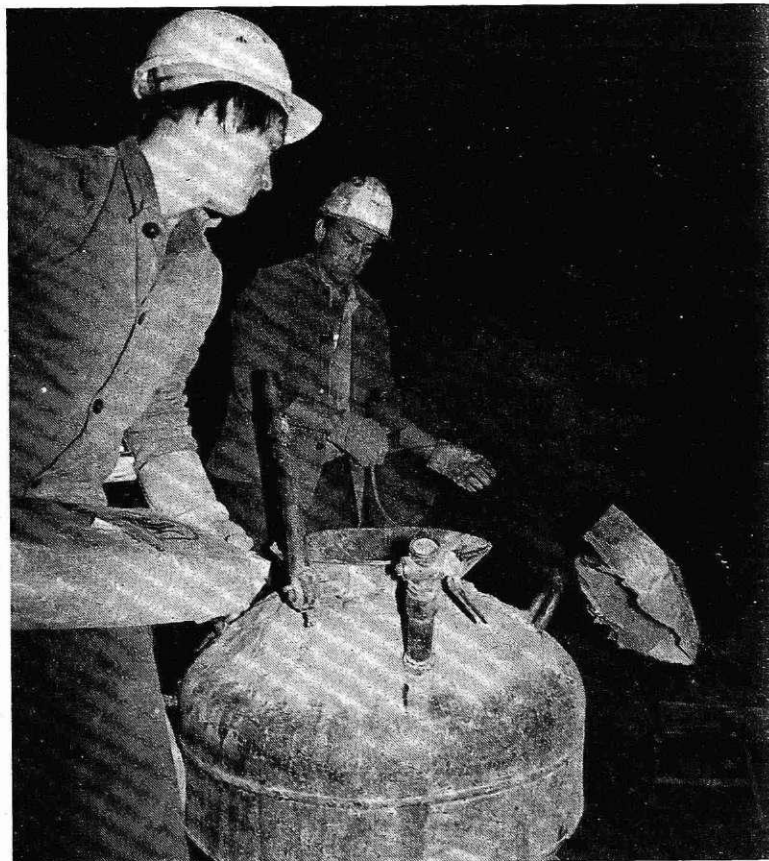
Predsedstvo ugotavlja, da stalno narašča tudi število sporov in drugih oblik izražanja nezadovoljstva in da takšno ravnanje postaja vse pogostejši način uveljavljanja zahtev in reševanja problemov delavcev. Zato se mora bistveno okrepiti aktivnost in delovanje organizacij in organov sindikata pri spremljanju uresničevanja samoupravnih in družbenoekonomskih odnosov ter samoupravnim in poslovodnim organom dati pravočasne pobude in predloge za učinkovito reševanje problemov in deformacij. Dolžni so tudi zagotoviti, da se v sporih, ki se niso mogli rešiti po redni poti, dosledno spoštujejo postopki, opredeljeni v zakonu o združenem delu, kakor tudi to, da zahtevajo ugotavljanje odgovornosti posameznikov in organov, če so s svojim neodgovornim delom in ravnanjem povzročili spor. Oceniti pa je potrebno tudi delovanje in aktivnost vodstva sindikata in zaostriti njegovo odgovornost. To narekuje tudi bistveno večje sodelovanje organizacij

in organov zveze sindikatov in družbenih pravobranilcev samoupravljanja. Občinski sveti, navajajo dokument, naj z družbenimi pravobranilci samoupravljanja ocenijo problematiko sporov, ki se niso mogli rešiti po redni poti, zlasti pa njihove vzroke.

V nadaljevanju predsedstvo posebej poudarja nujnost doslednega uveljavljanja družbene funkcije samoupravne delavske kontrole, pri čemer imajo še posebno odgovornost osnovne organizacije sindikata, da zagotovijo njihovo učinkovitost, samostojnost in odgovornost. Občinskim svetom zveze sindikatov je naročeno, da v sodelovanju združenimi pravobranilci samoupravljanja v občinah ocenijo uresničevanje vloge in funkcije samoupravne delavske kontrole in na tej osnovi sprejmejo konkreten program skupnih aktivnosti za dosledno uveljavljanje njihovih nalog, opredeljenih v samoupravnih splošnih aktih in zakonih.

Dokument govori tudi o ustanavljanju služb pravne pomoči pri občinskih svetih ZSS za zagotavljanje varstva posamičnih samoupravnih in družbenoekonomskih pravic delavcev. Taka služba pri občinskem svetu ZSS Jesenice že več let uspešno deluje. Občinskim svetom ZSS pa naroča, da se zavzemajo za okrepitev in večjo učinkovitost dela komisij pri skupščinah občin za spremljanje in izvajanje zakona o združenem delu.

Vprašanja, ki so navedene v ugotovitvah predsedstva Zveze sindikatov Slovenije so, kakor smo navedli že v uvodu, opredeljena tudi kot ključne in prioritete naloge v resoluciji XI. kongresa Zveze sindikatov Slovenije, zato bi se z njimi morali z vsvo odgovornostjo in doslednostjo soočiti vse osnovne organizacije in organi zveze sindikatov.

Mešalec (foto B. Grce)

PESTRA REKREACIJSKA DEJAVNOST

Iz poročila rekreatorja v izmeni od 20. do 30. avgusta povzemamo nekaj rezultatov, ki pričajo o pestri rekreativski dejavnosti naših sodelavcev.

Udeležba na jutranji telovadbi ni bila zadovoljiva. Te potrebne in koristne rekreacije posebno za starejše, se je udeleževalo od pet do osem udeležencev.

Udeležba v šoli plavanja je bila zadovoljiva. Prijavilo se je 14 pionirjev in pionirk in ena odrasla oseba, ki je samo utrdila svoje znanje v plavanju. Šolo je uspešno zaključilo 12 udeležencev, ki so dobili priznanja.

Tekmovanja v namiznem tenisu se je udeležilo šest pionirjev in pionirk in devet članov, mladincev in mladink ter članic.

Rezultati:
Pionirji — pionirke: 1. Zlatko Anakijev, 2. Matej Svetina, 3. Sašo Mirtl. Člani, mladinci in članice: 1. Matjaž Valentar, 2. Marjan Jazbec, 3. Janja Koren.

Za šah so se prijavili le trije pionirji in trije članji. Zaradi lepega vremena, tople vode in prenapolnjenega večernega programa pa sta vztrajno igrala le dva pionirja Igor Pivk in Sašo Kostadinovski.

Zelo priljubljen šport balinanje je privlačil železarje, tako da smo bili prisiljeni organizirati tekmovanje po skupinah.

Za balinanje mešanih parov se je prijavilo 12 parov, doseženi rezultati pa so: 1. Ključević in soproga, 2. Škvarč, Novak, 3. Zupan T., Kostova.

Pri balinanju moških trojk je sodelovalo sedem ekip, doseženi rezultati pa so: 1. Varl, Svetina, Poklukar, 2. Arh, Kovačič, Crnovič, 3. Valentar C., Valentar M., Vlahek.

Za balinanje ženskih trojk se je prijavilo osem ekip, rezultati pa so: 2. Ključević, Markizeti, Burnik, 2. Arh, Bizalj, Kovačič, 3. Škvarč, Jan, Ložar.

Poleg teh tekmovanj so organizirali tek po taboru za najmlajše, od 4. do 7. leta. Teka se je udeležilo 29 otrok. Vzdušje med otroki in gledalci je bilo enkratno. Vsak udeleženec je dobil skromno nagrado.

Dogovorjen je bil tudi odbojarski turnir med Slovaki, Ravenčani in Jeseničani. Ker pa Ravenčani niso mogli sestaviti kompletne ekipe, je bila tekma le med Slovaki in Jeseničani, na kateri so zmagali Slovaki z rezultatom 3:0.

Rekreator

Poslovanje Slovenskih železarn

V juliju so železarne izdelale 13.341 ton surovega železa, kar predstavlja 75 odstotkov sorazmernega mesečnega plana. Nedoseganje gre na račun Jesenic, ki za planom zaostajajo 32 odstotkov. Razlog za to je v že omenjenem remontu VP 1 peči. Bolje je pri surovem jeklu, kjer kumulativni plan dosega 97 odstotno in smo v obdobju januar — julij 86 izdelali za 1 odstotek manjšo količino jekla, kot v istem obdobju lani.

Pri proizvodnji končnih izdelkov vidimo, da smo dosegli planirano količino v obdobju prvih sedmih mesecev, v juliju pa za planom zaostajamo 8 odstotkov.

Med DO kumulativni plan presega Ravne in Plamen, najslabša pa je Žična.

Prodaja

Zunanja realizacija
Zunanja vrednostna realizacija SOZD v juliju znaša 21.877 mia din in sorazmerni mesečni plan dosega 97 odstotno. V prvih sedmih mesecih pa smo prodali za 151.570 mia din, kar je 4 odstotke manj kot smo planirali in 95 odstotkov več, kot smo vrednostno prodali v istem obdobju leta 1985.

Planirano vrednostno realizacijo v letošnjem obdobju presegajo Tovil 111 in Plamen 107, ostali pa so »pod« planom.

Kumulativna količinska prodaja je enaka obsegu proizvodnje.

Izvoz in uvoz

Količinski izvoz v juliju za planom zaostaja za 13 odstotkov, od tega na konvertibilno področje za 15 odstotkov. V prvih sedmih mesecih pa planirano količino izvoza dosegamo 81 odstotno. V letošnjem letu smo glede na isto obdobje lanskega leta izvozili 16 odstotkov manj, kar predstavlja 14.877 ton.

Slika je nekoliko drugačna, če primerjamo leto 1985. Izvozili smo za 10 odstotkov večjo vrednost ali 4,2 mio dolarjev. Tu je zopet potrebno omeniti padec razmerja dolar proti ostalim evropskim valutam.

Najkritičnejša situacija je v Žični iz že znanih razlogov, pa tudi pri ostalih predelovalcih (razen Plame- na) je pod povprečjem SOZD.

V juliju smo uvozili za 8,8 mio dolarjev blaga in storitev, kar predstavlja 83 odstotkov mesečne planirane vrednosti. V obdobju januar — julij 86 smo uvozili za 56,4 mio dolarjev blaga in storitev, kar je za 13 odstotkov več kot v istem obdobju lani (razlog delno tudi v tečaju dolar- ja). Povečanje je višje pri opremi, kjer indeks primerjave obdobja 86/85 znaša 406.

Kljub temu delež opreme v skupnem uvozu znaša 25 odstotkov, kar pa je več kot lani, ko je bil delež v tem obdobju 7 odstotkov.

Pokritost uvoza z izvozom znaša v juliju 87 odstotkov, v obdobju prvih sedmih mesecev pa 85,5 odstotkov.

Kadri in OD

Poprečno število zaposlenih v juliju znaša 19.206, od tega 16.429 v železarnah, 2.635 v predelovalnih DO in 142 v storitvenih organizacijah in DSSS SZ. V primerjavi z letom 1985 nas je 4 odstotke več, za letošnje leto pa planiramo še 2 odstotno povečanje.

Poprečni osebni dohodek v SOZD za 182 ur v prvih sedmih mesecih znaša 105.485 din in je za 5 odstotkov višji od poprečnega OD v prvih šestih mesecih. V primerjavi z letom 1985 je za 125 odstotkov višji.

Na zadnji seji delavskega sveta SOZD SZ, ki je bila 31. julija, so med drugim obravnavali tudi gibanje OD v prvem polletju. Ugotovili so, da se OD izplačujejo v skladu s SaS, spre-

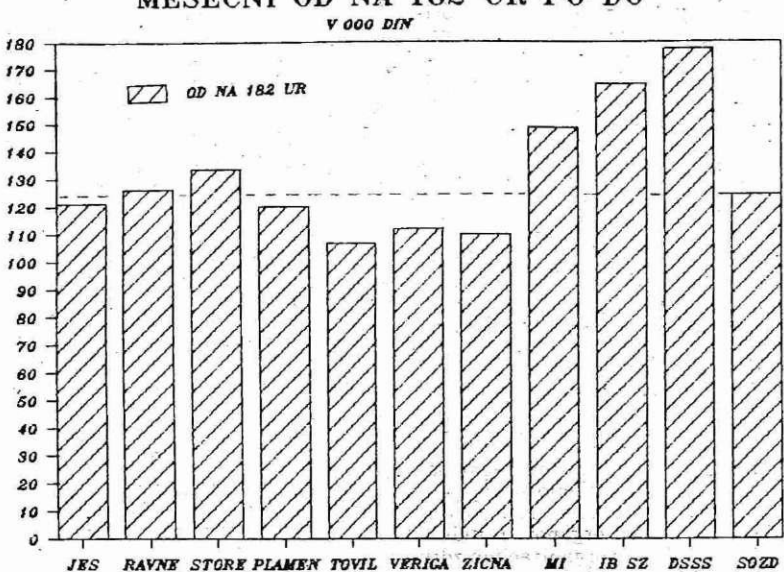

jetim v SOZD SZ, ki je usklajen z branznim sporazumom in da v prvem polletju nismo kršitelji določil interventnega Zakona o začasnih prepovedi razpolaganja s sredstvi za OD, za skupno porabo delavcev in za določene stroške za leto 1986. OD v SOZD so se gibali skladno z rastjo donodka v delovnih organizacijah.

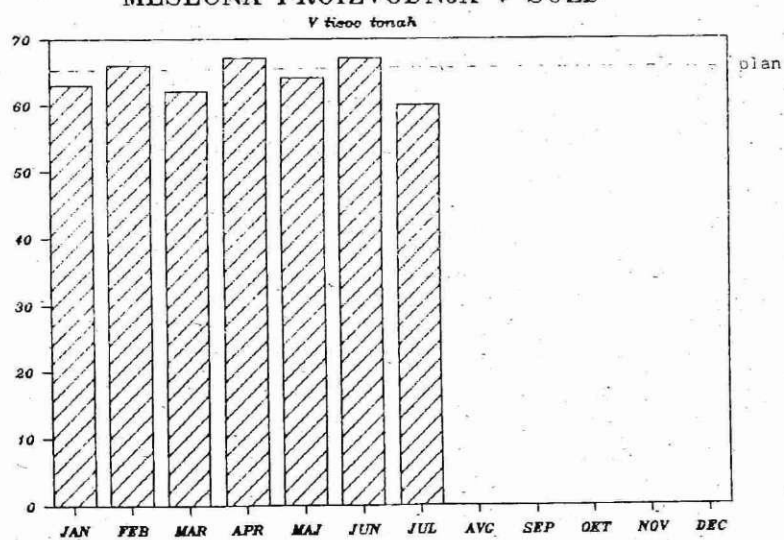
Produktivnost

Pri primerjavi obeh kazalcev produktivnosti v juliju s kazalci v juniju ugotovimo manjši padec. Ta padec je v juliju tudi pričakovan, saj je čas velikih odsotnosti z dela in težkih delovnih pogojev. Prvi kazalec — produktivnost v tonah proizvodov/

MESECNI OD NA 182 UR PO DO

MESECNA PROIZVODNJA V SOZD

zaposlenega je za SOZD za 6 odstotkov nižji od planiranega, drugi — mio din zunanje realizacije/zaposle- nega pa za 2 odstotka.

Zanimivosti

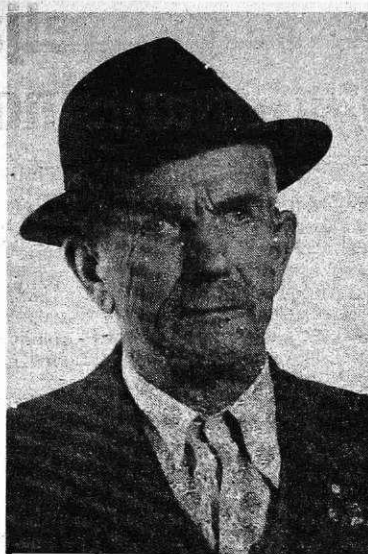
20 let izkušenj na področju konstruiranja in izdelave stiskalnic v železarni Ravne je pripomoglo k temu, da so izdelali proizvod, ki je bil na letošnji razstavi orodnih in obdelovalnih strojev BIAM '86 ocenjen z najvišjim priznanjem — zlato medaljo za kakovost — to je stiskalnica za prašnate materiale.

S proizvodnjo in prodajo teh stiskalnic se je železarna Ravne pridružila redkim svetovnim proizvajalcem in s tem dosegla prodajo znana, saj so glede na zahtevnost proizvoda dosegli ceno prek 10.000,00 din/kg. Kljub taki ceni pa je treba poudariti, da so vgrajeni predvsem domači materiali in izdelki jugoslovanskih proizvajalcev. Udeležba tujih firm znaša pod 5 odstotkov.

terih je veliko povpraševanje med turisti, ali pa jih je mogoče vključiti v okvir obmejnih nakupovanj. Izgradnja te trgovine pa ni potrebna samo zaradi popestritve turistične ponudbe, ampak dopolnjuje tudi normalno preskrbo občanov tega kraja.

Zaradi bogatejših turističnih ponudb pa bo v Gornjesavski dolini zgrajenih oziroma odprtih tudi nekaj brezcarinskih prodajal. To omogočajo novi predpisi. Na mejnem prostoru gradi TOZD Kompas dve brezcarinski prodajalni, in sicer na mejnih prehodih na Podkorenu in v Ra- tečah. Vrsta blaga teh prodajal je predpisana. Zanimiva pa je novost, da se podobne prodajalne lahko organizirajo tudi v določenih turističnih centrih, v zato predpisanih objek- tih. V tem okviru pripravljata odprtje takih prodajal tudi Kompas in Gorenjka v svojih objektih v Kranjski gori.

V teh dneh se zaključuje poletna turistična sezona. V nekaj dneh bodo znani podatki o njeni uspešnosti oziroma zasedenosti kapacitet. Ocene so spodbudne. V primerjavi s prejšnjimi leti se nekoliko povečuje število domačih gostov, ki koristijo predvsem manj zahtevne pa zato cenejše hotelske in druge turistične objekte. V poletnih mesecih pa je največ tujih gostov predvsem iz zahodne Evrope.

V spomin

VZTRAJEN, DELAVEN IN OSEBNO PREPROST...

Umrli je Ivan MARTELAK, eden prvih raznašalcev dnevnega časopisa na Jesenicah ter človek z najdaljšo dobo raznašanja časopisa v Sloveniji. Že kot mlad fant je nosil JUTRO dve zadnji leti pred drugo svetovno vojno. Napredni, izhajajoč iz delavske družine je bil preseljen v drugi svetovni vojni v delovno taborišče Wernfels. Svojim mladostnim idejam je ostal zvest do zadnjega diha. Za Ivana Martelaka je mogoče reči, da ga nikomur ni uspe- lo zlomiti in ne zaustaviti. Ni lo- čil svojih dejanj od besed, ostal je

zvest naprednim idejam do kon- ca.

Po vojni se je vrnil na Jesenice in se zaposlil v Železarni. Poleg rednega dela je v letu 1953 pričel s svojo življenjsko družico razna- šati DNEVNIK. Na tem delu je vztrajal celih trideset let, kar ga uvršča po stažu raznašanja v sam slovenski vrh. Bil je vedno točen in priazen. Kljub dežju, snegu in mrazu je Ivan vztrajal na tem delu toliko let. Tudi v Že- lezarni ni imel lahkega dela. Nasprotno, v tovarni je bil po de- lovni vztrajnosti za zgled ostalim. Pri vseh povojnih akcijah od de- lovni do krvodajalskih, je bil Ivan vedno na mestu. Deloval je v družbenopolitičnih organizaci- jah, športnih in planskih dru- štvih. Povsod je bil znan po svoji delovni zavzetosti. V krvodajal- skih akcijah je sodeloval preko štiridesetkrat in prejel zasluženo odličje. Bil je tudi odlični vodič na izletih, ki jih vsako leto prire- ja Dnevnik za svoje telesno pri- zadele bralce. Vsa ta nenehna de- javnost, delo med ljudmi, so mu prinašali nova spoznanja in raz- sežnosti. Zadnja leta je deloval tudi v društvu upokojencev. Ved- no je bil pripravljen pomagati tam, kjer je bilo potrebno.

Ivanova življenjska pot je bila težka in polna preprek, vendar vsekoli premočrta. V težavah prekaljen se nikomur ni bal po- vedati svojega mnenja ali kriti- ke. Med ljudmi je bil priljubljen. Njegova aktivistična zavzetost se je z leti preusmerjala k ciljem, ki jim je posvetil vse svoje mlado- stne moči. Rojen je bil 27. maja 1924 na Koroški Beli.

Poslovili smo se od človeka, ki je bil pošten in delovno zavzet. To pa je prav tisto, kar smo mno- gi pri Ivanu Martelaku najbolj spoštovali in ga zato imeli radi. Tak, vztrajen, osebno preprost in vedno delaven bo ostal v našem spominu.

Slavko Tarman

RAZPIS ZA ŽERJAVOVODSKI TEČAJ

V jesenskem času bomo organizirali ŽERJAVOVODSKI TEČAJ za delavce TOZD in DS Železarne Jesenice. Pogoji za vpis so nasled- nji:

- eno leto zaposlitve v Železarni Jesenice,
- najmanj 6 razredov osnovne šole,
- odslužen vojaški rok,
- izpolnjevanje psihofizičnih zahtev.

Kandidati dobijo obrazce (prijava) pri personalnih delavkah TOZD in DS. Obrazce pravilno in čitljivo izpolnijo in jih nato vrnejo personalnim delavkam do 12. septembra.

Prosimo, da kandidati upoštevajo zgoraj navedeni rok, ker poz- nejših prijav zaradi organiziranih zdravniških in psiholoških pregle- dov ne moremo upoštevati.

KADROVSKI SEKTOR

Razstava v Liznjekovi hiši v Kranjski gori

Ljudska glasbila slovenskega alpskega ozemlja

Restavrirana Liznjekova hiša v Kranjski gori je s svojo notranjščino in malim razstavnim prostorom izžvala razstavo v razstavi. Razstavljene skri- nje poslikanega stavbnega pohištva gornje Savske doline, ki jih je postavila etnologinja in kustosinja Gorenjskega muzeja Anka Novak, so ponudile mi- čne in zanimive razstavne površine za prikaz alpskih glasbil in zvočil.

Tri skrinje z glasbili in zvočili, fo- tografijami in pisanimi informacija- mi predstavljajo tudi tri socialno opredeljene skupine, ki se tudi po glasbilih ločijo med seboj. V prvi skrinji so predstavljena glasbila in zvočila pastirsko—kmečkega stanu (zvonci, leseni, živalski rogovi in ro- govi iz drevesnega lubja, »trentar- ski« oprekelj in drumlica ter bohinj- ska »kitara«), v drugi skrinji so gla-abila kmečko—rokodelskega stanu (harmonika »fajtonarica«, klarinet, violina in citre, vse ročne izdelave rokodelcev), v tretji skrinji pa je predstavljena trško—mestna kul- tura (tamburice in tamburaške skupi- ne, akordice citre in sole zanje ter lajne različnih tipov). Otroška zibka je ponudila razstavnih prostor za prikaz otroških ljudskih glasbil in zvo- čil (male otroške citre, rogove iz lub- ja, orekov brlek, orglice in raglje).

Razstavo je strokovno pripravila Mira Omerzel—Terlep, svobodna etnomuzikologinja iz Ljubljane, tehni- čni sodelavec pa je bil Vlado Knific, etnolog in restavrador Liznjekove hi- še (Zavod za spomeniško varstvo Kranj).

Posebnost razstave so glasbila iz zbirke Mire in Matija Terlep iz Lju- bljane ter glasbila iz privatnih zbirk (Zdravka Debenjaka, Rada Kokalja,

Joža Poklukarja) ali glasbila, ki so v privatni lasti (Anice Ambrožič, Neve Ekar—Marenčič). Izjema sta le dve panjski končnici in dvoje glasbil iz Loškega muzeja. Fotografije so iz arhiva Mire Omerzel—Terlep in Za- voda za spomeniško varstvo Kranj (zanj Vlado Knific).

Razstava je opremljena tudi zvo- čno, kar dopolnjuje vedenje in obču- tenje glasbil in glasbe alpskega sve- ta. Zvočni posnetki so arhivska re- konstrukcija Mire in Matija Terlep ter terenski posnetki. Razstavo je podprlo gledališče Tone Čufar z Je- senic (galerijsko—muzejska dejav- nost).

Spremi tekst razstave je plod de- setletnega etnomuzikološkega razi- skovalnega dela Mire Omerzel—Ter- lep. Razstava pa je darilo Mire in Matija Terlep ob 15-letnici zbiranja slovenskih ljudskih glasbil in zvočil. Z zbiranjem sta pričela še v dijaških letih in predstavlja delček (alpski) ti- stega, kar sta v teh letih rešila pogu- be.

Razstava bo postavljena do konca septembra.

Slavica Osterman Keržan

Slovenija

TURISTIČNA POSLOVNA SKUPNOST

Trgovina v turistični ponudbi

Na področju turistične dopolnitve Gornjesavske doline, predvsem Kranjske gore, že nekaj časa ugotavljamo, da izrazitemu povečanju števila nočitvenih kapacitet, tako poslovnih kot počitniških, ni sledila trgovska de- javnost.

Trgovina je že nekaj let ena tistih gospodarskih dejavnosti, ki so se za- radi naraščajoče stopnje inflacije in drugih vzrokov znašle v izredno tež- kem gospodarskem položaju. Skoraj nima več akumulacije, pestijo jo za- loge in zagotovitev virov obratnih sredstev, poleg tega pa vedno hušji kadrovski problemi. Zato je trgovina za zagotovitev preskrbe in poveča- nje prodajnih kapacitet v naseljih iskala najrazličnejše možnosti pri zagotavljanju finančnih sredstev, ki pa so bila združena predvsem z na- menom zagotovitve nemotene osno- vne preskrbe prebivalstva, manj pa

se je ta del gospodarstva vključeval v turistično ponudbo.

Pri usklajevanju in načrtovanju razvoja predvidevamo tudi na tem področju storiti korak naprej. Jese- niška trgovska delovna organizacija Golica je Skupnosti predložila pro- gram novega trgovskega centra v Kranjski gori. V izgradnjo tega ob- jekta se v okviru SOZD ABC Pomur- ka vključujejo poleg Golice še Špece- rija Bled in HTDO Gorenjka Jeseni- ce. Zanimivo je, da se v gradnjo lah- ko vključujejo tudi druge organizaci- je in s tem pridobijo ustrezni prodaj- ni prostor za prodajo izdelkov, po ka-

JULIJAN O

Najprej je torej začel govoriti o vi-
ru svojih informacij.

Markiz pa ni šel gledat Begovih
novih slik, je spregovoril.

S tem, da ni, kot bi lahko pričako-
vali, rekel »slik našega rožnatega si-
karja«, — ko je torej uporabil pravi
primek g. Lucija — je dal omizju na
znanje, da skuša biti preprost in
stvaren. Mogoče pa je hotel v navzo-
čnosti Jelovškove najmlajše pokazati
čisto posebno in drugačno svojega
imidža.

Bego se mi je tokrat zdel nekam
potrt, je zaskrbljeno dodal.

Julijan se je ob tem moral zamisli-
ti: poglavje romana, ki si ga je bil
pravkar skiciral v glavi, bo zaradi
Stefanovega popravka (pravzaprav
je to popravke izvedla fukajoča
Stvarnost), moral konec koncev dru-
gače zasukati.

Vse tri sem srečal takoj tu za vo-
galom, je nadaljeval Stefan, zdelo se
mi je, da onadva, namreč Bego in Vi-
li Verdeno, ženeta Markiza na ogled
Begovih novih stvaritev. Ko smo se
srečali pa si je Markiz nenadoma
premisli. Pustil ju je oditi naprej,
sam pa se je spustil v pogovor z ma-
no. Povedal mi je, da ste imeli tu ne-
kakšen razširjen posvet, in da ste ob
tej priložnosti razbili Begovo rožna-
to klico: da ji je odklenalo prav tu,
v njenem leglu. Bego in Vili sta šla
medtem po pločniku čisto počasi na-
prej in Markiz se je začel nekaj mo-
goviliti in premišljevali, ali bi sploh
šel v Begovo galerijo. Sploh se je od
vsega začetka pustil spraviti na to
pot le zato, ker se mu je smilil
odstavljeni Bego. Hotel je popraviti
splošni vtis. Konec koncev pa se je
odpravil naravnost domov, pisat di-
plomsko nalogo.

Po teh Stefanovih besedah se je Juli-
janu zdelo, da se tu neke kažejo
meje skiciranega poglavja. Splošni
vtis, ki naj bi ga to poglavje zapusti-
lo: nenaden vdor Stvarnosti. Kakšne
stvarnosti? Nemara meteorološke:
zunaj se je zdaj začelo jasneti, tu v
lokalu je postalo svetleje. In, kakor
»a« je zdaj prišel čas, da vsi ti, ki so
se mudili v Waldorf-Astoriji, odi-
dejo po svojih vsakdanjih opravkih.
Jasna po nakupih, če jih je še kaj
ostalo; torej se jih bo moral udeležiti
tudi Julijan — in ni verjetno, da ga
bo to spravilo v dobro voljo; Jelovšek
s svojim Šopanjem od prvega servi-
sa s xeroxom, kasneje pa mogoče še
v kak lokal, kjer bo mogoče naletel
na tega ali onega dramaturga, — in
ta se bo začel zanimati za pravkar
razmnoženi odrski tekst? (»Tako
nam manjka dobrih domačih tek-
stov«, mu bo potožil.) Stefanu in Je-
lovškovi Jasni se je ponujala prilož-
nost za prvi popoldanski sprehod po
mokrem asfaltu, pod nenadno zve-
drenim novembrskim nebom.

Ta Julijanova predvidevanja so se
izkazala kot pravilna, vsaj do neke
mere. Res se je Jelovšek začel pol-
glasno pogovarjati sam s sabo in
predmet tega posveta v najozjem
krogu je bil zaresda šop listov, ki jih
je držal v rokah. Zanimala ga je na-
daljnja usoda famoznega Šopanja.
Ker je prvi pri tem usmerjal pogled
v umišljeno praznino (izpolnjeno z
bogve čim), se je zdelo povsem nara-
vno, da ne bo nikogar, ki bi posegel v
ta posvet. In vendar ni bilo tako.
Njegova hči Jasna mu je pošiljala
čez mizo presunljive poglede, kate-
rih pomen je bil verjetno takle: »oči,
drugič: drugič ti bom pomagala«;
Stefan, povzročitelj tega odlašanja
je takoj naštel prigrisce podatkov o
bližnjih delavnicah (o obrtnih, ki
se ukvarjajo s fotokopiranjem), o de-
lovnem času, o cenah, o zasedenosti
kopirnih strojev. Tudi o kakovosti
uslug. Svetlana pa je medtem skoraj
neopazno vstala in šla okrog mize.
Tudi ona je imela doma sešito hipi-
jevsko torbo, podobno Markizovi,
bingljala je z njo po zraku in se ne-
kajkrat dotaknila z njo Jelovškovega
kolena. Očitno ga je hotela opozori-
ti, da ima nekaj povedati.

V Študentu imamo tudi xerox, je
rekla. Lahko mi daste tekst, pa vam
ga zvečer prinesem razmnoženega.
Samo povedati mi morate, koliko iz-
vodov želite.

Tu se je nihanje njene torbe umi-
rilo.

Jelovšek pa ni rekel ničesar.
Če mi ne zaupate, lahko greste
zraven, je rekla: če imate čas, seve-
da.

To je bil torej tisti fabulativni mo-
ment (moment, s katerim je stvar-
nost obogatila fabulo), moment, ki
ga Julijan v svoji možganski skicirki
ni zapisal: tovariš Jelovšek iz Wal-
dorf-Astorie ni odšel sam. Kdo bi
si bil mislil. Je torej Svetlana pri
tem posnemala Markizov zgled? Ko
je malo pred tem Markiz pokazal po-
sluh za čustveno stisko odrinjenega

muslimanskega svetnika, je s tem
nemara pokazal Svetlani, kako je
treba ravnati s starejšo generacijo?
Mogoče je Svetlana zaslutila, da je
tudi Jelovšek — podobno kot g. Lucij
ta popoldan doživel svoj čustveni
pretres, ko je moral gledati, kako se
je njegova najmlajša spajdašila z
utelešenim imidžem?

Prav ta razlaga — razlaga, ki ope-
rira z nečim imaginarnim (s sočut-
jem mladih do starejših) se je zdel
Julijanu povsem sprejemljiva. (Ni
pa verjetno, da bi se zdel sprejem-
ljiva tovarišu Jelovski. Sicer pa Je-
lovšek morda ta hip ni potreboval ra-
zlag.) Julijan je torej mislil, da bo
lahko svojim bralcem — bralcem
svojega romana — zadovoljivo razlo-
žil motive Svetlaninih postopkov.
Hkrati pa se mu je čisto po tistem
oglasil alarmni zvonec: mogoče pa bi
bil moral pri vsem tem upoštevati
dejstvo, da se je Svetlanin »poseg v
usodo« prigodil na očeh razmeroma
številnega občinstva? — si je rekel.

Kasneje, ko je o stvari spregovoril
z Jano, pa je končno postal spet on
sam: iz Julijana Pixatellija se je vsaj
začasno spet prelevil v Julijana Pod-
bevska. Z Jasno sta ostala sama, tu-
di Jasna soimenjakinja in Stefan
L. sta namreč kaj kmalu zapustila
lokal.

Okrog mize je zdaj ostalo v neredu
pet ali šest praznih stolov. Je to še
vedno taista miza, ob kateri je več-
raj, ali pa pred tednom, pred mese-
cem, pred petimi, pred desetimi leti
zasedal krog Lucijevih izbrancev? In
ki jo je bil Julijan nekoč navajen ob-
čutiti — kot po nekakšni hipnozi —
nekako tako, da je o njej sam pri se-
bi večkrat rekel »to je popek sveta«?
Zdaj pa je bil lokal kot vsak drug,
prehodno postajališče. Hkrati pa je
bil Julijan zdajci priča nekakšne pol-
nosti in nabrekliosti, ki se je od ne-
kod pritihovala, ne mogoče vanj,
pač pa v ozračje, v predmete, v obri-
se znanih in nezanih, navzočih in
nenavzočih oseb. Ja, tako: tudi obri-
se nenavzočih oseb je nekako zazna-
val. Recimo obrisa Alfonza in Svetla-
ne, ki sta se kar nekako hotela zlit-
iti. Kaj si o tem dogodku misli Jelov-
škova Jasna, je rekel, in še, ali se ti
zdi verjetno, da bo o tem povedala
materji?

Jasna (njegova Jasna) se je pri
tem seveda malce skrivnostno na-
smehnila. Ni šlo za opravičilo niti
za skrb, pač pa za približevanje: ne-
je v ozadju časa je prežal tisti trenu-
tek, ko bo Jasna po vseh štirih zlezla
čez široko zakonsko posteljo, na ka-
tero je dostop mogoč samo z ene
strani. Ni dobro biti čisto sam, kadar
ležeš v dvoje med rjuhe, je govoril ti-
sti skrivnostni Jasnin nasmehek: do-
bro je vedeti ali si vsaj misliti, da se
drugim dogaja nekaj podobnega.

Jasna skrivnost pa je imela še
širše ozadje.

Svetlana je pravzaprav čisto v re-
du punca, je rekla. Povedali sva si to
in ono, prejde, ko sta imeli vi svoje
čudne in nečloveške debate.

Zakaj čudne in nečloveške, je re-
kel Julijan.

Ne vem: mogoče nečloveške v pri-
merjavi s tem, kar sva se pogovarjali
medve.

Povedala mi je, da je noseča, je do-
dala. Julijanu je bilo takoj očitno, da
je po njenem prav v tem sporočilu
jedro vse zadeve.

NEIZPELJANI MOMENTI. Kdo
je pravzaprav odgnal (odstavil, izri-
nil) g. Lucija? Nihče posebej. Ne Ja-
sna s tistim brr, brr, ne Markiz s
svojo zgodbo o tem, kako je bil pod-
vržen zapeljivanju s strani znanega
kulturnika, ne Jelovšek s svojimi ne-
taktimi pripombami, pač pa »vse
skupaj«.

Gospoda Lucija je pregnalo ozrač-
je. Novo ozračje. (Citiramo po sočas-
nem Julijanovem zapisu.)

ŠE EN neuporabljene odlomek.
(Prepisano z lista, na katerem si je
Julijan skiciral Trideseto poglavje.)

Zanimivo je bilo poslušati, kako se
je Stefan L. takoj po prihodu v Wal-
dorf-Astorijo (kakor po naključju
dotaknil neprijetnega dejstva, da se
je prav tu pred kratkim izdajal za
neprištevnega. Lahko bi bil seveda
kar tiho, v upanju, da nam g. Lucij in
Vili nista razodela tega dejstva. Ste-
fan pa je dovolj inteligenten in do-
volj psihologa, da se glede tega ni
slepi).

Takoj ko je prisedel, je izpeljal to-
le bravuro: Da vidimo, ali je to prav
tista miza, je rekel, in si jo zamišlje-
no ogledoval. Ko je potem Jasna
vprašala, kakšna miza, je povedal to-
le (dobesedno): Ja, prav tista je. Mo-
ral sem ugotoviti, moral sem se pre-
pričati. (Zdaj je tudi Jelovškova Ja-
sna začela kazati znake nekakšne
zbezanosti.) Torej, je nadaljeval Ste-

fan, prejšnji teden smo prav pri tej
mizi zadnjič kibalci gospoda Bega.
(Takoj zatem pa je začel poročati o
srečanju za vogalom — kako je tam
naletel na Bega in njegovega opro-
do, za njima pa Markiz — in kaj mu
je slednji povedal o pravkaršnjih do-
godkih.)

VSE KAŽE, da Julijan v noči pred
25.11. dejansko ni prespal v »Henč-
kovi garsonjeri« (kot je to opisano v
romanu). Očitno je, da se je v Lju-
bljano pripeljal šele jutraj ali do-
poldne, skupaj z Jasno. Je torej opis
budnih sanj, v katerih naj bi ga obi-
skala čudno znana neznanka, —
sanj, ki naj bi se mu pritaknile v si-
novi garsonjeri — čista fabula? Ne,
saj naletimo na opis podobnega do-
godka v njegovih dnevniških zapi-
skih že nekaj mesecev pred tem. Ju-
lijan je torej v začetku 30. pogl. fabu-
liral le v toliko, da je neko starejšo
doživetje pomaknil po časovni lestvi-
ci za nekaj klinov nazgor. Pri tem
je seveda napravil razpoko v fino uli-
tem jeklu resničnosti, razpoko, ki pa
spričo mnogih podobnih razpok niti
ni posebej opazna. Če bi bilo treba to
razpoko odpraviti, bi bilo treba svet
na novo pretopiti.

Vsekakor pa je mogoče, da je tudi
to noč prespal v Ljubljani. In da je
imel jutraj ponovno določene bud-
ne sanje, sanje, ki se mu kar naprej
spovračajo. Ki jih je že nekoč opisal
v dnevniku. V tem primeru seveda
ne drži podatek, da je bila v Ljublja-
ni hkrati z njim tudi »njegova« Ja-
sna. (Znano je namreč, da Jasna ni
hotela — »iz nekih principov« priha-
jati v Henčkovo garsonjero.) V tem
primeru je vse, kar piše v 30.-pogl. o
Julijanovi koruznici, izmišljeno.

ŠE NEKAJ izrekov tovariša Jelov-
ška:

»Vse se vrača, pravita Friedrich
Nietzsche in Elda Viler. Stari Jelo-
všek pa pravi, da so vse stvari podvr-
žene plimi in oseki. Predvsem pa so
bibavici podvrženi glavni načini člo-
večjega obstanka: jasnovidnost in
obup, bolečina in blaženost.«

(Alfonz Jelovšek tu kajpak namig-
uje na popevko »Sve se vrača«.)

»Nihče ne ve, kaj se pravi vse ži-
vljenje živeti z Nastasjo Filipovno;
tega ni vedel niti Dostojevski, ki je
to osebo oblikoval po svoji rajski
družici. Knezu Miškinu se o tem niti
ne sanja.«

»Napisal sem igro o tem, kako ne-
vidne sile neke v ozadju vlečejo za
nitke, v njej stvari prikazujem tako,
kot se to vidi z naše strani, s strani
občinstva. To je moj način. Nasprot-
na metoda je znana in je prevladovala
v dramatikah zadnjih dva in pol ti-
soč let: da se umetnik kot nekakšen
vohun stihotapi med elito in potem
javno prodaja njene skrivnosti. Ker
sem igro poslal neki instituciji, so jo
kajpak dobile v roke taiste nevidne
sile. Nekje za odrom — kamor Jelov-
ški nimajo dostopa — jo vlečejo gor
in dol, ali pa jo mogoče puščajo vise-
ti na podstrešju kakor kakšno staro
salamo.«

»Nekateri ljudje verjamejo temu,
kar govorijo nekateri drugi ljudje.
To je temelj stvarnosti, pogoj za na-
stanek kakršnekoli resnice. Resnica
je zmeraj medosebna.

Prav zanima me, ali ti (t.j. Julijan
P.) kaj verjameš temu, kar ti pripo-
veduje stari Jelovšek.«

NAVRZEK za enaintrideseto po-
glavje: par, ki je po odhodu drugih
oseb obsedel v Waldorf-Astoriji,
poln muzevnih sokov, ki sta se jih on
in ona navzela iz ozračja, — pri čer-
mer pa seveda ne govorimo o klima-
tiziranem zračju Waldorf-Astorie,
pač pa o ozračju Julijanovega roma-
na:

(se nadaljuje)

— O vaši zaročenki sem govoril, je pribil Werner še enkrat. Ne bo
ji najbolje, če boste tako zakrknjeni!

V njegovem glasu je bila pretnja, in to je Alešu odprlo usta.

— Deklet, ki nosijo uniforme, mi ne moremo in nečemo imeti za
zaročenke!

Wernerja je Alešev odgovor razkačil.

— Pustite žaljivke. Še enkrat vam ponujam priložnost in vas opo-
zarjam, da je zdaj zadnji čas. Skušam vas razumeti, vendar poznam
meje. Tu je zdaj samo dvoje: lepo življenje in čast ali smrt! Kaj vas ne
gane prihodnost in zaročenka? Odločite se!

Po teh besedah sta se spogledala, kot bi jima iz oči švignil vroč
plamen.

Tolmač je prevajal in čakal, če se bo Aleš še oglašil. Ta res ni imel
več namena govoriti, da ne bi pojedel svoje besede, vendar je šlo zdaj
tudi za Martino. Gestapovec je čakal, da ga bo uklonil z njo. In to mu
je hotel pojasniti, zato je rekel:

— Enkrat za vselej vam povem, da raje takoj zdaj v smrt, kakor z
vami! Pa če v to mešate tisto dekle ali ne! Čudim se vam, da tega še ni-
ste doumeli!

Tolmač je skušal omiliti besede, pa se mu ni posrečilo. Gestapovec
je prebledel, stisnil pest in zamahnil. Aleša je zadel, da se mu je poce-
dila kri.

Aleš pa se je grenko nasmešnil! S hrptom roke je obrazil kri in
opazoval gestapovca, ki se je potem, ko ga je udaril, obrnil stran.

Potem so ga na njegovo znamenje spet odgnali v celico.

Bernard in Aleš sta se začudila, ko so ju spet dali skupaj. Pravza-
prav sta se drug drugega razveselila. Kdo ve, čemu so ju združili, va-
žno je bilo le, da nista bila več vsak zase. Gotovo sta že blizu smrti, pa
nočejo z njima trošiti preveč prostora, sta si razlagala. O smrti sta go-
vorila le malo, kadar pa je beseda le nanesla tako, da se ni bilo mogoče
ogniti, sta o njej razmišljala, kot o nekakšnem pojavu, ki je zanju dru-
gačen kakor za vse druge.

— Nič novega ti ne odkrivam, je nekoč rekel Bernard, toda tako je
že od nekdaj: nasilni oblastniki so vse in vsakogar, ki so se ga bali,
preganjali različno. Če so bili močni, malo mileje, če jim je grozil prop-
ad, bolj surovo. Tako je zdaj. Verjemi, da se oni bolj boje jutrišnjega
dne kakor midva!

IVAN JAN

80

MRTVI NE LAŽEJO

povest

Aleš je čutil podobno, le da je Bernard te misli znal lepše povedati.
V njegovi pripravljenosti, ki je bila Wernerju tako všeč in spotakljiva
hkrati, pa je neke na dnu še vedno tlela iskrica upanja. Morda na to,
da bo vojne konec, kakor jih je prepričeval komisar Silvester? A kako,
ko se je po besedah profesorja, ki jim je povedal največ novega, vojna
še razigrala? Nekateri voditelji so mu to hudo zamerili in mu očitali,
da je plašljivec, da vnaša brezup in uči krivo vero. Računati na to, da
bi gestapovci popustili, pa ne bi bila le neumnost ali vsaj naivnost, ka-
kor je dopovedoval Martini, temveč tudi izdaja ideje, za katero se bo-
juje, in samega sebe. Martina mu je zdaj bolj škodovala kot koristila.
Kaj bo storila vsa zbegana, nesamostojna, brez moči in zdrave presoje!
Ni je mogel pozabiti, četudi ji je pokazal hrbet. Misel, ki se je lovila
okoli nje, želja in žalovanje po njej in zaradi nje ga je budila in prega-
njala.

Martina, Martina!

Bernard ga je pogledal in se začudil glasnemu vzdihu.

— Kaj ti je? Koga kličeš?

Aleš ni niti vedel, da je izgovoril njeno ime na glas. Bil je prepi-
čan, da je o njej le mislil.

Zdaj pred Bernardom ni hotel več skrivati svoje nesreče. Zakaj si
ne bi olajšal srca. Bernard ni silil vanj, videl pa je, da ga nekaj še pose-
bej teži, zato mu je rekel:

— Morda je kaj takega, da bi mi lahko zaupal?

Aleša je razjedajoča notranjost silila k pripovedovanju. Bernard
bo razumel in bo znal kaj reči.

— Dosti bi imel povedati, a zgodba ne bo lepa.

— Kakršna je, poslušal bom brez besed. Nekaj sem namreč spo-
znal, nekaj, kar bi rad povedal tudi drugim. Pravijo, da čas celi rane.
Morda to velja za telo, a tudi ne v vsakem primeru! Za naša čustva, za
našo duševnost pa prav gotovo ne.

— Kaj meniš? Razloži mi bolje!

— Ti si me spomnil na to. Čas celi rane le tedaj, če človek večkrat
govori in misli o preteklem, o tistem, kar ga je ranilo, in če si dopove-
duje, da se to ne bo več povrnilo. Kadar je tako, čas pomaga. Kdor pa
noče priznati, da je nekaj minilo, do smrti ni več zdrav. Tuje mu je ve-
selje, sprostitve ne pozna in nazadnje umrje s težo, ki ga je morda tla-
čila več let.

Tako mu je Bernard razvezal jezik. Dolgo mu je pripovedoval vse
po vrsti: o Filipu, o Martini, o Golobu, o Gorskem, o vsem svojem delu
in življenju, ki je bilo nazadnje tako tesno povezano s temi ljudmi. To
je bila pretrgana pripoved in obtožil se je zaradi nerodnosti, ki jo je
naredil pri Filipu.

— Zdaj vidiš, kaj me grize! Mi lahko rečeš, da nisem pri tem nič
kriv? Najbolj pa se grenim zaradi Martine. Mislim, da je odločen
človek, ki se bo znal žrtvovati v pravem trenutku, pa je le velik, naiven
otrok! Zato pa ni moja krivda nič manjša! Kako prav imaš, da čas sam
od sebe ne more zaceliti ran! Posebno ne takih! Še smrt je dostikrat
premalo!

Bernard mu je prizanesljivo kimal in nekaj časa ni vedel, kaj bi
mu rekel. Potem pa ga je oštel:

— Prav je, da si do sebe tako strog, vendar nimaš pravice, da v
tem pretiravaš. Boš videl, da nimaš vselej prav.

(se nadaljuje)

NOVICE IZ RADOVLJIŠKE OBČINE

● Na osnovi smernic julijskega zasedanja predsedstva Zveze sindikatov Jugoslavije potekajo tudi v osnovnih organizacijah sindikata radovljiške občine razprave o gradivu tega organa in sprejemajo naloge za organiziranje in delovanje zaščite pred požari v OZD. To problematiko bodo obravnavali tudi na vseh ustreznih odborih sindikata v občini.

● Izvršni svet občinske skupščine Radovljica ni izrekel soglasja s predlogom dogovora o enotnih merilih za zagotavljanje sredstev za delo temeljnih pravosodnih organov, zato tudi ni podpisal dogovora. Vzrok za takšno odločitev je v tem, da Republiški sekretariat za pravosodje in upravo ni upošteval pripombe na prvotni predlog dogovora, ki jih je izvršni svet posredoval predlagatelju.

● Na 14. seji organizacijsko kadrovske komisije pri Občinskem odboru ZZZ NOV Radovljica 2. septembra, so obravnavali predlog za reorganizacijo občinske uprave. Izrekli so več pripomb na funkcionalnost teh organov v prid občanov. Seznanili so se tudi z uvedbo uličnega sistema v KS Ribno ter s problematiko podeljevanja občinskih in drugih priznanj. Komisija bo svoja stališča in predloge podala na prvem zasedanju predsedstva občinskega odbora ZZZ NOV Radovljica.

● V Lescah so v petek, 22. avgusta, slovesno izročili namenu prizidek in obnovljeni del stavbe osnovne šole F.S. Finžgarja. S to naložbo so pridobili 12 učilnic, malo telovadnico, garderobo, kuhinjo z jedilnico in zaklonišče. Ob tej priložnosti so podelili medaljo občine Radovljica ravnatelju šole Cenu Praprotniku, predsedniku gradbenega odbora Zlatku Kavčiču umetniško sliko, Alpodmu Radovljica pa posebno priznanje. V kulturnem programu so nastopili igralca Milena Zupančič, domača godba na pihala in šolski otroci.

● Gradbena dela na stanovanjskih blokih v Lescah dobro napredujejo, sočasno pa tudi komunalno urejanje središča Lesc. V novih stanovanjskih blokih, ki jih gradijo v alpskem slogu, bodo skoraj gotovo še do konca leta zaključili z deli. Vanje se bodo vselile 104 družine.

● Kljub sklepu izvršnega sveta občinske skupščine Radovljica, da je v poletni sezoni prepovedan promet in parkiranje na Linhartovem trgu v Radovljici, vozniki tega ne spoštujejo, navkljub vidnim prometnim znakom o prepovedi. Zavoljo tega je izvršni svet sklenil zahtevati od postaje milice in komunalnega redarja, da zagotovijo poostren nadzor in da dosledno kaznujejo kršilce. K temu lahko le dodamo, da tudi to ne bo dosti pomagalo, ker so kazni le simbolične.

● Izvršni svet občinske skupščine Radovljica je na avgustovski seji sprejel informacijo o aktivnostih, za katere je pooblaščen v zvezi z izvajanjem zakona o začasnih prepovedih razpoganja z delom družbenih sredstev za osebne dohodke, za skupno porabo delavcev in za določene stroške v letu 1986.

V spomin na 24. avgust 1941, ko so nacisti pod vasjo ustrelili prvih pet talcev, slavijo ta dan v KS Ljubno svoj krajevni praznik. Osrednja proslava je bila v soboto, 30. avgusta zvečer, v domu TVD Partizan, kjer so zaslužnim krajanom podelili priznanja KS. V kulturnem programu so nastopili šolarji in pevci Moškega pevskega zbora DPD Svoboda Podnart.

● Za organizacijo sodobnega pašnega obrata in gozdarsko izkoriščanje planine Javornik, ki obsega 50 ha pašnih površin in kjer se bo paslo 160 glav živine, je potrebno zagotoviti preskrbo s pitno vodo. Pašna skupnost Gorjuše — Nomenj je zavoljo tega dala pobudo za postopek za dovod vode na planino. Gradnja vodovoda je vključena v srednjeročni plan občine in vodne skupnosti, za obnovo planin pa je bilo že doslej porabljenih nad deset milijonov din.

● Kljub počitniškemu času je komisija za družbenopolitično in vojaško strokovno usposabljanje rezervnih starešin pri predsedstvu OK ZRVS Radovljica v avgustu sprejela program za vse oblike usposabljanja v letu 1986/87. Program RK ZRVS Sloveje, ki je enoten za vse občinske organizacije, so dopolnili z nekaterimi lastnimi akcijami. Redna predavanja, ki so obvezna za vse rezervne starešine, bodo v drugi polovici septembra in v prvi polovici oktobra, ko bodo tudi orientacijsko taktični pohodi, na koncu pa še preverjanje znanja iz gradiva, ki ga je objavila revija Naša obramba.

● Radovljiška občina ima že vrsto let nazaj najstarejšo sestavo prebivalstva in najnižji naravni prirastek (natalitet) na Gorenjskem. Eden od vzrokov so številne priselitve neaktivnega prebivalstva v občino zavoljo ugodnih klimatskih pogojev in privlačne lokacije. To pa še posebno ustreza upokojenem iz mest.

● V lanskem šolskem letu 1985/86 so v radovljiški občini podelili 258 štipendij iz združenih sredstev. Prejel jih je 101 učenec in 67 študentov. Štipendisti so večidel učenci pete stopnje, ki predstavljajo kar 54 odstotkov vseh štipendistov, medtem ko je študentov le 26 odstotkov. Ob tem kaže povedati, da je na voljo veliko več kadrovskih štipendij kot pa zanimanja zanje pri učencih in študentih.

● Na osnovi analize zaposlovanja je izvršni svet občinske skupščine Radovljica sprejel sklep, da morajo vse OZD pri zaposlovanju novih delavcev, dosledno izvajati določbe iz samoupravnega sporazuma o minimalnih standardih za življenjske in kulturne razmere. Teh določil v kar precejšnjem številu OZD pri zaposlovanju novih delavcev v občini niso upoštevali, so menili na izvršnem svetu.

● Po letošnjih podatkih Medobčinske gospodarske zbornice za Gorenjsko v Kranju, je z vidika doseženega družbenega proizvoda v celotnem gospodarstvu občine, drobno gospodarstvo v radovljiški občini med vsemi gorenjskimi občinami, najbolj udeleženo. Delež malega gospodarstva v družbenem proizvodu znaša namreč v Radovljici 10,4 odstotkov, v občini Jesenice 8,7, v občini Trzin 7,4, v občini Kranj 6,1 in v občini Škofja Loka 5,6 odstotka. Skupen delež malega gospodarstva na Gorenjskem je v povprečju 7,2 odstotka celotnega družbenega proizvoda.

● Da se je turistična infrastruktura v občini Radovljica v zadnjem času že krepko izboljšala, kažejo podatki, ki so zanimivi zlasti za razvoj zimskega turizma. V občini deluje 12 vlečnic, 6 sedežnic, ena nihalka ali skupaj 18 žičnic z zmogljivostjo 15 tisoč potnikov na uro in na 40 km dolgih smučarskih progah.

● Zveza tabornikov Slovenije je julija in avgusta organizirala ob Bohinjskem jezeru vsakoletno gozdno šolo z različnimi tečaji za urjenje in usposabljanje tabornikov iz vse Slovenije. V radovljiški občini je zadnja leta taborniška organizacija precej manj aktivna kot pred leti, razen v Bohinju, kjer so taborniki še vedno prizadevni.

● Zveza lovskih družin Gorenjske, Lovsko kinološko društvo Gorenjske in Lovska družina Jelovica so v nedeljo, 24. avgusta, v Ribnem organizirali 3. lovsko — kinološko srečanje. V tamkajšnjem lovskem domu pa so pripravili zanimivo razstavo lovskih trofej in podelili priznanje zaslužnim lovcom in kinologom. Obiskovalcem so predstavili vzrejne skupine lovskih psov, prikazali pa so tudi nastop šolanih psov. Tudi sejem lovskih psov je bil vreden oglada.

● V Festivalni dvorani na Bledu je od 29. avgusta do 12. septembra na ogled skupna razstava likovnih del Metke Vovk — Mauser in Matjaža Mauserja. Razstavo je pripravila likovna sekcija KUD Bled v okviru poletnega programa galerijske dejavnosti na Bledu.

● V 7. kolu medrepubliške balinarske lige — sever, 23. avgusta v Radovljici, so člani domačega kluba BK Radovljica spet slavili zmago. Tokrat so ugnali solidno moštvo BK Bičevje iz Ljubljane z izidom 14:4, s čimer so zadržali visoko drugo mesto na tabeli lige, v kateri igra 12 najboljših slovenskih in hrvaških moštev, ne upoštevaje prvo zvezno ligo.

● Na 12. mednarodnem balinarskem turnirju za pokal Gorenjske je v nedeljo, 24. avgusta, nastopilo 12 moštev iz Slovenije, Hrvaške in Italije. Čeprav so gostitelji potihem spet računali na osvojitve pokala, ki ga podeljuje pokrovitelj Občinski svet Zveze sindikatov Radovljica, so v sklepni borbi morali priznati zmago zelo izkušeni ekipi BK Sloga iz Ljubljane, drugo mesto so si priborili člani BK Radovljica, tretje mesto BK Šiška, četrto gostje iz Ronkov v Italiji, peto mesto pa BK Brdo iz Ljubljane.

Mejnik (foto B. Grce)

Ob 45-letnici junaške smrti Jožeta Ažmana in Janeza Zupana iz Bohinja

V avgustu se spominjamo junaške smrti dveh najvidnejših bohinjskih revolucionarjev, komunistov in borcev: Jožeta Ažmana in Janeza Zupana. Oba sta padla v prvih uporniških dneh 1941.

Bila sta znanilca nove dobe, prekaljena komunisti in organizatorja revolucionarnih množic, zgledna sinova delavskega razreda tega konca Gorenjske. Že takoj v prvih letih po oktobrski revoluciji, v kateri je Zupan tudi neposredno sodeloval, sta nerazdružljivo sodelovala v boju proti režimu stare Jugoslavije, za pravice delavcev in kmetov in pridobivala vedno več somišljenikov. Med številnimi naprednimi mladimi ljudmi, ki so jima sledili, velja omeniti enega najvidnejših prvoborcev Tomaža Godca iz Bohinjske Bistrice, ki je bil leta 1942 ujet in ustreljen kot talec. Njuna skupna življenjska in borbena pot se je končala 8. avgusta 1941, na dosegu njunih domacij v vasi Nomenj. V neposrednem spopadu z Nemci je zadelo krogla Jožeta Ažmana, težko ranjenega Janeza Zupana pa so ujeli in ga po tritedenskem mučenju v Begunjah, 28. avgusta streljali kot talca v Spodnjih Gorjah, skupaj s še štirimi sotrpini.

Oba, Ažman in Zupan, sta bila prva, ki sta po nalogu KPS organizirala oboroženo vstajo na območju Bohinja. Njune neprecenljive zasluge za razvoj naprednega delavskega gibanja in za širjenje revolucionarnih marksističnih idej med bohinjskimi kmeti, gozdarji in jeseniškimi železarji v predvojnem času, naravnost silijo k poglobljenim raziskovanjem in ocenam, ki so bile pogosto tudi nasprotujoče. Toda to je predmet drugačnih zapisov. Ozmimo se na kratko na usodni avgust 1941.

Tomaž Godce in Alojz Pintar sta se že v prvem svitu, skrivaj, pod zaščito gozda, odpravila proti Rovtari. Po dogovoru s tovarišema, sta Ažman in Zupan ostala v Straneh nad vasjo.

Vsi so bili prepričani, da nihče ne sumi, da so si v votlini uredili začasno taborišče. Vendar ni bilo tako. Ugotoviti sta morala kaj se bo v vasi dogajalo in kaj bodo storili.

V zgodnjem dopoldnevu sta se s pripravljeno puško v roki podala navzdol proti robu gozda, odkoder je lep razgled na vas. Opazila sta dogovorjeni znak: dežnik obešen na oknu Ažmanove hiše. To je pomenilo, da so Nemci v vasi. Sklepala sta, da so najbrž prišli seliti njihove družine, nista namreč vedela, da jih je nekdo izdal.

Že takoj po odhodu tovarišev, Godca in Pintarja, so s tovarnjaki prišli nemški vojaki, ki so obkolili vas in začeli preiskovati hiše. V gozdu so postavili zasede, kar pa Ažman in Zupan nista vedela. Menila sta, da zaradi velike premoči sovražnika nimata druge izbire kot, da se odločita za umik proti Podkrotu, kjer bi se preko mosta prebila na drugo stran Save Bohinjske, od tam pa naprej na Jelovico k tovarišem. Izenada sta padla v zasedo. Že prvi strel večje maskiranega vojaka je zadel Ažmana v glavo, ki se je mrtev zgrudil. Zupan je brez pomišljanja nameril puško v nemškega vojaka in ustrelil. Tudi Nemec je bil pri priči mrtev. Zupan je pobral tovariševo puško in krenil navzdol, da bi si izboril prehod čez cesto. Toda Nemci so se razporedili v neprebojni obroč. Divje so začeli streljati Zupana, ki je zaletel v prsa in nogo, nemotno obležal v goščavi. Kot divje zveri so pritekli vojaki v maskirnih oblekah, ga surovo zgrabili in odvedli na cesto. Vrgli so ga na tovarnjak in odpeljali v Begunje. Težko ranjenega so naslednji

dan odpeljali v bolnico na Golnik, da bi ga za silo spravili k sebi, da bo sposoben za zasliševanja. Ko so mu za silo ustavili krvavitev iz ran, so ga čez dva dni spet prignali v Begunje in ga vrgli v bunker. Priče vedo povedati, da so ga strahotno mučili. Na vsakodnevni zasliševanjih je trpel do nezvesti, a črnil ni niti besedice. Nobeno mučenje ni moglo streti njegove železne volje in dostojanstva.

Povsem zmrcvarjenega Zupana so pod stražo, 28. avgusta prignali iz Begunj v Spodnje Gorje. Pod Rovarico na planjavi so jih privezali na kolo in vse postrelili. To so bili prvi talci v tem koncu Gorenjske.

Vaščani, ki so morali spremljati žalostni sprevod talcev, potem ko so jih zrinili s tovarnjaka, so v pritajenem ogorčenju in sočutju videli povsem osivelega, izmučenega Zupana, ki ni bil niti senca krepkega gozdnega delavca, ki so ga poznali od prej. Njegove uklenjene roke so bile vse okrvavljene, prsti brez nohtov. Populili so mu jih v Begunjah med zasliševanjem. Kljub temu, da so bili njegovi zadnji koraki v življenju tako slabi je še, predno so ga privezali h kolu, zbral toliko moči, da je slabotno, a ponosno kriknil: »Zmagoslavno gremo v smrt!«

V spomin na ta dan, ko so okupatorski zločinci pomorili prvih pet talcev, med njimi junaškega revolucionarja Janeza Zupana, slavijo v Gorjah svoj krajevni praznik.

Smrt Jožeta Ažmana in njegovega do smrti nerazdružljivega soborca in prijatelja Janeza Zupana je žalostno odjeknila po vsej zaslužnjici Gorenjski. To je bila nezamenljiva izguba za porajajočo oboroženo vstajo, a hkrati velika spodbuda nadaljevati njuno delo in boj.

Obema revolucionarjema in soborcema so se domačini oddolžili leta 1970 z odkritjem skromnih spominskih plošč. Ažmanovo ime pa ponosno nosi kulturni dom v Bohinjski Bistrici.

JR

VPIS V OBLIKE IZOBRAŽEVANJA IN IZPOPOLNJEVANJA OB DELU ZA ŠOLSKO LETO 1986/87

VIZ — TOZD Delavska univerza Viktor Stražišar Jesenice (Trg Toneta Čufarja 1, ☎ 81-072) vpisuje v:

1. osnovno šolo za odrasle (od prvega do osmega razreda), izobraževanje je brezplačno,
2. USO (usposabljanje) programi za skladiščne delavce:
  - vodenje skladišč,
  - usposabljanje natakarskih pomočnikov.

Po dogovoru z OZD lahko delavska univerza izvaja tudi druge USO programe (verificirani in neverificirani),

3. programi srednjega usmerjenega izobraževanja:
  - evidentiranje za vpis v vzgojnoizobraževalni program prometno transportni tehnik,
  - evidentiranje za vpis v program administrator in upravni delavec (od 3. do 5. stopnje),

4. tečaji za usposabljanje za delo:
  - varstvo pri delu,
  - higienski minimum,
  - dopolnilno usposabljanje delovodij in delovnih skupin,
  - usposabljanje odgovornih oseb iz OZD po programu pravne ureditve požarne varnosti.

Po dogovoru z OZD lahko delavska univerza organizira tudi druge oblike izpopolnjevanja za delovne funkcije.

5. izpopolnjevanje za osebne potrebe in delo tečajji:
  - nemščine, italijanščine, angleščine in francoščine za odrasle (začetni, nadaljevalni in konverzacijski),
  - nemščine in angleščine za predšolske otroke,
  - jezikovni tečajji po dogovoru z OZD,
  - strojepisja (začetni in nadaljevalni),
  - šivanja in krojenja (začetni in nadaljevalni),
  - strojno pletenje,
  - avtojeni trening,

6. poleg tega opravlja delavska univerza tiskarske storitve za OZD in druge zainteresirane uporabnike.

Vse informacije dobite osebno ali po telefonu 81-072 vsak dan od 6. do 14. ure, razen sobote.

IO OO Sindikata TOZD Strojne delavnice — Železarna Jesenice obvešča vse bivše sodelavce — upokojene, da organizira v soboto, 13. septembra, ob 10. uri na Pristavi v Javorniškem rovtu

PIKNIK

Vabljeni so tudi svojci. Piknik bo ob vsakem vremenu. Prijave sprejema do ponedeljka, 8. septembra, personalka TOZD int.št. ☎ 33-40.

Zadnji koncert poletnih glasbenih srečanj

V petek, 5. septembra, bo ob 20. uri v Markovi cerkvi v Vrbi zadnji koncert poletnih glasbenih srečanj v organizaciji Glasbene mladine Jesenice. Na zaključnem koncertu se bosta predstavila Cveto KOBAL — flauta in Jasna CORRADO MERLAK — harfa.

Jasna CORRADO MERLAK se je rodila leta 1966 v Trstu in tam tudi študirala pri pedagoginji E. Vio in M. G. Consoli. Redno koncertira v pomembnejših mestih Italije in Jugoslavije. Snemala je za RAI in JRTV. Leta 1981 je osvojila prvo absolutno nagrado na nacionalnem tekmovanju harfistov v Santa Marherita (Ligurnija). Letos je igrala kot solistka s simfoničnim orkestrom Slovenske filharmonije, z orkestrom gledališča Verdi v Trstu in orkestrom Konservatorija G. Tartini v Cankarjevem domu v Ljubljani, skupaj s flautistom C. Kobalom. Letos je diplomirala z odliko na Konservatoriju v Trstu.

Cveto KOBAL, rojen v Idriji leta 1960, je do leta 1983 z odličnim uspehom končal študij na Glasbeni aka-

demiji Univerze v Ljubljani pri prof. B. Čampi. Dobil je vrsto priznanj in nagrad, med drugim leta 1983 na tekmovanju mladih glasbenih umetnikov Jugoslavije v Zagrebu drugo nagrado (prve niso podelili). Imel je že vrsto recitalov, kot solist je igral s simfoničnimi orkestroma Slovenske in Zagrebske filharmonije ter grškim in celovškim komornim orkestrom. Snemal je za RTV Ljubljana, Koper, Zagreb, Titograd in Sarajevo. Junija je bil kot edini Jugoslovčan na turneji po Franciji z orkestrom Ensemble Intercontinental, ki ga pod pokroviteljstvom francoske vlade sestavljajo najboljši mladi glasbeniki iz celega sveta.

Predstavila se bosta z deli: B. Marcello: Sonata v B — duru, Largo, Allegro, Largo, Gavotta; J.S. Bach: So-

riata v g — molu, Allegro, Adagio, Allegro; A. Kumar: Tántadrujeve želje — flauta solo, D. Zanettovich: Nocturne et Pantomime (prva izvedba pri nas); N. Rota: Sarabanda e Toccata — harfa solo, N. Rota: Sonata za flauto in harfo, Allegro molto moderato, Andante sostenuto, Allegro giocoso.

Hm, Hm...

Prva tolažilna resnica za černobilsko katastrofo se glasi: nesrečo je zakrivil človek, ne jedrska tehnologija.

Na srečo je nesreča doslej zahtevala le 31 življenj, čeprav se govori o možnih 280 »dodatnih« primerih malignih obolenj med ljudmi v ožji okolici Černobila ter v 500 primerih o ogroženosti zaradi obolenj na ščitnici.

Seveda obstajajo še drugačne prognoze.

Zares tolažilna informacija, ki nam jo ponujajo znanstveniki, zbrani te dni na Dunaju, pa je, da »večina svetovnih nuklearnih znanstvenikov meni, da je tveganje ob uporabi jedrske energije sicer nesporno, vendar komaj kaj večje od onesnaženja okolja, ki ga povzročajo klasične elektrarne — na premog ali nafto« (Delo, 28.8.).

Lepa tolažba, ni kaj...
Orejhnk

KOŠARKARICE JESENIC SO PRIČELE S TRENINGI

Članice Košarkarskega kluba Jesenice so 4. avgusta pričele s pripravami na tekmovalno sezono 1986/87, v kateri bodo skušale v skladu s pogoji za treniranje (problem telovadnice za treniranje) in svojimi sposobnostmi poseči v boj za vrh prvenstvene lestvice v 1. slovenski košarkarski ligi.

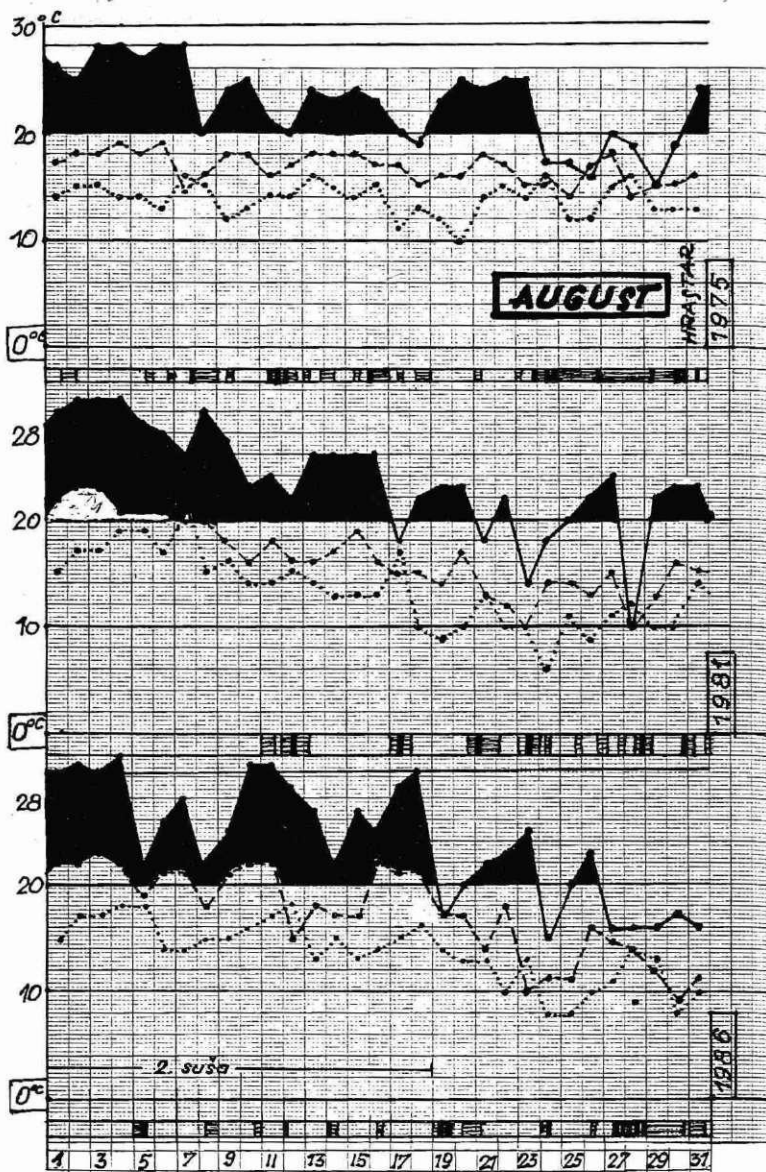
Dekleta pod vodstvom trenerja Tonija Čebulja trenirajo petkrat na teden, treningi pa trajajo od ure in pol do dveh ur. Največ pozornosti in časa na treningih namenijo pridobivanju moči, s poudarkom na gibčnosti, vzdržljivosti in skoku. Igralke bodo z žogo delale več po prehodu v telovadnico, kjer so boljši pogoji za treniranje tehnike in taktike pa tudi vremenski pogoji ne vplivajo na uspešnost treninga. Vprašanje pa je ali bomo na Jesenicah pripravljene in sposobne nuditi potrebno število terminov za treninge v telovadnici, edinemu kvalitetnejšemu predstavniku ženskega kolektivnega športa v občini.

V teh dneh so članice odigrale tudi trening tekmi, na katerih so prepričljivo zmagale. V Kranjski gori so igrale z ekipo KK Vukovarja, ki je bila tam na pripravah. Ekipa Vukovarja igra v Hrvatski ligi, kjer je v zadnji sezoni zasedla četrto mesto. Jesenice so zmagale z rezultatom 70:53 (28:26). Za Jesenice so igrale Deretić 22, Šmitran 8, Felc 12, Zrnić 10, Ulčar 10, Smolej 4, Stražišar 2, Ažman 2.

Na Jesenicah pa so igrale z drugo ekipo KK Iskra Delta Ježica in zmagale z 65:48 (34:25), koše pa so dosegle Deretić 22, Šmitran 19, Felc 16, Stražišar 2, Ažman 2, Zrnić 2, Bešić 2.

T.

Diagram dnevni temperatur in vremenskega stanja v avgustu

TOLMAČENJE:

① ..... jutranje
— opoldan. — tempa-
— večerne — rature
②a 0°C
gibanje jutranjih temperatur

②b 20°C
popoldan. temp.

③ DEŽ JASNO OBLACLO
SNEG (izpisane so najmanjše količine padavin snega: 10 cm; NE količine LEŽEČEGA snega!)

80-letnica najkrajše železniške proge Jadran — Srednja Evropa

Letos mineva 80 let odkar je stekla 1906. leta državna železniška proga Beljak — Jesenice — Trst. V spomin na ta gospodarsko pomemben dogodek (ta proga predstavlja najkrajšo povezavo severnega Jadrana s srednjo Evropo), bodo slovenski železničarji 6. septembra uradno vključili v mednarodni železniški promet novo transportno pot, imenovano »Soški koridor«, ki poteka iz luke Koper, preko Divače, Sežane, Nove Gorice do Jesenice.

Ob tej priložnosti bo 6. septembra osrednja slovesnost na železniški postaji Nova Gorica. Posebnost slovesnosti bo prihod muzejskega vla-

ka s povabljenici z Jesenic in od drugod, iz Kopra pa bo pripeljal tovorni vlak za Avstrijo. Sledil bo kulturni program.

Muzejski vlak bo ta dan z Jesenic odpeljal ob 10.15 in v Novo Gorico prispel na začetek proslave, s katero bodo počastili tudi tamkajšnji občinski praznik. Udeleženci te slovesnosti se bodo iz Nove Gorice vračali ob 16.40 s posebnim vlakom, ki bo na Jesenicah ob 18.25 in bo nadaljeval vožnjo do Ljubljane. Na slovesnost so povabili tudi goste iz sosednjih držav.

Branko Blenkus

RAZPORED PRVENSTVA ŽELEZARNE V BALINANJU

Tekmovanje bo na balinišču v Bazi, vsak dan s pričetkom ob 15.30.

I. skupina — v torek, 2. septembra:

1. Jeklovlek
2. Elektrode
3. KSI
4. Žičarna

II. skupina — v sredo, 3. septembra:

1. ETN
2. Valjarna bluming štekel
3. Jekljarna
4. Hladna valjarna Bela

III. skupina — v četrtek, 4. septembra:

1. Valjarna debele pločevine
2. Strojne delavnice
3. Transport
4. Vzdrževanje

IV. skupina — v ponedeljek, 8. septembra:

1. Energetika
2. Livarna
3. Hladna valjarna Jesenice
4. Remontne delavnice

Prvo polfinale bo v torek, 9. septembra:

prvi iz I. in III. skupine ter drugi iz II. in IV. skupine.

Drugo polfinale bo v sredo, 10. septembra:

prvi iz II. in IV. skupine ter drugi iz I. in III. skupine.

Iz vsake polfinalne skupine igrata po dve TOZD oz. DS v FINALU, ki bo v četrtek, 11. septembra.

Vodja tekmovanja bo Bojan Klinar.

ZDENKA TORKAR-TAHIR

26

Razvoj delavskega naselja v Podmežakli

»Takrat je bilo na Jesenicah življenje bolj razgibano. Veliko smo hodili na izlete in dolge sprehode. Tako smo šli peš skozi Vintgar, v Planino pod Golico, do Javornika in nazaj. Hodili smo v večjih skupinah, ki so se skupaj slučajno zbrale.«

CESTA 1. MAJA 46
Informatorica: Mesec (Čelesnik) Ljudmila, rojena leta 1902 na Jesenicah

Oče je prišel iz Koroške leta 1900, ko so pričeli z gradnjo Karavanškega predora, mama pa je bila doma iz Preddvora. Ko pri predoru ni bilo več dela, se je leta 1906 zaposlil v »fabrki«, ki mu je dala v najem tudi tovarniško stanovanje Podmežakliji, v leseni pritlični »Spitalbaraki«.

Stanovanje je bilo za takrat šestčlansko družino, ki je kmalu narasla na devetčlansko, zelo majhno, saj so ga sestavljale le kuhinja, shramba in kamra. Vsi prostori so bili skromno opremljeni, v kuhinji je bil že postavljen zidan štedilnik. V nasprotnem kotu je stala »mentrga«, okoli nje pa ob treh straneh klopi in »štokerle«, ob nasprotni steni pa stala za hrano in posodo, ki so jo v dvajstih letih zamenjali za višjo omaro, v katere spodnjem delu je bil prostor za posodo, v zgornjem pa za »škrniceljne« (vrečke).

Oče je za najmlajše štiri otroke iztesal manjšo mizico in dve klopi, da so lahko sami jedli.

V kamri so bile po tri, štiri postelje in otroška »gertenbed« (posteljica), kjer sta spala mlajša dva. Otrokom je postlala mama tudi v predalih »nadeljnih« nižje omare imenovane »kosten«. Ko pa so predale prerasli, so spali na tleh. Ze večji bratje in sestre so po dva in dva spali v posteljah, najmlajšega pa je imela mama pri sebi. Ko so otroci zrastle, so izpraznili shrambo in v njej postavili dve postelji. Sobo smo pozimi ogrevali z »gašperjem« (manjša okrogla železna peč).

»Les smo navlekli iz gmajne. Otroci smo vsak en mal suhe reči navlekli, mati pa si je zvezala večjo butaro. Kolem (premog) smo pa po nižji ceni dobivali v fabrki.«

»V stanovanju ni bilo nobenega okrasja, saj ni bilo ne časa ne denarja, da bi si nakupili blago in izvezli prte. Če bi gledal duns, imajo še cigani boljše.«

Tik pred prvo svetovno vojno, po smrti očeta, smo živeli v stalnem strahu, da nas bodo vrgli iz tovarniškega stanovanja. In ko so nekoč prišli trije močni možje, da bi nas ven vrgli, se je mati vsedla na prag in jim rekla: »Samo preko mojega trupla!« Tako da smo ostali.

Mama pa si je vseeno ves čas želela kupiti svet, pa če bi koj drvarnico naredili, samo da bi bila naša. In ker je v Podmežakliji želela ostati tudi poročena hčer Ljudmila (informatorka), »sva z možem leta 1929 kupila svet v bližini. V fabrki mož ni dobil posojila, saj so kredit kerem dal, kerem pa ne. Zato je v hranilnici pri Jelenju dvignil 1500 din posojila. Za les in cegl (opeko) sva imela že našparano (prihranjeno). Pri zidavi pritličnih sten smo uporabili v okolici ležeče kamenje, ker je bilo tako najceneje. Sama sva skoraj vse naredila. Ker ni bilo denarja, so prišli zidarji le rajhat (ometat) in spucat (očistiti). Hišo smo si lahko postavili po želji in brez načrta.

Ko smo delali z apnom, smo morali vodo v sodih voziti ponoči, ker je bil vodnjak pri barakah čez dan vedno zaseden. Tako smo si v enem letu postavili nadstropno hišo s 44 m² zazidane površine. Vselili smo se pa že, ko je bilo pritličje farih (gotovo). Vrednost dograjene hiše je predsednik hranilnice ocenil na 45000 dinarjev. Vsa poznejša leta sem zbirala denar in ko ga je bilo le nekaj, nesla v hranilnico, kjer smo odplačevali dolg z 11 odstotnimi obrestmi.

V novi hišici je bilo prostora za kuhinjo (4 m x 3 m) in dva »cimra« (sobi 4 m x 4 m). V eni sobi so stanovali mama, še neporočena brata in sestra, v drugi sobi in v kuhinji pa je živel mlada informatorkina družina.

Ljudmila, ki se je poročila, pač ni mogla več delat v tovarni, zato se življenje ni kaj prida izboljšalo. Ob eni plači in dolgu sta z možem lahko kupila le najnujnejše. Tako, da sta imela vsake stvari le za silo.

Mož je s pomočjo »tišlerja« (mizarja) že pred poroko izdelal kuhinjsko opremo (mizo, kredenco in štokerle). V kuhinji je bil zidan štedilnik, nad katerim so visele tri večje, tri manjše in tri najmanjše (medeninaste) »mesengaste šefle« (zajemalke le za »cir« — okras), saj jih je morala vsako soboto pucat.

V kamro sta postavila pri mizarju izdelano macesnovo opravo (zakonsko posteljo, nočni omarici in visoko omaro za obleke). Stene sta belila sama in jih okrasila z barvnimi cvetličnimi motivi, s pomočjo v velikem kartonu izrezanega vzorca.

Lesene pode so tako kot v baraki tudi pozneje v hiši ribali in jih po čiščenju pokrivali s »cajtengi« (časopisi) ali z zaključino.

Elektrika je bila napeljana v hišo šele leta 1935. Takrat so po naselju postavljali »štange« (lesene nosilne drogeve) in spraševali po hišah, ali kdo želi, da mu elektriko napeljejo.

Vodo so do leta 1939 nosili iz bližnjega vodnjaka v škafu na glavi, potem pa, ko so napeljevali vodovod, je mož skopal graben in vodo »papelau« (pripeljal) do hiše.

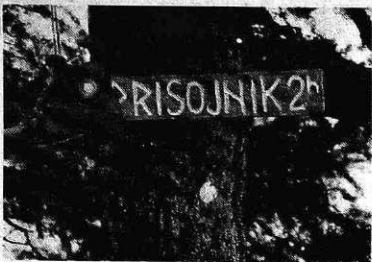
Oče, zaposlen v martinu kot kovač, je za časa Avstroogrške delal še po 12 ur na dan. Ko je podjetje zgradilo železarno v Škedenju pri Trstu, so ga tik pred prvo svetovno vojno poslali tja za »probešnit«, da je v novi železarni učil tamkajšnje kovače vlijanje železa. Konec leta 1913 se je močno prehladil in umrl. Da ne bi pokojnikova družina izgubila tovarniškega stanovanja, se je najstarejši, še ne štirinajstletni sin zaposlil v »fabrki« in kot »laufer« (tekač) zaslužil po eno krono na dan. Pozneje so drug za drugim poiskali delo v tovarni tudi ostali otroci.

NA 17. POHODU SLOVENSkih ŽELEZARJEV

Hkrati je bil to 7. pohod, posvečen spominu Janeza Jenka, preminulemu organizatorju športne rekreacije v Železarni Jesenice. Pohoda so se udeležili delavci iz vseh organizacij združenega dela SOZD Slovenske železarne in sicer: iz Železarne Jesenice 164 udeležencev, iz Železarne Ravne 102, iz Železarne Štore 38, iz Verige Lesce 40, iz Žične Celje 24, iz Plamena Kropa 23 in Tovila Ljubljana 12 in iz Metalurškega inštituta Ljubljana en udeleženec.

Na dan pohoda, 31. avgusta vreme ni bilo preveč obetavno, kljub temu smo se ob 7. uri odpeljali po Gornjesavski dolini. V Kranjski gori smo zavili proti Vršču (1611 m) in in se po kratkem okrepčilu v Tičarjevem domu (1620 m) podali proti Prisojniku (2547 m). Sprva je bila pot široka (oskrba Poštarske koč, 1690 m), nato se je pri Sovni glavi pričela oziti v pravo planinsko pot, ki je speljana po melišču kraj sten. Po uri hoje smo prispeli do Gladkega roba. Od tu se nam je odprl pogled na Julijce, vendar smo bili zaradi megle prikrasani za lep razgled. Pod nami se je na Kranjski planini pasla čreda ovac. Zatem smo zavili navzgor, bolj strmo v pobočje Prisojnika. Po treh urah hoda smo si podali roke na vrhu. Zaradi megle, žal nismo mogli občudovati množice vrhov, ki se razprostirajo od Triglava do Krna in zahodnih Julijcev. Pričela je naletavati tudi sodra, zato je večina pohodnikov po vpisu v knjigo začela takoj sestopati. Pri sestopanju je bila po-

trebna velika previdnost, kajti pot je speljana v obliki črke S in bi padajoče kamenje predstavljalo veliko nevarnost za vse tiste, ki so bili v vpadnici strmejšega dela stene. Nekaj časa je tudi deževalo, vendar je večina pohodnikov sestopila v dveh urah, tako da je celotna tura trajala od pet do šest ur.

Pred odhodom v dolino se je večina udeležencev pohoda ustavila v Tičarjevem domu, kjer so jim gostoljubni delavci Planinskega društva Jesenice postregli z hrano in pijačo.

Ob 14. uri so začeli avtobusi voziti udeležence pohoda do hotela Erike, kjer je bil zaključni del pohoda. Po okrepčilu je sledil zabavni del programa. Za prijetno razpoloženje je poskrbel domač ansambel, ki je nekatero zvalil na plesišče. Zbrano množico planincev-železarjev in predelovalcev je pozdravil predsednik Izvršnega odbora konference osnovnih organizacij sindikata Železarne Jesenice Edvard Kavčič. Udeležencem pohoda je zaželel prijetno zabavo, organizatorjem pa se je zahvalil za uspešno izveden pohod. Delegacija pohodnikov je položila lovorjev venec na grob Janeza Jenka in Janeza Ovna, bivšega predsednika Komisije za šport in rekreacijo Železarne Jesenice.

Tako kot na preteklih pohodih, so se tudi na tem pohodu kovala prijateljstva med delavci SOZD Slovenske Železarne, zato je prav da se te vezi ne pretrgajo. Nasvidenje na naslednjem pohodu!

Pavel Dimitrov

SMUČARSKI SKOKI

Sedem mladih skakalcev TVD Partizana Žirovnica se je, pod vodstvom trenerja Baloha, konec avgusta udeležilo priprav na plastični skakalnici v Lomnicah na Češkoslovaškem. Uspešen sedemdnevni trening so fantje združili s tradicionalno tekmo, ki se je udeležujejo pionirji iz večine češkoslovaških klubov. V konkurenci pionirjev do 11 let je bil soliden Žirovničan Zupan, ki se je uvrstil na šesto mesto, med pionirji do 13 let je bil Ravnik enajsti, Török pa štirinajsti, prav tako štirinajsti pa je bil tudi Kaltenekar v kate-

goriji starejših pionirjev do 15 let. Teden dni prej je bila v Lomnicah na pripravah tudi naša mladinska državna reprezentanca, ki je prav tako sodelovala na tradicionalnem domačem tekmovanju na 70-metrski skakalnici. Tudi tokrat sta bila najuspešnejša Jugoslovana Petek in Gašperin, člana Žirovnice - Jesenic. V kategoriji mlajših mladincev je bil Petek prvi, Gašperin pa tretji. Enak uspeh sta fanta dosegla tudi v drugem delu priprav. Na tekmi na 80-metrski skakalnici v Štrbskem Plesu je bil v podobni konku-

renci Petek spet prvi, Gašperin pa tretji.

Po daljšem premoru si bodo krajani Breznice in okoličani spet lahko ogledali skakalno tekmo v domačem kraju. V nedeljo, 7. septembra ob 11. uri bo v Gladi gorenjsko prvenstvo za mlajše pionirje B in C (do 9 in do 11 let). Pripravili jo bodo delavci sekcije za skoke pri TVD Partizanu Žirovnica, ki v teh dneh pospešeno zaključujejo izgradnjo nove dvanajstmetrske skakalnice, pokrite s plastiko, namenjene začetnikom.

A.

HOKEJ NA LEDU

V Podmežakli tudi v letošnjem državnem prvenstvu mislijo resno poseči v borbo za prvo mesto. Navijačem so v pretekli sezoni ostali marsikaj dolžni. Na začetku lanskega prvenstva v Podmežakli niso resno vzeli nevarnosti, ki je prihajala iz Beograda, iz Partizanovega tabora. Pojavljala se je nedisciplinarnost, podcenjevanje. Vsi skupaj so pozabili, da se je kakovost v ligi dvignila.

Lahko bi sicer našli še nekaj ugotovitev, iz katerih pa so se — vse takokaže — pri HK Jesenice veliko naučili. Besede enega najboljših jeseniških hokejistov Edija Hafnerja to tudi potrjujejo:

»Lani smo začeli preslabo. Nismo se zavedali, da imajo Beograščani resno moštvo. Ko pa smo spoznali, da bo potrebno marsikaj spremeniti, je prišlo do nekaterih neljubih dogodkov. Izkušnje iz pretekle sezone so zelo dragocene. Prepričan sem, da ni igralca, ki sedaj ne bi vedel, da tako ne gre več.«

Z doseganji pripravami so zadovoljni tako igralci kot funkcionarji. Tudi

vzdušje v moštvi je precej boljše kot lani; in nenazadnje tudi turneja v Italiji, kjer so naši trikrat zmagali in enkrat izgubili, je pokazala dobro pripravljenost pred začetkom letošnje sezone.

Na Jesenicah so v poletnih mesecih razmišljali, da bi v Podmežakli prvič z igrali tudi hokejisti iz tujine, vendar je zmagalo prepričanje, da je potrebno nadaljevati dosedanje pot — brez tujcev (denar, reakcija javnosti, ki je bila odklonilna, vprašljiv obstoj Kranjske gore). Vseeno pa se še vedno postavlja vprašanje — ali le ni nesmiselno vztrajati pri tej odločitvi in biti boj brez upa zmage. Franc Smolej je tu povsem jaseen: »Naša odločitev je zaenkrat odklonilna, toda če bi grozila nevarnost, da bi zaradi tujcev še bolj zaostajali, potem bomo pač morali tudi mi zagristi v to kislno jabolko. Tujci so slaba usluga za slovenski hokej, toda hiti povsem slep na tisto, kar se dogaja okrog nas, bi bila tudi neumnost.«

Precej časa se je beseda sukala tudi okrog odhodov in prihodov igralcev v prvo moštvo. Kot je znano, sta v Ljubljano odšla brata Pajič, Kopitar pa je v JLA. V takšni situaciji so se pri HK Jesenice odločili in p-vabili k sodelovanju veterana Silva Poljanška in Joža Razingerja. Računali so tudi na Rudija Hitija, ki bi bil pomočnik trenerja, toda ker je sklenil pogodbo z Bolzanom, bo v letošnji sezoni branil barve jeseniškega hokeja le, če bo potrebno.

Mnogi tudi ugotavljamo, da je prvo moštvo Jesenic daleč v ospredju, Kranjska gora pa še vedno v ozadju. Zanj je vedno premalo denarja, časa, pozornosti in tudi dobrih pogojev. Kot da je Kranj-

ska gora »nebodigatreba«, čeprav so nas v pretekli sezoni prav ti mlajši hokejisti večkrat navdušili z borbenostjo, srčnostjo, dobrimi igrami in tudi zmagami. Fantje so v poletnih mesecih resno in prizadevno trenirali. Prepričani, da bodo, kljub dejstvu, da so vedno v »senici«, tudi letos dostojno predstavljali jeseniški hokej. V prihodnji sezoni bo nekaj igralcev nedvomno prišlo prav prvemu moštviu Jesenic.

D.

NAMIZNI TENIS

PRVI NASTOP V NOVI SEZONI

Na 2. odprtem pionirskem prvenstvu Ljubljane v namiznem tenisu, ki ga je organiziral NTK Polikem — Olimpija, so nastopili igralci iz Hrvatske, Srbije, Vojvodine, Črne Gore, BiH, Slovenije in Italije. Najštevilčnejša je bila Slovenija z igralci iz 19 klubov. Skupno je nastopilo preko sto ekip (230 posameznikov).

Med nastopajočimi so bili tudi igralci in igralke Jesenic. Uspešna je bila ekipa starejših pionirjev v postavi Zmago Pem, Matej Križnar in Grega Rožič, ki je bila zmagovalca skupine, v finalu pa je nato osvojila 5. do 8. mesto, kar je lep uspeh. Zgubila je le z zmagovalno ekipo Olimpije. V igrah posameznice je bil uspešen le Zmago Pem, ki se je uvrstil na 9. do 16. mesto.

/S/

7. pohod na tromejo

V nedeljo, 14. septembra, bo 7. turistično - planinski pohod na Tromejo nad Ratečami.

Obiskovalci Tromeje na Peči bodo krenili iz treh smeri: iz Rateč izpred gostilne Šurc, iz Bele peči ter iz Selč pri Podkloštru. Pohod pripravlja skupni odbor, v katerem sodelujejo Turistična društva iz Trbiža, Podkloštra, Rateč in Kranjske gore.

V Ratečah bodo morali pohodniki, ki bodo ta dan obiskali Tromejo, pokazati veljaven potni list ali maloobmejno propustnico. Pohod ne velja kot prestop državne meje, potni listi se ne bodo žigosali. Po 8. uri bodo v skupinah, ki jih bodo vodili izkušeni planinci, krenili proti Peči.

Med 11. in 13. uro bo kulturni program, ki ga bodo izvajali orkestri, pevski zbori in folklorne skupine iz vseh treh dolin — Zilske, Kantske in Zgornjesavske.

Vsi udeleženci pohoda se bodo lahko na Tromeji neovirano gibali na celotnem prireditvenem prostoru, ki bo segal v vse tri države.

Organizatorji bodo, vsak s svojimi značilnimi jedmi, poskrbeli za hrano in pijačo. Cene bodo enotne na vseh treh straneh meje.

Za veselo razpoloženje, v katerem se bodo sklepala nova in potrpjela stara znanstva, bo igralo v popoldanskih urah več ansamblov in tako kot lani, verjetno tudi letos ne bo motilo, da bo ples kar na travi.

Zaključek srečanja in povratek v dolino bo po 17. uri.

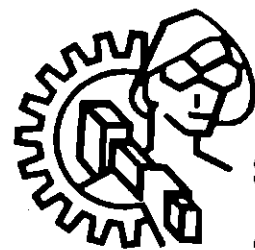
Udeleženci pohoda lahko uporabijo redne avtobusne zveze Ljubljana - Jesenice - Rateče, pred železniško postajo na Jesenicah pa bodo na voljo tudi izredni avtobusi.

Pohod na Tromejo, ki ima poseben pomen in poudarek na srečanju obmejnih prebivalstva, je svojevrsna manifestacija prijateljstva in izraz volje obmejnih prebivalcev, da žele živeti v miru in prijateljstvu. Kako je lahko na Tromeji prijetno, najbolje vedo tisti obiskovalci, ki so se prejšnjih pohodov že udeležili.

V primeru slabega vremena bo pohod prestavljen na nedeljo, 21. septembra, kar bomo objavili dan prej v večernih poročilih po radiu in televiziji.

NASVIDENJE NA TROMEJI!

SOZD SLOVENSKE ŽELEZARNE
ŽELEZARNA JESENICE

VSEBINA

Predlog

**Samoupravni sporazum o spremembah
v organiziranosti temeljnih organizacij**

**Samoupravni sporazum o združevanju dela
delavcev v temeljni organizaciji
združenega dela**

Statut temeljne organizacije

Beležke

Tiskano kot priloga Železarja šte. 35 XXXV 4. septembra 1986

Na podlagi 326. člena Zakona o združenem delu so delavci temeljnih organizacij v sestavi delovne organizacije Železarna Jesenice sprejeli

SAMOUPRAVNI SPORAZUM

o spremembah v organiziranosti temeljnih organizacij v sestavi delovne organizacije Železarna Jesenice

1. člen

S tem sporazumom delavci urejajo spremembe v obstoječi organiziranosti posameznih temeljnih organizacij v sestavi delovne organizacije Železarna Jesenice.

2. člen

Delavci spreminjajo obstoječo organiziranost temeljnih organizacij zaradi spremembe tehnično - tehnoloških in naravnih pogojev ter proizvodne usmeritve. S spremembo v organiziranosti se bo doseglo tudi povečanje proizvodnih učinkov, zmanjšanje stroškov poslovanja, povečanje donosnosti proizvodnje, izboljšanje učinkovitosti dela, izboljšanje kvalitete delovanja samoupravnega in delegatskega sistema ter skladnost z okoljem.

3. člen

Dosedanje temeljne organizacije:

TOZD PLAVŽ, TOZD JEKLARNA IN TOZD LIVARNA se združijo v novo TOZD **TALILNICE JESENICE**.

4. člen

Dosedanje temeljne organizacije:

TOZD VALJARNA BLUMING - ŠTEKEL, TOZD HLADNA VALJARNA BELA, TOZD HLADNA VALJARNA JESENICE, TOZD VALJARNA DEBELE PLOČEVINE, TOZD PROFILARNA, TOZD VRATNI PODBOJI se združijo v novo TOZD **PLOŠČATI PROGRAM JESENICE**.

5. člen

Dosedanje temeljne organizacije:

TOZD VALJARNA ŽICE IN PROFILOV, TOZD JEKLOVLEK, TOZD ŽIČARNA, TOZD ELEKTRODE IN TOZD ŽEBLJARNA se združijo v novo TOZD **OKROGLI PROGRAM JESENICE**.

6. člen

Dosedanje temeljne organizacije:

TOZD REMONTNE DELAVNICE, TOZD VZDRŽEVANJE, TOZD STROJNE DELAVNICE, TOZD ENERGETIKA in TOZD TRANSPORT se združijo v novo TOZD **TEHNIČNE DEJAVNOSTI JESENICE**.

7. člen

Dosedanja TOZD DRUŽBENA PREHRANA ostane enako organizirana in se preimenuje v TOZD **DRUŽBENI STANDARD**.

8. člen

Iz dela delovne skupnosti za komercialne in finančne zadeve — KOMERCIALNEGA SEKTORJA — se organizira nova TOZD **KOMERCIALA** za opravljanje strokovnih del, ki so skupnega pomena.

9. člen

Ta sporazum začne veljati naslednji dan, ko ga z referendumom sprejme večina delavcev vsake temeljne organizacije.

Na podlagi 336. člena Zakona o združenem delu in 50. člena Zakona o delovnih razmerjih so delavci temeljne organizacije združenega dela v sestavi delovne organizacije

Železarna Jesenice sprejeli.

SAMOUPRAVNI SPORAZUM O ZDRUŽEVANJU DELA DELAVCEV V TEMELJNI ORGANIZACIJI ZDRUŽENEGA DELA

I. TEMELJNE DOLOČBE

1. člen

S tem samoupravnim sporazumom delavci združujejo svoje delo v temeljni organizaciji, enakopravno sodelujejo s svojim delom v delovnem in proizvodnem procesu in po načelih smotnega gospodarjenja usklajujejo organizacijo dela s potrebami tržišča, z interesi drugih temeljnih organizacij, delovne organizacije, sestavljene organizacije združenega dela ter z drugimi organizacijami, s katerimi se temeljna organizacija povezuje na podlagi združevanja dela in sredstev.

2. člen

Delavci temeljne organizacije določajo s tem sporazumom dejavnost temeljne organizacije, osnove za urejanje družbeno-ekonomskih odnosov delavcev, zlasti pri odločanju o sredstvih, razporejanju dohodka in čistega dohodka, pri delitvi sredstev za osebne dohodke, kakor tudi razloge za združevanje dela in sredstev v delovno organizacijo in druge oblike delovnega, poslovnega in planskega sodelovanja ter obveščanja delavcev.

II. DEJAVNOST TEMELJNE ORGANIZACIJE

3. člen

Temeljna organizacija opravlja v okviru predmeta poslovanja Železarne Jesenice naslednjo glavno dejavnost:

(Vsaka TOZD vpiše svojo dejavnost)
Proizvodnja surovega železa in njegovih sestavin, surovega jekla ter ulitkov iz jekla in barvnih kovin (Talilnice).
Proizvodnja valjane in vlečene žice, vlečenih, brušenih, luščenih in valjanih jekel, žičnikov, elektrod ter dodatnih materialov za varjenje (Okrogli program).

Proizvodnja tople in hladno valjanih trakov, pločevine, lamel, izdelkov in polizdelkov iz pločevine in trakov (Ploščati program).

Izdelava in popravilo strojev, sklopov, konstrukcij in valjavniških priborov, izvajanje elektro, strojnih in gradbenih del, opravljanje remontov, vzdrževanje naprav in izvajanje tehničnega nadzora, proizvodnja in distribucija elektro in toplotnih energetskih medijev, plinov, goriv in voda, opravljanje notranjega železniškega in cestnega transporta (Tehnične dejavnosti).

Opravljanje gostinskih, turističnih in rekreacijskih storitev in dejavnosti družbene prehrane (Družbeni standard).

Nabava reprodukcijskega in investicijskega materiala ter opreme na domačem trgu, prodaja vseh proizvodov in storitev lastne proizvodnje in kooperantov na domačem trgu, izvoz lastnih izdelkov in storitev in drugih organizacij združenega dela, uvoz surovin, reprodukcijskega materiala in rezervnih delov za sprotno in investicijsko vzdrževanje ter opreme, vse za lastne potrebe in potrebe drugih organizacij združenega dela (Komerčiala).

Poleg tega opravlja še stransko dejavnost:

(Vsaka TOZD vpiše svojo dejavnost)
Proizvodnja žilindrov, plavznega plina, pridobivanje odsejnega materiala ter skladiščenje eksplozivnih snovi, izdelava in popravilo modelov, termična obdelava jeklenih odlitkov, predelava in prodaja talilniških odpadkov zase in za druge (Talilnice).

Prevaljanje ter adjustiranje polizdelkov, razrezovanje toplovaljanih trakov in pločevine, luženje, brušenje in termična obdelava, opravljanje storitev valjanja, proizvodnja galice, plekanje in površinska zaščita, predelava ter izdelava cestnih ograj in profilov zase in za druge (Ploščati program).

Prevaljanje in adjustiranje polizdelkov, toplotna obdelava valjavniških izdelkov, luženje, peskanje, ravnanje, razrez ter površinska kontrola jekla in vlečenih palic, površinska zaščita s kovinskimi prevlekami, profiliranje žice, pletenje žice v pramena in navijanje na kolute, izdelovanje in obdelovanje vlečenega orodja iz trde kovine in orodja za profiliranje, izdelava zmesi za oplaščevanje elektrod, opravljanje varilnih del ter proizvodnja sekanca zase in za druge (Okrogli program).

Izvajanje elektrotplotne meritve, projektiranje elektroinštalacij ter sistema za regulacijo in avtomatizacijo zase in za druge (Tehnične storitve).

Prodaja stranskih proizvodov in storitev temeljnih organizacij na drobno za delavce Železarne Jesenice, raziskava in analiza tržišča, analiza cen in izdelava cenikov (Komerčiala).

III. OSNOVE ZA UREJANJE DRUŽBENO-EKONOMSKIH ODNOSOV

4. člen

Delavec, ki združi delo na podlagi tega sporazuma z drugimi delavci temeljne organizacije, pridobi pravico dela z družbenimi sredstvi, kar je podlaga za uresničevanje njegovih pravic, obveznosti in odgovornosti v združenem delu.

Vse odločitve delavcev v temeljni organizaciji, ki se nanašajo na pravice dela z družbenimi sredstvi, morajo biti v skladu z načelom ekonomske in družbene smotrnosti pri uporabi družbenih sredstev.

5. člen

Pri uresničevanju pravice do dela z družbenimi sredstvi delavci zadovoljujejo svoje osebne, skupne in družbene potrebe, odločajo o delu in pogojih ter rezultatih svojega, skupnega in celotnega družbenega dela na podlagi vzajemnosti, odgovornosti ter medsebojne odvisnosti ter solidarnosti, tako da:

- s svojim delom sodelujejo v delovnem in proizvodnem procesu ter izpolnjujejo svoje delovne obveznosti,
- odločajo o delu in poslovanju temeljne organizacije in organizacije ter skupnosti, v katere se združujejo,
- odločajo o zaedah in sredstvih v celotni družbeni reprodukciji, v skladu z načeli ekonomske in družbene smotrnosti družbena sredstva nenehno obnavljajo, povečujejo in izboljšujejo,
- odločajo o združevanju svojega dela in sredstev v delovni organizaciji ter v druge oblike združevanja in povezovanja dela in sredstev,
- odločajo o celotnem prihodku, ki ga pridobivajo s skupnim delom v temeljni organizaciji združenega dela in v različnih oblikah združevanja dela in sredstev,
- razporejajo dohodek za osebno, skupno in splošno porabo, za razširitev materialne osnove dela in za rezerve v skladu z družbeno dogovorjenimi osnovami in merili,
- odločajo o delitvi sredstev za osebne dohodke in skupno porabo,
- pridobivajo osebni dohodek,
- urejajo medsebojna razmerja pri delu,
- opravljajo neposredne naloge in aktivnosti za varstvo in zaščito svojih samoupravnih pravic, za preprečevanje sovražnih in družbeno škodljivih pojavov in dejanj, zagotavljajo možnosti za delo v primeru nesreč, izrednih ali vojnih razmer in neposredne vojne nevarnosti ter organizirajo in sodelujejo v narodni zaščiti, civilni zaščiti in drugih obrambnih in samozaščitnih pripravih.

6. člen

Temeljne samoupravne odločitve opredeljujejo delavci temeljne organizacije v samoupravnih planskih aktih. V njih

ljudske obrambe in družbene samozaščite v miru, ob naravnih in drugih nesrečah, v izrednih, razmerah, ob neposredni vojni nevarnosti in v vojni,

- organizirajo in izvajajo ukrepe za varovanje socialističnih samoupravnih odnosov, družbenega premoženja in drugih vrednot pred sovražnimi in drugimi družbeno škodljivimi pojavi in dejanji,

- organizirajo narodno zaščito, jo usposabljaajo ter v njej sodelujejo,

- organizirajo civilno zaščito ter pripravljajo in izvajajo ukrepe za zaščito in reševanje ljudi in premoženja,

- organizirajo teritorialno obrambo,

- zagotavljajo materialne pogoje za izvrševanje nalog splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite.

207. člen

Obrambne in samozaščitne priprave, naloge, aktivnosti in interesi splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite v temeljni organizaciji iz prejšnjega člena se opravljajo in uresničujejo v skladu s sklepi in usmeritvami delavskega sveta, komiteja za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito ter v pristojnih organih družbenopolitičnih skupnosti ter z njihovim povezovanjem in usklajevanjem s krajevnimi skupnostmi, kjer je sedež temeljne organizacije (se opravlja dejavnost temeljne organizacije ali živijo delavci temeljne organizacije).

Z obrambnim načrtom se določi tudi organiziranost in način delovanja temeljne organizacije v neposredni vojni nevarnosti in vojni.

Obrambni in varnostni načrt sprejemata delavski svet in komite za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito.

208. člen

Za opravljanje določenih nalog družbene samozaščite in nalog oboroženih in neoboroženih oblik splošnega ljudskega odpora se kot najširša oblika obrambnega in samozaščitnega delovanja organizira narodna zaščita.

Narodno zaščito vodi načelnik. Načelnika, njegovega namestnika in pomočnike imenuje delavski svet. Delavski svet v skladu s predpisi odloča tudi o temeljnih vprašanjih organiziranja narodne zaščite.

209. člen

Za zaščito in reševanje delavcev ter materialnih in drugih dobrin se v temeljni organizaciji organizira civilna zaščita.

Civilno zaščito vodi štab civilne zaščite, ki ga imenuje delavski svet. Delavski svet odloča o temeljnih vprašanjih organiziranja civilne zaščite.

XV. SAMOUPRAVNI SPLOŠNI AKTI

210. člen

Delavci urejajo notranje družbeno - ekonomske, samoupravne in ostale odnose v temeljni organizaciji s samoupravnimi sporazumi, statutom, pravilniki in poslovniki.

211. člen

Statut in drugi samoupravni splošni akti temeljne organizacije morajo biti v skladu s samoupravnim sporazumom o združitvi temeljne organizacije v delovno organizacijo. Določbe drugih samoupravnih splošnih aktov, ki so v nasprotju s tem statutom ali s samoupravnim sporazumom o združevanju dela delavcev, se ne smejo uporabljati.

212. člen

Osnutek statuta pripravi ustrezna strokovna služba. Odbor za uresničevanje zakona o združenem delu na ravni delovne organizacije po predhodni obravnavi posreduje osnutek delavskega sveta temeljne organizacije. Delavski svet po prejemu osnutek posreduje sindikalni organizaciji, ki da predloge in pripom-

be. Na podlagi teh se na delavskem svetu oblikuje predlog statuta, ki ga posreduje delavcem v poprejšnjo obravnavo. Rok za izvedbo poprejšnje obravnave je najmanj 15 dni, dolžino le tega določi delavski svet s svojim sklepom. Po zaključeni poprejšnji obravnavi delavski svet uskladi predlog statuta s sprejetimi pripombami in ga posreduje v sprejem na referendum.

213. člen

Delavski svet s sklepom razglasi, da je statut sprejet, če ga je sprejela večina vseh delavcev temeljne organizacije z referendumom.

214. člen

Spremembe in dopolnitve statuta sprejmejo delavci na način in po postopku, ki je določen za sprejetje statuta.

Pobudo za spremembe in dopolnitve statuta lahko dajejo delavci, delavski svet in njegovi izvršilni organi, organi samoupravne delavske kontrole, sindikat in družbenopolitične organizacije.

215. člen

Na enak način in po postopku, kot velja za sprejem statuta temeljne organizacije, se sprejemajo tudi vsi samoupravni splošni akti, ki se sprejemajo z osebnim izjavljanjem na ravni temeljne organizacije.

216. člen

V členih _____ tega statuta je opredeljeno, kateri akti se sprejemajo z referendumom in na zborih delavcev.

Delavski svet sprejema med drugim naslednje akte:

- pravilnik o delovnih razmerjih,
- pravilnik o razvidu del in nalog,
- pravilnik o varstvu pri delu,
- pravilnik o oblikovanju cen proizvodov in storitev,
- pravilnik o organiziranju in vodenju knjigovodstva,
- pravilnik o organizaciji in delu inventure sredstev in njihovih virov,
- pravilnik o organizaciji in delu samoupravne delavske kontrole,
- poslovnik za delo samoupravnih organov in delegacij,
- pravilnik o izobraževanju,
- pravilnik o pripravništvu,
- pravilnik o urejanju stanovanjskih zadev,
- druge samoupravne splošne akte, ki jih ne sprejemajo delavci z osebnim izjavljanjem.

XVI. PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

217. člen

Zaključne račune za leto 1986 temeljnih organizacij, ki so se združile, obravnava delavski svet združenih temeljnih organizacij.

218. člen

Vsi samoupravni splošni akti temeljnih organizacij, ki so se združile v temeljno organizacijo _____, razen statuta in samoupravnega sporazuma o združevanju dela delavcev, se uporabljajo naprej, če niso v nasprotju s spredaj navedenima aktoma.

219. člen

Statut prične veljati osmi dan po objavi.

220. člen

Razlago določb tega statuta daje delavski svet temeljne organizacije.

opredeljujejo poslovanje, delo in razvoj temeljne organizacije za srednjeročno obdobje, kar usklajujejo z drugimi nosilci planiranja, s katerimi so v neposrednih in posrednih zvezah, in določijo razporejanje dohodka, uporabo sredstev ter pogoje za razvoj materialne osnove dela in za zadovoljevanje osebnih, skupnih in splošnih družbenih potreb.

Vse odločitve v temeljni organizaciji morajo biti usklajene s temelji plana delovne organizacije. Delavski svet je upravičen na podlagi opredelitve plana sprejemati odločitve, ki se nanašajo na neodtujljive pravice delavcev, ker je dolžan uresničiti že izraženo voljo delavcev, razen če zakon ne določa drugače.

Podrobnejše določbe o planiranju so opredeljene v statutu temeljne organizacije.

IV. ODLOČANJE O DRUŽBENIH SREDSTVIH

7. člen

Delavci imajo pravico in dolžnost, da uporabljajo družbena sredstva in z njimi razpolagajo v skladu z njihovo naravo in namenom po načelih o ekonomičnosti, produktivnosti in rentabilnosti ter v skladu s sprejetimi planskimi akti in družbenimi plani, dogovori in samoupravnimi sporazumi, h katerim je organizacija pristopila.

8. člen

Delavci imajo pravico in dolžnost, da skrbijo za družbena sredstva, jih varujejo pred uničenjem in poškodbami ter z njimi vestno in skrbno ravnaajo.

9. člen

Pri uveljavljanju pravice razpolaganja z družbenimi sredstvi temeljne organizacije lahko:

- prenesejo družbena sredstva na druge družbene pravne osebe,
- odtujijo družbena sredstva iz družbene lastnine v skladu s predpisi,
- dajejo družbena sredstva včasno uporabo.

Kadar gre za odtujitev ali prenos družbenega sredstva, ga je temeljna organizacija dolžna najprej ponuditi temeljnim organizacijam znotraj delovne organizacije v skladu z veljavnimi predpisi.

V. UREJANJE DOHODKOVNIH ODNOSOV

1. Pridobivanje dohodka

10. člen

Delavci temeljne organizacije pridobivajo dohodek iz celotnega prihodka, ki ga ustvarjajo:

- s prodajo proizvodov in storitev na domačem in zunanjem trgu oziroma v okviru delovne organizacije,
- z udeležbo v skupnem prihodu v fazni proizvodnji, in sicer skupaj s temeljno organizacijo _____,
- s skupnim prihodom v sodelovanju s prometnimi organizacijami združenega dela ter s skupnim dohodkom na podlagi združevanja sredstev,
- s svobodno menjavo dela, ki jo uresničujejo z _____

— iz drugih osnov, določenih z zakonom ali samoupravnim sporazumom oziroma s pogodbo v skladu z zakonom.

11. člen

Delavci temeljne organizacije se povezujejo z delavci organizacij združenega dela, s katerimi so reprodukcijsko povezani, da bi dosegli čimboljše rezultate. V ta namen sklepajo samoupravne sporazume o združevanju dela in sredstev in na podlagi njih tudi skupne planske akte.

Zaradi uresničevanja skupnih interesov v združevanju dela in sredstev se delavci temeljne organizacije obvezujejo, da bodo spoštovali dogovorjene skupne cilje, ki so opredeljeni v samoupravnih sporazumih in skupnih temeljnih planih, ter da bodo z njimi usklajevali lastne samoupravne splošne in planske akte.

12. člen

Delavcem temeljne organizacije pripada dohodek ne glede na to, kje je ustvarjen, in se zato obvezno izkazuje kot njihov dohodek. Dohodek je osnova in vir sredstev za zadovoljevanje skupnih in splošnih družbenih potreb, s katerimi se zagotavljajo skupni in splošni pogoji za delo in razvoj družbe ter za sredstva za osebne dohodke in skupno porabo delavcev, za izboljšanje materialne osnove dela ter za ustvarjanje in obnavljanje rezerv.

2. Razporejanje dohodka

13. člen

Razporejanje dohodka in čistega dohodka temelji na doseženi produktivnosti, na rezultatih upravljanja in gospodarjenja s sredstvi v družbeni reprodukciji ter odvisno od prilagajanja dejavnosti tržnim potrebam ali samoupravno dogovorjenim pogojem za delo ter naravnim razmeram.

V dohodku temeljne organizacije je treba posebej ugotoviti tisti del, ki je rezultat izjemnih ugodnosti in ga je v skladu s samoupravnim sporazumom o združitvi temeljnih organizacij v delovno organizacijo treba nameniti za razširjeno reprodukcijo lastne ali drugih temeljnih organizacij v delovni organizaciji.

14. člen

Pri uresničevanju neodtujljive pravice delavcev, da razporejajo dohodek in čisti dohodek, upoštevajo delavci osnove in merila, ki so dogovorjena v družbenih dogovorih in samoupravnih sporazumih ter v družbenih planih in resolucijah o ekonomski politiki, ter so v skladu z osnovami in merili, dogovorjenimi v oblikah združevanja dela in sredstev. Delavci se obvezujejo, da bodo svoje samoupravne splošne in planske akte uskladili s sprejetimi obveznostmi v družbenih dogovorih in samoupravnih sporazumih ter skupnih planskih aktih, sicer se ti neposredno uporabljajo.

15. člen

Dohodek temeljne organizacije se ugotovi tako, da se iz celotnega prihodka nadomestijo materialni stroški in z zakonom predpisana minimalna amortizacija.

16. člen

Delitev dohodka in čistega dohodka mora biti opredeljena v planskih aktih. Nedopustno je razporejanje sredstev v nasprotju s sprejetimi planskimi obveznostmi in doseženimi rezultati. Morebitna neupravičena ravnanja je treba v najkrajšem času odpraviti in vzpostaviti pravilno stanje z ustreznim vračanjem sredstev.

17. člen

Delavci v temeljni organizaciji razporejajo dosežen dohodek za:

- potrebe skupne porabe (prispevki za samoupravne interesne skupnosti družbenih dejavnosti),
- potrebe splošne porabe (davki federaciji in republik, ostali prispevki),
- izvajanje aktivnosti splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite ter dogovorjenih nalog, ki so skupnega pomena,
- obveznosti do delovnih skupnosti, ki opravljajo dela skupnega pomena za temeljne organizacije v delovni organizaciji,

- obveznosti, prevzete s pogodbo ali samoupravnim sporazumom,
- amortizacijo nad predpisano stopnjo,
- čisti dohodek.

Delavci opredelijo razporejanje dohodka za zadovoljevanje skupnih in splošnih družbenih potreb v planskih aktih. Pri odločanju delavci upoštevajo svoje potrebe in interese ter možnosti temeljne organizacije in širše družbene skupnosti.

18. člen

Delavci temeljne organizacije namenijo del dohodka za opravljanje delovnih nalog v delovnih skupnostih. Višina tega dela dohodka je odvisna od:

- vrste, obsega in kakovosti dela, potrebnega za opravljanje dogovorjenih nalog,
- prispevka k uspehu pri poslovanju in zadovoljevanju potreb in interesov temeljne organizacije,
- ustvarjenega dohodka v temeljni organizaciji.

19. člen

Delavci v temeljni organizaciji razporejajo čisti dohodek za osebne dohodke, za skupno porabo, za izboljšanje in razširjanje materialne osnove dela ter za ustvarjanje in obnavljanje rezerv.

20. člen

Preden delavci odločijo o začasnih ali dokončnih delitvi čistega dohodka, kadar sprejemajo samoupravne splošne akte s področja dohodkovnih odnosov in planske akte, jim je treba v poprejšnji obravnavi posredovati kazalce gospodarjenja, kakor jih opredeljuje zakon o združenem delu.

21. člen

Dogovorjene mere uspešnosti iz predhodnega člena morajo izražati uresničevanje dogovorjenih ciljev in uspešnost poslova-

nja z gledišča posamezne temeljne organizacije in v primerjavi z dogovorjenim družbenim razvojem njene dejavnosti.

V sistemu dogovorjenih mer uspešnosti dela in poslovanja se upoštevajo predvsem naslednji kazalci:

- dohodek na delavca,
- dohodek v primerjavi s povprečno uporabljenimi osnovnimi sredstvi,
- bruto osebni dohodek na delavca,
- akumulacija v primerjavi s povprečno uporabljenimi poslovnimi sredstvi.

22. člen

Pri razporejanju dohodka in čistega dohodka ter njegovi delitvi se zaradi usklajevanja posamičnih in skupnih potreb in interesov v temeljni organizaciji upošteva troje meril:

- merila, ki zagotavljajo delitev po delu in rezultatih dela,
- merila, ki zagotavljajo uresničevanje družbenih ciljev,
- merila, ki zagotavljajo solidarnost delavcev.

23. člen

Pri delitvi čistega dohodka in namenjanju sredstev za razširitev materialne osnove dela bodo delavci upoštevali naslednja merila:

- višino ustvarjenega čistega dohodka, in sicer tako, da bodo iz sorazmerno večjega čistega dohodka izločili glede na vloženo delo in uporabljena sredstva sorazmerno večja sredstva za investicijska vlaganja v skladu s planskimi akti,
- opremljenost z delovnimi sredstvi ter potrebe, da se nenehno zboljšuje tehnični in tehnološki proces dela v dejavnosti,
- potrebo po povečanju produktivnosti dela v dejavnosti oziroma dejavnostih, s katerimi je temeljna organizacija v nujni povezanosti in odvisnosti,
- izpolnjevanje sprejetih obveznosti v sistemu združevanja dela in sredstev in spoštovanje usmeritev, izraženih v družbenem planu družbenopolitičnih skupnosti,
- spoznanja o razvoju na podlagi znanstvenih in strokovnih ugotovitev.

24. člen

Če delavci ob delitvi čistega dohodka ugotovijo, da ne morejo zagotoviti sredstev za osebne dohodke po osnovah in merilih, določenih v samoupravnem splošnem aktu, in tudi ne toliko sredstev za izboljšanje materialne osnove dela, kot jih določa samoupravni splošni in planski akt, ali če nastanejo drugačne motnje v poslovanju, mora poslovodni organ predložiti program za odstranitev motenj, ki ga obravnavajo in sprejemajo delavski svet in delavci.

3. Razširjanje materialne osnove dela

25. člen

Razlogi za združevanje dela in sredstev v delovni organizaciji so predvsem v uresničevanju skupnih interesov, ki temeljijo na medsebojni povezanosti v delovnem procesu, skupnem planiranju razvoja in s tem povezanim združevanju dela in sredstev, v določanju medsebojnih razmerij pri skupnem poslovanju, pridobivanju dohodka in uresničevanju drugih ciljev in nalog pri delu, v proizvodnji in prometu ter v nadaljnjem povezovanju v sistem celotnega združenega dela.

Za doseganje skupnega interesa delavci v delovni organizaciji sprejemajo samoupravne sporazume, s katerimi določajo skupne osnove in merila, ter skupne temelje planov, s katerimi natančneje opredelijo svoje medsebojne pravice in obveznosti. Odločitve, ki so jih sprejeli zaradi uveljavljanja skupnega interesa, so delavci dolžni spoštovati in so tudi materialno odgovorni za škodo, ki bi nastala s kršitvijo dogovorjenih pravic in obveznosti.

Za uveljavljanje skupnega planiranja in določanja standardov in normativov za vrednotenje deleža v skupno ustvarjenem dohodku se delavci v delovni organizaciji dogovarjajo za enoten sistem organizacije, ki temelji na delitvi dela in racionalnem izkoriščanju živega in minelega dela.

Ob uresničevanju skupnega interesa, ki vpliva na medsebojno odvisnost in vzajemnost vseh delavcev v delovni organizaciji, si delavci zagotavljajo tudi materialno in socialno varnost.

26. člen

Delavci temeljne organizacije opredeljujejo razširitev materialne osnove lastnega dela v skupnih temeljih plana delovne organizacije in v drugih oblikah medsebojnega povezovanja in združevanja dela in sredstev. Odločitve delavcev temeljne organizacije, ki so v nasprotju s prevzetimi planskimi obveznostmi na ravni delovne organizacije, so nične.

27. člen

Predloge za združevanje sredstev obravnava delavski svet temeljne organizacije, ki prouči skladnost predloga s sprejetimi

planskimi obveznostmi, oceni, ali predlog s strokovno podlago ustreza veljavnim predpisom, in zavzame stališče o predlogu. Stališče obvezno zavzame tudi poslovodni organ. Če gre za odločitev o večji investiciji, delavski svet posreduje predlog z obema stališčema delavcem v skladu s pravili o odločanju z osebnim izjavljanjem, tako da se organizira poprejšnja obravnava in določijo roki za odločitve.

Za večje investicije se štejejo vlaganja, ki presežejo 5 odstotkov od vrednosti osnovnih sredstev temeljne organizacije. O taki investiciji odločajo delavci na zborih delavcev. Če večja investicijska odločitev ni bila sprejeta na zborih delavcev, se o predlogu lahko ponovno odloča po pravilih, ki veljajo za referendum.

28. člen

Pred vsako nabavo osnovnih sredstev ali ob investiciji v osnovna sredstva se izdela investicijski program, ki mora biti usklajen s temelji plana, programom razvoja temeljne organizacije in z ustreznimi predpisi.

Izjemoma ni potrebno pripraviti investicijskega programa za nabavo osnovnih sredstev manjših vrednosti, kot so obratni in poslovni inventar in podobno, brez česar ni mogoče zagotavljati normalnega izpolnjevanja predvidenih planskih obveznosti.

29. člen

Na podlagi plana in programa razvoja ter sprejetega investicijskega programa sprejme delavski svet temeljne organizacije posamezne sklepe o nabavi osnovnih sredstev ter o vseh drugih vprašanjih, ki se nanašajo na izvajanje sprejete investicije. Pri skupnih vlaganjih se zagotavlja odločanje o enakih vprašanjih v skupnem organu investitorja in vlagateljev.

Pravnih poslov o nabavi osnovnih sredstev in drugih oblik investicij ni mogoče skleniti, preden niso za ta namen zagotovljena finančna sredstva po veljavnih predpisih.

30. člen

Zaradi zagotavljanja smotrnega ekonomskega in tehnično tehnološkega razvoja se bodo delavci temeljne organizacije povezovali prek delovne organizacije z znanstvenimi in strokovnimi institucijami za raziskavo trga ali napredek v tehnično tehnološkem smislu na načelih svobodne menjave dela in združevanja sredstev. Od teh organizacij bodo pridobivali strokovna mnenja o utemeljenosti predlaganih investicij.

Prek delovne organizacije se delavci temeljne organizacije tudi povezujejo z drugimi samoupravnimi organizacijami in skupnostmi za doseganje skupnih ciljev, dogovorjenih na ravni delovne organizacije. Skupni cilji se opredelijo v samoupravnem sporazumu o združevanju v delovno organizacijo in v sporazumu o temeljih plana delovne organizacije, ravnanje v nasprotju s temi sporazumi pa je nično.

31. člen

Delavci temeljne organizacije opredelijo vrstni red investicij glede na skupne potrebe v skupnih temeljih plana delovne organizacije. Pri tem upoštevajo skupne interese pri odpravljanju ozkih grl ter zagotavljanje trajnih poslovnih zvez zaradi dobave surovin, polizdelkov, končnih izdelkov, storitev in energije. V samoupravnih sporazumih, ki so sklenjeni z namenom vzpostavljanja stalnih poslovnih zvez, se določi čas trajanja takih razmerij, podrobnejše določbe o obsegu, kakovosti in dinamiki pa se opredelijo s skupnimi planskimi akti.

32. člen

Ko delavci temeljne organizacije združujejo sredstva v delovno organizacijo, se zagotavlja skupno gospodarjenje prek samoupravnega organa v delovni organizaciji, ki:

- skrbi za izvajanje sporazuma in plana,
- uveljavlja zahtevo po usklajenosti splošnih in pravnih aktov ter drugih pravnih poslov,
- uveljavlja odgovornost udeležencev sporazuma ali strank, s katerimi so bili sklenjeni pravni posli za izvajanje sporazuma,
- sprejema pomembnejše odločitve: izbira izvajalce investicij, določi nadzorni organ, ugotavlja spremenjene okoliščine in predlaga spremembe in dopolnitve sporazuma ali skupnega plana,
- določa potrebne standarde in normative,
- obravnava periodične in zaključne račune oziroma posamezne etape in zaključke investicije ter o tem obvešča udeležence,
- podrobno opredeljuje sprejete planske odločitve in usklajuje medsebojne spore.

33. člen

Pri sprejemanju investicijskih odločitev bodo delavci upoštevali prednostni vrstni red, določen s skupnimi temelji plana, v katerega so vnesene obveznosti, sprejete z drugimi nosilci pla-

gije, razvoj organiziranosti zunanjetrgovinske dejavnosti ter regionalno usmeritev vseh oblik ekonomskih odnosov s tujino,

— osnove in obseg zadovoljevanja potreb po naravnih virih, obseg sredstev za pridobivanje in opremljanje zemljišč za planirani razvoj ter za sanacijo in preprečevanje škodljivih vplivov na okolje,

— druge naloge v zvezi z gospodarjenjem s prostorom ter varstvom in izboljšanjem življenjskega okolja,

— obveznosti za izvrševanje nalog s področja ljudske obrambe, varnosti in družbene samozaščite.

192. člen

V plan se vnašajo vse obveznosti, ki so jih delavci sprejeli v skupnih planih z drugimi nosilci planiranja.

193. člen

Plane sprejema delavski svet po poprej opravljeni obravnavi na delovnih skupinah.

Letni plan, ki ga sprejme delavski svet, se podrobneje izdela z operativnimi plani, ki veljajo za mesečno obdobje.

194. člen

Ob obravnavanju periodičnih in zaključnih računov vodja temeljne organizacije obvezno poroča o izvajanju planskih obveznosti in doseganju rezultatov. Če se planske naloge ne izpolnjujejo, je treba ugotoviti vzroke, sprejeti ukrepe za odpravo pomanjkljivosti ali spremeniti oz. dopolniti planske akte.

Enkrat na leto, praviloma ob obravnavanju zaključnega računa, se izdela posebno poročilo o izpolnjevanju srednjeročnega planskega akta.

195. člen

Planski akti so temeljna merila za presojo odgovornosti delavcev s posebnimi pooblastili in odgovornostmi, vodje temeljne organizacije ter drugih delavcev.

Če zakon izrecno ne določa drugače, ima delavski svet pravico in dolžnost, da na podlagi opredeljenih obveznosti in pravic sklepa samoupravne sporazume in druge pravne posle ter opravlja potrebna dejanja. Naloge, opredeljene v planskih aktih, so sočasno tudi pooblastilo za izvajanje del in nalog vodje temeljne organizacije ter drugih delavcev s posebnimi pooblastili in odgovornostmi.

V času, ko veljajo skupni planski akti, ni mogoče enostransko ravnanje nosilcev planiranja brez soglasne spremembe ali dopolnitve skupnih planskih aktov.

XIII. OBVEŠČANJE

196. člen

Delavci morajo biti redno, resnično in popolno obveščeni o celotnem poslovanju temeljne in delovne organizacije, njenem materialno - finančnem stanju, pridobivanju in delitvi dohodka, kar se dosega zlasti:

- z objavljanjem rezultatov ob periodičnih in zaključnem računu,
- z ocenjevanjem kazalcev,
- z obveščanjem o končni delitvi osebnih dohodkov.

197. člen

Ob večjih investicijah je treba poročati o realizaciji investicijskega programa po etapah in zaključku.

198. člen

Podatki, ki izkazujejo dohodek, se morajo objavljati glede na:

- rezultate tekočega obdobja v primerjavi s planskimi predvidevanji in enakim obdobjem prejšnjega leta,
- primerjave rezultatov glede na dosežene rezultate z organizacijami združenega dela, s katerimi obstaja združevanje dela in sredstev,
- primerjave z rezultati, doseženimi v isti ali sorodni dejavnosti v republiki, in s tistimi organizacijami združenega dela, s katerimi so sporazumno določene osnove plana,
- primerjave z rezultati, doseženimi v družbenopolitični skupnosti.

Rezultati se navajajo v absolutnih številkah in indeksnem sistemu, s tem da se jemlje planirani rezultat kot indeks 100.

199. člen

Obveščila o delu organov in nosilcev pooblastil morajo biti v obliki izvlečka iz zapisnika seje objavljena v sedmih dneh, če se nanašajo na sklepe in stališča, ki jih je potrebno dostaviti samoupravni delavski kontroli, sicer pa v desetih dneh.

Vsa obvestila in poročila o doseženih rezultatih se posebej vročajo sindikalni organizaciji in organu samoupravne delavske kontrole.

200. člen

Obveščanje delavcev poteka zlasti na sestankih samoupravnih delovnih skupin, zborih delavcev in ob zavzemanju stališč, smernic in mnenj za delo delegatov ter takrat, ko delegati poročajo delavcem. Na takih sestankih lahko predsedujoči ali delegat zahteva sodelovanje predstavnika strokovnih služb za dajanje podrobnejših obvestil.

V prejšnjih členih obravnavani kazalci o izkazovanju dohodka in obvestila o delu organov in nosilcev pooblastil se lahko objavljajo tudi:

- na oglasnih deskah,
- v internem informativnem glasilu,
- z grafičnim prikazovanjem,
- v pomembnejših zadevah tudi z vročanjem obvestil delavcem.

201. člen

Za zbiranje, urejanje in posredovanje gradiva je v delovni organizaciji odgovoren Center za proučevanje samoupravljanja in informiranje.

Navedenemu centru so dolžni predsedniki organov, poslovodni organi in delavci s posebnimi pooblastili in odgovornostmi dajati potrebno gradivo skladno z določbami tega statuta. Predsedniki organov, poslovodni organ in delavci s posebnimi pooblastili in odgovornostmi so za izvajanje določb o obveščanju osebno odgovorni.

202. člen

Delavci, ki so po določbah tega statuta obvezni skrbeti za obveščanje, storijo hujšo kršitev delovne obveznosti, če prekršijo določbe o rokih, zavestno dajejo napačne podatke ali zamolčijo take, ki utegnejo vplivati na odločitve.

Če ima neresnična ali nepopolna informacija za posledico sprejem odločitve s škodljivo posledico, ali škodljiva posledica zaradi zamolčanja nastalih sprememb ni bila preprečena, je odgovorni delavec tudi materialno odgovoren.

Poslovna tajnost in tajnost splošne ljudske obrambe

203. člen

Dokumente in podatke, ki se štejejo za poslovno tajnost ali tajnost splošne ljudske obrambe, morajo varovati vsi delavci temeljne organizacije, ne glede na to, kako so zvedeli zanje. Varovanje tajnosti je obvezno tudi za delavce, ko jim preneha delovno razmerje.

204. člen

Pravilnik o varovanju poslovne tajnosti določa, kateri podatki in listine se štejejo za poslovno tajnost ali tajnost splošne ljudske obrambe, na kakšen način in kdo sme posredovati podatke in listine drugim, odgovornost pooblaščenih oseb in druga pravila, pomembna za varovanje poslovne tajnosti.

205. člen

Poslovodni in drugi odgovorni delavci morajo varovati kot zaupne listine in podatke, do katerih pridejo pri opravljanju zadev z drugimi organizacijami združenega dela.

XIV. SPLOŠNA LJUDSKA OBRAMBA IN DRUŽBENA SAMOZAŠČITA

206. člen

Delavci v temeljni organizaciji izvajajo kot sestavni del redne dejavnosti priprave za obrambo in za delo v vojni, za zaščito in reševanje delovnih ljudi, materialnih in drugih dobrin ob vojnih akcijah, ob naravnih in drugih nesrečah in v izrednih razmerah ter opravljajo naloge in aktivnosti družbene samozaščite v skladu s svojim obrambnim in varnostnim načrtom ter z načrti krajevne skupnosti in družbenopolitičnih skupnosti.

Delavci opravljajo zlasti naslednje naloge splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite:

- ocenjujejo varnostne razmere in obrambne priprave v svoji organizaciji in v skladu z njimi izvajajo ukrepe za varnost svoje organizacije, za opravljanje obrambnih nalog ter za varnost širše družbene skupnosti,
- skrbijo za obrambno in družbeno samozaščitno usposabljanje in pripravljajo delavce za izvrševanje nalog splošne

178. člen

Postopek prijavljenih predlogov izumov, tehničnih izboljšav in koristnih ter drugih ustvarjalnih predlogov delavcev temeljne organizacije je nujen in kot takšen se tudi izvaja.

179. člen

Postopek o prijavi predloga izuma, tehnične izboljšave ali koristnega predloga zajema tudi odločanje o pravicah in obveznostih izumiteljev in avtorjev tehničnih izboljšav in koristnih ter drugih ustvarjalnih predlogov delavcev.

180. člen

Postopek o prijavah izumov, tehničnih izboljšav in koristnih predlogov in postopek odločanja o pravicah ustvarjalcev sta določena s posebnim pravilnikom.

181. člen

Pravice in obveznosti delavca kot izumitelja ali avtorja tehnične izboljšave ali druge oblike ustvarjalnosti so določene v samoupravnem sporazumu o združevanju dela delavcev in drugih samoupravnih splošnih aktih temeljne organizacije in delovne organizacije.

182. člen

Temeljna organizacija zagotavlja za razvojno - raziskovalne naloge, za razvoj novih proizvodov, tehnologije in storitve, s katerimi bi dosegli večjo proizvodnost dela in zmanjšanje stroškov proizvodnje, sredstva z letnimi gospodarskimi načrti.

Sredstva se določijo na temelju razvojno - raziskovalnih nalog, ki jih pripravi strokovna služba.

183. člen

V letnih planih se opredelijo proizvodni in organizacijski problemi v temeljni organizaciji.

Strokovne službe so dolžne vsak problem razčleniti. Razčlenjeni problemi se selektirajo oziroma se določi vrstni red njihovega reševanja. Sočasno se določijo tisti problemi, ki se bodo reševali prek objavljanja predlogov za reševanje s pomočjo inventivne dejavnosti.

184. člen

Razčlenjeni problemi z vrstnim redom reševanja so osnova za plan inovacijske dejavnosti.

Strokovne službe, ki so posamezne probleme razčlenjevale, morajo dostaviti podatke o problemih s prednostjo njihovega razreševanja sektorju razvoja. Sektor razvoja izvede vse priprave za objavo in posamezne probleme tudi javno objavi v delovni organizaciji.

185. člen

Javna objava mora vsebovati naslednje podatke:

- kratek opis problema,
- lokacijo problema (temeljna organizacija, obrat),
- strokovno službo oziroma strokovne delavce, ki dajejo podrobnejše pojasnilo oziroma podatke o problemu,
- trajanje objave,
- poziv vsem delavcem v delovni organizaciji k reševanju problema,
- način sprejemanja predlogov.

186. člen

Vse prijave sprejema oddelek za zaščito industrijske lastnine. Vsak delavec v delovni organizaciji ima pravico prijaviti predlog za rešitev posameznega problema. Javna objava posameznega problema se ponavlja tako dolgo, dokler problem ni ustrezno rešen.

XII. SAMOUPRAVNO PLANIRANJE

187. člen

Samoupravno planiranje delavcev temelji na pravici in dolžnosti delavcev, da v temeljni organizaciji, v kateri delajo in pridobivajo dohodek, odločajo o njenem dohodku in njegovem združevanju, da skupaj in enakopravno z drugimi delavci in delovnimi ljudmi organizirajo in pospešujejo družbeno proizvodnjo, da odločajo o reprodukcijskem procesu v celoti in o celotnem dohodku, da kontrolirajo razpolaganje z dohodkom na vseh stopnjah in v vseh oblikah združevanja dela in sredstev ter da v temeljni organizaciji in v vseh drugih oblikah združevanja dela in sredstev upravljajo zadeve in sredstva v celoti odnosov družbene reprodukcije.

188. člen

Dohodek je temeljna kategorija planiranja, ekonomskih analiz in ocen uresničevanja planov, s tem pa tudi osnova za pla-

niranje in prevzemanje materialnih in finančnih obveznosti s samoupravnimi sporazumi in dogovori o temeljih planov. Zato se s planiranjem opredeljujejo pogoji za povečanje dohodka, zlasti pa:

- večja produktivnost dela in dosledno izvajanje načela delitve po delu,
- prilagajanje obsega in kvalitete proizvodov zahtevam domačega in tujega trga,
- boljša uporaba obstoječih in aktiviranje potencialnih pogojev dela in razvoja na podlagi znanstvenih spoznanj in tehnološkega napredka,
- razvoj kadrov, izobraževanje in nenehno izpopolnjevanje znanj in sposobnosti delavcev glede na potrebe razvoja družbeno - ekonomskih odnosov, tehnologije, raziskovalne dejavnosti in kulture,
- boljša organizacija dela in racionalizacija dela,
- skladnejša razmestitev proizvodjalnih sil in dejavnosti v prostoru in naloge v zvezi z varstvom okolja.

189. člen

Plani se sprejemajo po postopkih, ki jih določajo zakoni, ob uporabi enotne metodologije in minimuma obveznih kazalcev ter na osnovi analiz dosežanega razvoja in možnosti razvoja v prihodnjem obdobju.

Sklep o pripravi plana sprejme delavski svet. V njem določi organe oziroma delavce, ki so odgovorni za pripravo plana, in rok, v katerem so dolžni predložiti predlog plana. Za pripravo plana sta odgovorna vodja temeljne organizacije in delovna skupnost. Kot priloga k predlogu plana je potrebna analiza razvoja v preteklem obdobju in razvojnih možnostih v obdobju, za katerega se sprejme plan, ter drugo analitično - dokumentacijsko gradivo, ki omogoča uveljavljanje načela kontinuiranega in sočasnega planiranja. Sočasno pripravita vodja temeljne organizacije in oddelek za plan in analize osnove za skupne plane z drugimi nosilci planiranja, s katerimi je temeljna organizacija povezana.

Podrobnosti o vsebini analize in dokumentacijsko gradivo se predpišejo s posebnim samoupravnim splošnim aktom.

190. člen

Vodja temeljne organizacije in oddelek za plan in analize najprej izdelata analizo in dokumentacijo za pripravo plana in elemente za sklepanje skupnih temeljev plana, ki jih vodja temeljne organizacije predloži delavskemu svetu.

191. člen

Plan temeljne organizacije se sprejema za srednjeročno plansko obdobje. Z njim se določajo zlasti:

- planirani dohodek temeljne organizacije z njegovo strukturo, upoštevajoč kazalce za izkazovanje dohodka po zakonu o združenem delu,
  - pravice, obveznosti in odgovornosti za ustvarjanje prihodka temeljne organizacije v vseh oblikah združevanja dela in sredstev,
  - temeljna razmerja v razporejanju dohodka za osebne dohodke, skupno in splošno porabo, za razširitev materialne osnove dela in rezerve,
  - pravice, obveznosti in odgovornosti materialne in finančne narave.
- Pravice in obveznosti ter odgovornosti materialne in finančne narave, ki temeljijo na elementih skupnih temeljev planov, se nanašajo zlasti na:
- obseg in pogoje oblikovanja združevanja ter uporabo sredstev, namenjenih za razširjeno reprodukcijo v temeljni organizaciji, delovni organizaciji in drugih oblikah združevanja dela in sredstev,
  - pogoje in način pridobivanja dohodka v temeljni organizaciji,
  - osnove in način zadovoljevanja skupnih potreb delavcev v temeljni organizaciji, organizacijah, s katerimi je temeljna organizacija neposredno združena, krajevni skupnosti in samoupravnih interesnih skupnostih,
  - obseg izločanja oziroma združevanja sredstev iz dohodka in čistega dohodka ter iz osebnih dohodkov delavcev temeljne organizacije zaradi zadovoljevanja skupnih potreb po načelih svobodne menjave dela,
  - obseg izločanja sredstev iz dohodka in čistega dohodka temeljne organizacije zaradi zadovoljevanja splošnih družbenih potreb, zagotavljanja socialne varnosti delavcev ter za krepitev materialnih in finančnih rezerv,
  - obseg sredstev za zaposlovanje novih delavcev ter za izboljševanje izobrazbene ravni zaposlenih delavcev,
  - obseg in pogoje združevanja sredstev v samoupravnih interesnih skupnostih materialne proizvodnje zaradi razširitve materialne osnove dela,
  - obseg izvoza in uvoza blaga in storitev, oblike gospodarskega sodelovanja, pravice in obveznosti temeljne organizacije pri razpolaganju z lastnimi in drugimi deviznimi sredstvi, zadolževanje v tujini, kreditiranje v tujini, prenos znanja in tehnolo-

niranja. Prednostni vrstni red se določa glede na potrebe po odpravi ozkih grl v proizvodnji in plasmaju blaga in storitev oziroma pri pridobivanju surovin in reprodukcijskega materiala. Temeljna merila o ekonomski upravičenosti investicijske odločitve so zlasti: razmere na trgu, pogoji gospodarjenja, potrebe po vključitvi v mednarodno delitev dela, potrebe po usklajenem razvoju proizvodjalnih sil in družbene reprodukcije, potrebe po zmanjšanju odvisnosti od uvoza, potrebe po izboljševanju in razširjanju materialne osnove družbenih dejavnosti, ki so nujen pogoj za poslovanje, potrebe po varstvu in izboljševanju človekovega delovnega in življenjskega okolja, potrebe splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite.

Merilo za presojo družbene smotrnosti investicije je v so- očenju lastnih odločitev z družbenimi plani in resolucijami ter v ekonomski politiki. Ekonomsko in družbeno smotrnost investicij bodo delavci presojali tudi z mnenji, pridobljenimi od organov, določenih z zakonom in družbenimi dogovori, pa tudi od tistih znanstvenih in strokovnih institucij, s katerimi se povezujejo na področju raziskovanja.

34. člen

Delavci temeljne organizacije bodo združevali z delavci drugih temeljnih organizacij znotraj delovne organizacije tudi obratna sredstva, pri tem bodo obseg, pogoje in nadomestila določali v skupnih planskih aktih.

4. Delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo

35. člen

Delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo delavcev temeljne organizacije je odvisna od doseženih rezultatov dela v temeljni organizaciji in tistih, s katerimi je dohodkovno povezana.

Doseženi rezultati in višina sredstev osebnih dohodkov in skupne porabe se primerjajo tudi z doseženimi rezultati v temeljnih organizacijah ožjega in širšega območja ter doseženo družbeno produktivnostjo in se tudi prilagajajo tem gibanjem.

36. člen

Osební dohodki delavca ustrezajo rezultatom njegovega dela in osebnega prispevka ter rezultatom upravljanja in gospodarjenja z družbenimi sredstvi.

Osnove in merila za delitev sredstev za osebne dohodke določajo delavci v temeljni organizaciji s posebnim pravilnikom, ki je skladen s samoupravnim sporazumom in družbenim dogovorom s tega področja. V pravilniku je treba opredeliti, kako se ugotavlja osebni dohodek delavca, ob upoštevanju naslednjih elementov:

- količine in kvalitete delavčevega in tekočega dela,
- delavčevega delovnega prispevka k povečanju dohodka temeljne organizacije na podlagi upravljanja in gospodarjenja s sredstvi družbene reprodukcije,
- delavčevega delovnega prispevka k povečanju dohodka temeljne organizacije na podlagi inovacij, racionalizacij in drugih oblik ustvarjalnosti pri delu.

37. člen

Količina in kakovost delavčevega dela izhaja:

- iz obsega dela,
- iz zahtevnosti del in nalog, ki jih delavec opravlja,
- iz kakovosti doseženih rezultatov dela in izrabe delovnega časa,
- iz posebnih pogojev dela, ki izhajajo iz razporeditve delovnega časa.

38. člen

Razvid del in nalog daje podlago za ugotavljanje zahtevnosti del in nalog ter rezultatov dela vsakega delavca. Zahtevnost delovnih nalog ugotavljamo z naslednjimi elementi:

- usposobljenost za delo,
- odgovornost,
- napor,
- vplivi okolja.

39. člen

Osnove za ugotavljanje delavčeve učinkovitosti (kvalitete dela) so:

- izpolnjevanje danih nalog po obsegu, vrsti in določenih rokih,
- natančnost in točnost pri opravljanju del in nalog in pri pombe na kvaliteto opravljenega dela,
- ažurnost,
- izraba delovnega časa,
- izkušnje pri enakih in podobnih delih,
- izraba sredstev za delo.

40. člen

Delavec pridobi osebni dohodek na podlagi prispevka k inovacijam, racionalizacijam in drugim oblikam ustvarjalnosti pri delu. Določa se na osnovi meril, s katerimi se opredeli višina nadomestila. Višina nadomestila je odvisna od višine prispevka k povečanju dohodka temeljne organizacije, ki je rezultat delovnega prispevka. Merila se uporabljajo v skladu s splošnim samoupravnim aktom temeljne organizacije.

41. člen

Sredstva skupne porabe se uporabljajo za zadovoljevanje stanovanjskih potreb delavcev, regresiranje letnega dopusta in prehrane med delom, za nagrade ob upokojitvi in ob delovnih jubilejih ter za zadovoljevanje drugih podobnih potreb delavcev.

42. člen

Konkretne osnove in merila za delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo se določajo v samoupravnem splošnem aktu, ki ga delavci sprejmejo z referendumom, ter v temeljnih plana. Vsi ti splošni in planski akti morajo biti skladni z osnovami in merili, ki so jih delavci sprejeli z ustreznimi samoupravnimi sporazumi in družbenimi dogovori.

5. Inovacijska dejavnost

43. člen

Delavci temeljne organizacije ustvarjajo možnosti za razvoj ustvarjalnih aktivnosti in dejavnosti vseh delavcev temeljne organizacije zlasti pri razvijanju inovacijske dejavnosti.

44. člen

Razvojna in inovacijska dejavnost se razvija organizirano v okviru celotne dejavnosti dela in poslovanja temeljne organizacije v skladu z razvojnimi programi in plani. Razvoj inovacijske dejavnosti delavcev se posebej pospešuje prek društva izumiteljev in avtorjev tehničnih izboljšav.

Delavci zagotavljajo potrebno materialno in drugo pomoč razvoju inovacij pri delu društvom izumiteljev in avtorjev tehničnih izboljšav v temeljni in delovni organizaciji.

45. člen

Zaradi hitrejšega razvijanja inovacij in množične inovacijske dejavnosti se izumiteljem in avtorjem izboljšav ter drugim ustvarjalcem stvaritev v temeljni organizaciji priznajo posebne materialne in druge pravice ter ustrezne olajšave skladno s samoupravnim splošnim aktom.

46. člen

Delavci — avtorji izumov, tehničnih izboljšav in drugih oblik ustvarjalnosti v temeljni organizaciji — imajo pravice in obveznosti, določene z zakoni, s tem samoupravnim sporazumom in drugimi samoupravnimi splošnimi akti.

47. člen

Izumiteljem in avtorjem tehničnih izboljšav in drugih ustvarjalnih predlogov mora biti zagotovljeno posebno plačilo ali nagrada pod pogoji, določenimi v tem samoupravnem sporazumu in drugih samoupravnih splošnih aktih in da so označeni kot avtorji.

48. člen

Vsak delavec je dolžan nemudoma prijaviti svojo izboljšavo ali drug ustvarjalni predlog, ki je povezan z njegovim delom in nalogami ali proizvodnjo v temeljni oziroma delovni organizaciji.

49. člen

Izumitelji in drugi ustvarjalci, katerih stvaritev je zavarovana na podlagi zakona o izumih, tehničnih izboljšavah in znakih razlikovanja, imajo materialne in moralne pravice do svojih stvaritev in druge pravice, ki jih določajo zakon in samoupravni splošni akti.

50. člen

Za ustvarjalca se ne šteje, kdor je samo tehnično pomagal pri nastajanju stvaritve.

51. člen

Delavec, ki ima stvaren predlog za rešitev določenega tehničnega problema v proizvodnji temeljne organizacije, v kateri združuje delo, ima pravico zahtevati strokovno preveritev utemeljenosti svojega predloga.

Postopek za uveljavljanje pravic delavcev in postopek za preveritev utemeljenosti predloga sta določena v posebnem pravilniku.

32. člen

Delavec, ki z izumom ali drugo obliko ustvarjalnosti pri delu z družbenimi sredstvi prispeva k povečanju dohodka temeljne organizacije, ima na tej podlagi pravico do deleža pri dohodku v obliki posebnega plačila ali nagrade, in sicer za ves čas koriščenja izuma ali druge oblike ustvarjalnosti, vendar ne dalj, kot traja zakonsko varstvo.

53. člen

Osnova za vrednotenje in nagrajevanje izumiteljev, avtorjev tehničnih izboljšav in koristnih predlogov ter drugih ustvarjalcev inovacij je v:

- povečanjem dohodka ali zmanjšanih stroških ali zmanjšani izgubi v temeljni organizaciji, kadar je matematični izračun glede na naravo predloga mogoč,
- oceni povečanega dohodka ali zmanjšanja stroškov ali izgube v temeljni organizaciji oziroma v prispevku k splošnemu tehnološkemu napredku, če matematični izračun glede na naravo predloga ni mogoč,
- okoliščinah, v katerih je predlog nastajal, ter v prizadevnosti izumitelja ali avtorja.

54. člen

Osnove in merila za ugotavljanje deleža prispevka k povečanju dohodka delavca izumitelja ali druge oblike ustvarjalnosti se določajo s pravilnikom o osnovah in merilih za delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo.

55. člen

Posebno plačilo ali nagrada se izplačuje za:

- izum, ves čas izkoriščanja le tega, vendar ne dalj, kot traja zakonsko varstvo, oziroma z enkratno nagrado; dokler ni podeljen patent, pa kot za tehnično izboljšavo,
- tehnično izboljšavo za čas njene uporabe, največ pa za pet let od začetka uporabe oziroma z enkratnim plačilom ali nagrado,
- koristen predlog največ za eno leto uporabe oziroma z enkratno nagrado,
- model, vzorec, z enkratnim posebnim plačilom ali enkratno nagrado.

56. člen

Za izum, ustvarjen v temeljni organizaciji, ki se ne izkorišča, zavarovan pa je s patentom, ima izumitelj pravico do posebne nagrade za prispevek k splošnemu tehničnemu napredku temeljne organizacije, na ime katere je izum zavarovan.

57. člen

Izumitelj ima pravico do posebne nagrade tudi za izum, ustvarjen v temeljni organizaciji, ki se izkorišča, njegovega vpliva na povečanje dohodka temeljne organizacije pa ni mogoče neposredno izkazati, temveč prispeva k izboljšanju delovnih in naravnih pogojev, varstvu ljudi in premoženja ter varstvu in izboljševanju človekovega delovnega in življenjskega okolja.

58. člen

Koristen predlog je vsak predlog, ki pomeni racionalnejšo rešitev ali izvajanje katerekoli funkcije v temeljni in delovni organizaciji ali skupnih službah in se ne šteje za izum ali tehnično izboljšavo, kot na primer predlogi, ki niso tehničnega pomena, a se nanašajo zlasti na izboljšanje organizacije na področju administracije, knjigovodstva, dokumentacije, statistike in planiranja ter na organizacijske ukrepe.

Za koristen predlog se ne štejejo predlogi sodelavcev, ki jih je temeljna organizacija poslala na strokovno izpopolnjevanje doma ali v tujino in so prenos tehničnih izkušenj iz organizacij, kjer so se strokovno izpopolnjevali v okviru konkretnih zadolžitvev za tako izpopolnjevanje.

59. člen

Enkratna nagrada se lahko izplača tudi delavcem za:

- ideje, ki so prispevale posredno ali neposredno k rešitvi določenih problemov in so jih strokovne službe morale po redni poti obdelati v celoti,
- ideje, ki pomenijo prispevek k splošnemu tehnološkemu napredku temeljne organizacije, a jih le-ta ne namerava izkoriščati.

6. Delitev osebnih dohodkov na temelju minulega dela.

60. člen

V pravilniku o delitvi sredstev za osebne dohodke bodo posebej opredeljene osnove in merila za del osebnega dohodka, ki

pripada delavcu, ki je s svojim delom in upravljanjem prispeval k rezultatom gospodarjenja z družbenimi sredstvi.

Kot osnove in merila bodo upoštevani zlasti:

- delavčev prispevek k uspešnosti gospodarjenja temeljne organizacije in delovne organizacije, zlasti z odločanjem o rekonstrukciji, modernizaciji in drugih tehničnih izboljšavah, o programih proizvodnje in delitve dela ter o uporabi znanstvenih, tehničnih in tehnoloških dosežkov in strokovnih izkušenj v delovnem procesu v temeljni organizaciji, k uspešnosti prilagajanja dejavnosti temeljne organizacije tržnim razmeram oziroma družbeno dogovorjeni delitvi dela in k družbeno in ekonomsko smotrnejši izrabi delovnih in drugih razmer;
- prispevek, ki ga je delavec dal s svojim delom k uporabi delovnih sredstev in k prihrankom materiala, surovin, energije in drugega;
- prispevek, ki ga je delavec dal z upravljanjem skupaj z drugimi delavci k izločanju sredstev za izboljšanje in razširjanje materialne osnove dela v določenem obsegu pri razporejanju čistega dohodka temeljne organizacije in prispevek, ki ga je dal z upravljanjem in delom skupaj z drugimi delavci k rezultatom, doseženim pri gospodarjenju z investicijskimi sredstvi.

61. člen

Del osebnega dohodka na podlagi minulega dela se ugotavlja tudi od prispevka, ki ga je dal posamezni delavec pri gospodarjenju z družbenimi sredstvi k povečanju dohodka temeljne organizacije z izumom, inovacijo, racionalizacijo ali drugo obliko ustvarjalnosti, izraženo v elaboratih, projektih in drugih predlogih, ki so prispevali k rezultatom gospodarjenja s temi sredstvi.

7. Zagotavljanje socialne in materialne varnosti delavcev

62. člen

Delavci temeljne organizacije opredelijo skupaj z delavci drugih temeljnih organizacij v ustreznih samoupravnih sporazumih višino sredstev in osnove ter merila za njihovo delitev s področja skupne porabe, ki se zagotavljajo na načelih solidarnosti in vzajemnosti.

63. člen

Najnižji osebni dohodek, namenjen za zadovoljevanje osebnih potreb ob izpolnjevanju delovnih obveznosti za polni delovni čas, je 5 odstotkov višji od zneska, ki ustreza višini ugotovljenih minimalnih življenjskih stroškov, kot jih ugotovi in objavi v uradnem listu SRS Zavod SRS za statistiko. Sredstva za zajamčene osebne dohodke delijo delavci v temeljni organizaciji skladno s samoupravnim splošnim aktom. Ti osebni dohodki se izplačujejo iz rezervnih sredstev temeljne organizacije oziroma združenih rezervnih sredstev.

VI. RAZLOGI ZA ZDRUŽEVANJE DELA IN SREDSTEV V DELOVNO ORGANIZACIJO

64. člen

Za uresničevanje svojih skupnih interesov pri delu in pridobivanju dohodka v posameznih, med seboj odvisnih delih združenega dela, delavci svobodno združujejo svoje delo in sredstva v delovno organizacijo Slovenske železarne — Železarna Jesenice zaradi:

- razširjanja in izboljševanja materialne osnove združene ga dela ter svojega materialnega in družbenega položaja ter s tem doseganje zadovoljevanja osebnih, skupnih in splošnih potreb in interesov, kar se doseže s skupnimi naložbami v gospodarske investicije ali družbeni standard,
- skupnega planiranja razvoja glede na potrebe in v težnji po usklajenosti poslovanja ter obvladovanja trga,
- povečevanja produktivnosti, rentabilnosti poslovanja in ekonomičnosti,
- povečevanja dohodka temeljnih organizacij in celotnega dohodka družbe, na podlagi večje produktivnosti, ki se doseže s skupno raziskavo trga, s poenoteno kadrovsko politiko, skupno in finančno politiko, skupno raziskavo in urejanjem boljše tehnologije dela ter organizacije dela,
- zagotavljanja ekonomske trdnosti in socialne varnosti, ki se kaže v opredelitvi osnove in višine zajamčenega osebnega dohodka, v solidarni pomoči temeljnih organizacij, če ena temeljna organizacija posluje na robu rentabilnosti ali z izgubo,
- namenskega združevanja dela in sredstev za doseganje skupnih ciljev,
- zagotavljanja večje možnosti za zaposlovanje, strokovno usposabljanje, prekvalifikacije, reševanje problemov manjše delovne sposobnosti delavcev zaradi invalidnosti,
- družbenoekonomsko smotrnega upravljanja in gospodarjenja z živim in minulim delom,

159. člen

Če delavski svet sprejme pobudo o začetku postopka za razrešitev vodje temeljne organizacije, imenuje komisijo, ki naj pobudo prouči, zbere potrebno dokumentacijo, upošteva mnenje družbenopolitične skupnosti in sindikata ter zasliši prizadetega, da poda svoje stališče o vseh ugotovitvah.

Komisija na podlagi tako opravljenega dela sestavi poročilo s predlogom delavskemu svetu.

Komisija je sestavljena po enakih načelih kakor razpisna komisija.

160. člen

Delavski svet obravnava poročilo komisije in sprejme sklep o razrešitvi vodje temeljne organizacije oziroma zahteva dopolnitev poročila ali pa predlog zavrne.

Z dnem, ko je bil sprejet sklep delavskega sveta o razrešitvi vodje temeljne organizacije, je vodja temeljne organizacije razrešen ter ga je treba razporediti na drugo delo oziroma naloge, ki ustrezajo njegovi strokovni izobrazbi oziroma delovni zmožnosti.

2. Delavci s posebnimi pooblastili in odgovornostmi

161. člen

Za opravljanje določenih nalog in zadev imenuje delavski svet delavce s posebnimi pooblastili in odgovornostjo. Mandat delavcev s posebnimi pooblastili traja štiri leta. Delavci s posebnimi pooblastili in odgovornostjo izvršujejo ta pooblastila znotraj temeljne organizacije. Pooblastila zajemajo tehnološko-tehnični postopek, varstvo pri delu in delovna razmerja.

162. člen

V temeljni organizaciji so delavci s posebnimi pooblastili in odgovornostjo vodje enot.

Razpisni postopek in ostale pogoje za delavce s posebnimi pooblastili in odgovornostjo določa pravilnik o delovnih razmerjih.

X. UPRAVLJANJE, UPORABA IN RAZPOLAGANJE Z DRUŽBENIMI SREDSTVI

163. člen

Temeljna pravila o upravljanju, uporabi in razpolaganju z družbenimi sredstvi določa samoupravni sporazum o združevanju dela delavcev v temeljno organizacijo. O sredstvih temeljne organizacije odločajo delavci in organi v temeljni organizaciji ob pogojih in na način, določen v tem statutu in drugih splošnih aktih.

164. člen

Pred vsako nabavo osnovnih sredstev ali investicijo v osnovna sredstva se izdela investicijski program, ki mora biti skladen s temelji plana in programom razvoja temeljne organizacije in ustreznimi predpisi.

Izjemoma se investicijski program ne pripravi za nabavo posameznih stvari in osnovnih sredstev manjše vrednosti, kot so obratni in poslovni inventar in podobno, kar zagotavlja normalno izpolnjevanje določenih planskih obveznosti.

165. člen

Na podlagi plana in programa razvoja ter sprejetega investicijskega programa sprejme delavski svet temeljne organizacije posamične sklepe o nabavi osnovnih sredstev ter o vseh drugih vprašanjih, ki se nanašajo na investicije v skladu s tem statutom in v okviru njegovih določb.

166. člen

Osnovna sredstva se lahko odpišejo ali vzamejo iz uporabe:

- zaradi fizične izrabljenosti,
  - zaradi tehnične zastarelosti,
  - zaradi trajne ustavitve dela delovnega procesa, v katerem so bila ta sredstva uporabljena,
  - v drugih utemeljenih primerih.
- Odpis ali izločitev osnovnih sredstev iz uporabe je treba utemeljiti z ekonomsko-tehnično obrazložitvijo, iz katere morajo biti razvidni razlogi in upravičenost takega postopka.

167. člen

Osnovna sredstva, ki so odpisana ali izločena iz uporabe, je treba ponuditi drugi temeljni organizaciji včasno uporabo, prodajo ali brezplačen prenos.

168. člen

O odpisu ali izločitvi osnovnih sredstev iz uporabe odloči delavski svet.

169. člen

Če se osnovna sredstva ne dajo včasno uporabo, prenesejo brezplačno ali ne prodajo kakšni temeljni organizaciji iz delovne organizacije, se opravi prodaja z zbiranjem pismenih ponudb ali javnim natečajem ali z neposredno pogodbo, skladno z zakonskimi predpisi.

170. člen

Osnovna sredstva se lahko dajo včasno uporabo drugi organizaciji združenega dela, če gre za sredstva, ki so trajno ali začasno zunaj uporabe.

Odločitev o tem in o višini nadomestila sprejme delavski svet temeljne organizacije po načelih združevanja dela in sredstev.

171. člen

Za opravljanje dejavnosti nabavlja temeljna organizacija reprodukcijski material, energijo in storitve.

Dinamika, količina, kakovost in struktura nabave reprodukcijskega materiala mora biti usklajena s planom poslovanja in njegovo dinamiko ter dejanskimi možnostmi financiranja zaloga.

V izjemnih in utemeljenih primerih sme delavski svet odločiti, da odstopi pri nabavi reprodukcijskega materiala in storitev od meril iz drugega odstavka tega člena.

172. člen

Temeljna organizacija lahko sklene samoupravne sporazume o združevanju sredstev ali pa najame kratkoročne, srednjeročne in dolgoročne kredite za osnovna in obratna sredstva, da bi lahko opravljala svoje dejavnosti, vendar v skladu s samoupravnimi splošnimi akti na ravni delovne organizacije.

Odločitve morajo temeljiti na obrazložitvi, iz katere so razvidni ekonomska utemeljenost, pogoji in druge obveznosti.

173. člen

Odločitve iz prejšnjega člena sprejme delavski svet temeljne organizacije, če niso že določene v planskih aktih.

Delavci temeljne organizacije se osebno izjavijo o združevanju sredstev in kreditih za investicije v osnovna in obratna sredstva, tako da sprejmejo temelje plana in investicijsko odločitev v primerih, ko gre za večje investicije.

174. člen

Temeljna organizacija sme družbena sredstva, s katerimi upravlja, vložiti v skupno poslovanje s tujim vlagateljem.

Pogoji in način vlaganja sredstev v skupno poslovanje s tujim vlagateljem morajo biti v skladu z zakonskimi predpisi, ekonomskimi in drugimi interesi temeljne organizacije.

175. člen

Temeljna organizacija sme družbena sredstva, s katerimi upravlja, združevati z drugimi temeljnimi organizacijami v sklopu delovne organizacije ali zunaj nje.

Namen, ekonomska utemeljenost in pogoji za združevanje sredstev se določijo v samoupravnem sporazumu med temeljno organizacijo in drugimi temeljnimi organizacijami, ki združujejo svoja sredstva.

Samoupravni sporazum o združevanju sredstev je sklenjen, ko se o njegovem sprejetju izreče več kot polovica delavcev temeljne organizacije.

176. člen

Vodja temeljne organizacije odloča o:

- prenosu osnovnih sredstev iz ene enote združenega dela v drugo oziroma z enega mesta na drugo,
- nakupu in izbiri investicijske opreme, skladno z investicijskim programom,
- nabavi in izbiri količine in kakovosti reprodukcijskega materiala in storitev ter izbiri dobavitelja teh sredstev,
- nabavi sredstev v skladu s plani poslovanja,
- načinu in rokih tekočega in investicijskega vzdrževanja osnovnih sredstev.

XI. INOVACIJSKA DEJAVNOST

177. člen

Vsaka prijava izuma, tehnične izboljšave, koristnega predloga ali druge oblike ustvarjalnosti delavcev v temeljni organizaciji mora biti obvezno obravnavana po predpisanem postopku.

O inovacijski dejavnosti delavcev v temeljni organizaciji se vodi posebna evidenca.

146. člen

Vodja temeljne organizacije se imenuje za obdobje štirih let.

Ista oseba je lahko vnovič imenovana za vodjo temeljne organizacije.

Vodja temeljne organizacije se imenuje in razrešuje s sklepom delavskega sveta temeljne organizacije, na podlagi razpisa in na predlog razpisne komisije.

Razpis razpiše delavski svet temeljne organizacije najpozneje tri mesece pred potekom časa, za katerega je izvoljen vodja temeljne organizacije.

147. člen

Razpisno komisijo za imenovanje vodje temeljne organizacije imenuje delavski svet temeljne organizacije izmed delavcev temeljne organizacije, sindikata in družbenopolitične skupnosti. Razpisna komisija šteje 6 članov, sestavljena je iz enakega števila predstavnikov, odloča pa z večino glasov.

148. člen

Razpisna komisija določi enega ali več kandidatov, ki jih predlaga delavskemu svetu.

Razpisna komisija določi svoj predlog z dvotretjinsko večino glasov vseh svojih članov.

Če razpisna komisija ne more določiti predloga za imenovanje z večino iz drugega odstavka tega člena, se oblikuje nova komisija.

149. člen

Delavski svet lahko imenuje za vodjo temeljne organizacije samo nekoga izmed kandidatov, ki jih je predlagala razpisna komisija, pri tem pa presodi, ali predlagani kandidati izpolnjujejo pogoje, objavljene v razpisu.

150. člen

Vrščila dolžnosti vodje temeljne organizacije imenuje delavski svet, če ni bilo mogoče imenovati novega vodje temeljne organizacije, do imenovanja vodje temeljne organizacije, najdlje pa za šest mesecev.

151. člen

Vodja temeljne organizacije ima naslednje pravice in dolžnosti:

- vodi poslovanje temeljne organizacije,
- organizira in usklajuje delovni proces v temeljni organizaciji,

- izvršuje odločitve in sklepe, ki jih sprejmejo delavci z osebnim izjavljanjem, ter odločitve in sklepe delavskega sveta temeljne organizacije in izvršilnega organa temeljne organizacije,

- obravnava pred določitvijo predlog plana in vse posamične odločitve v zvezi z njegovo izvršitvijo ter daje o njih mnenja in predloge,

- izdaja posamične akte in izvršuje posamične ukrepe, skladno s sklepi delavskega sveta temeljne organizacije,

- skrbi za večanje rentabilnosti, produktivnosti in ekonomičnosti poslovanja temeljne organizacije,

- daje navodila za delo strokovnim delavcem temeljne organizacije in nadzira njihovo delo,

- skrbi za izpolnjevanje obveznosti, ki jih ima temeljna organizacija do drugih temeljnih organizacij v sestavi delovne organizacije, do delovne organizacije in širše družbene skupnosti,

- skrbi za zakonitost dela temeljne organizacije,

- skrbi za pravilno materialno in finančno poslovanje temeljne organizacije in še posebej za družbenoekonomsko, smotrno uporabo sredstev,

- skrbi, da se sredstva temeljne organizacije uporabljajo v skladu z njihovimi nameni,

- v skladu s tem statutom, odločitvami delavskega sveta in komiteja za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito ter načrti in programi organizira in usklajuje strokovno pripravo, načrtovanje in izvrševanje obrambnih in samozaščitnih priprav, nalog in aktivnosti za preprečevanje škodljivih pojavov in dejanj in za delo temeljne organizacije v primeru naravnih in drugih nesreč ter morebitnih izrednih ali vojnih razmer,

- pripravlja skupaj z vodji samoupravnih delovnih skupin oziroma s predsedniki delnih zborov ali predsednikom delavskega sveta temeljne organizacije, delo teh skupin, delnih zborov oziroma organa in ima za pripravo predlogov in obveščanje delavcev ter delegatov v tej zvezi posebne dolžnosti skladno z zakonom,

- lahko oblikuje posebne delovne skupine, komisije ali druga delovna in svetovalna telesa za razčlenitev določenih vprašanj iz svojega delovnega področja ter jim daje naloge,

- redno poroča delavskemu svetu in delavcem temeljne organizacije o svojem delu,

- opravlja druge zadeve v skladu z veljavnimi predpisi, tem statutom in drugimi samoupravnimi splošnimi akti.

152. člen

Vodja temeljne organizacije je samostojen pri opravljanju poslov iz svoje pristojnosti, ne glede na to, ali je ta pristojnost določena v statutu ali z zakonom.

V mejah pristojnosti odloča vodja temeljne organizacije o vodenju zadev temeljne organizacije, o izvajanju posameznih nalog ali opravljanju zadev ter o organiziranju in usklajevanju delovnega procesa.

153. člen

V delovnem procesu ima vodja temeljne organizacije pravico in dolžnost izdajati naloge posameznim delavcem ali skupinam delavcev za izvršitev določenih zadev ali nalog, skladno z določbami samoupravnih splošnih aktov.

154. člen

Vodja temeljne organizacije odgovarja za svoje delo delavcem in delavskemu svetu temeljne organizacije. Pri svojem delu se mora ravnati po odločitvah in stališčih, sprejetih z osebnim izjavljanjem delavcev, po sklepih delavskega sveta in njihovega izvršilnega organa ter po določbah samoupravnih splošnih in planskih aktov.

Vodja temeljne organizacije je odgovoren tudi družbenopolitični skupnosti.

155. člen

Če vodja temeljne organizacije meni, da je akt, ki so ga sprejeli delavci z osebnim izjavljanjem, ali akt delavskega sveta in drugih organov temeljne organizacije v nasprotju z zakonom, samoupravnim sporazumom o združitvi, statutom temeljne organizacije ali drugim samoupravnim splošnim aktom, mora na to opozoriti organ, ki je sprejel takšen akt.

Če organ kljub opozorilu vztraja pri svojem aktu, mora vodja temeljne organizacije zadržati izvršitev akta, izvzemši posamične akte, izdane v upravnem postopku, in akte, o katerih je pristojno dokončno odločati sodišče, in o tem v treh dneh obvestiti pristojni organ družbenopolitične skupnosti.

156. člen

Vodja temeljne organizacije je lahko razrešen še pred potekom časa, za katerega je bil imenovan:

- na lastno zahtevo,

- če delavski svet ugotovi, da delo, ki mu je bilo poverjeno, presega njegove sposobnosti in da to neugodno vpliva na opravljanje poslovalne funkcije, opravljanje zadev, poslovne rezultate in odnose v organizaciji združenega dela,

- če s svojim delom huje prekrši ali če večkrat krši predpise, ki se nanašajo na delo temeljne organizacije ali na njeno dejavnost, samoupravni sporazum, statut ali druge njene samoupravne splošne akte, ali če neutemeljeno noče izvrševati sklepov njenega delavskega sveta ali očitno ravna v nasprotju z njimi,

- če prizadene s svojim nevestnim ali nepravilnim delom ali s preokračanjem pooblastil temeljni organizaciji ali družbeni skupnosti večjo škodo, ali če bi zaradi njegovega nevestnega ali nepravilnega dela lahko nastala taka škoda,

- če temeljna organizacija ni mogla izvrševati plana ali drugih temeljnih nalog ali je izvrševala znatno težje zato, ker vodja temeljne organizacije ni izpolnjeval ali je malomarno izpolnjeval svoje dolžnosti,

- če je s svojim ravnanjem ali opustitvami onemogočal uresničevanje samoupravnih pravic delavcev ali je pripomogel k temu, da je prišlo do motenj v samoupravnih odnosih v temeljni organizaciji ali da so bili huje oškodovani družbeni interesi,

- če nastanejo okoliščine, v katerih preneha delavcu delo v temeljni organizaciji po samem zakonu,

- v drugih primerih, ki jih določa zakon.

157. člen

Pobudo za uvedbo postopka za razrešitev vodje temeljne organizacije lahko dajo delavski svet, vsaka samoupravna delovna skupina, njihovi delegati v delavskem svetu temeljne organizacije, sindikalna organizacija, odbor samoupravne delavske kontrole, zbor delavcev temeljne organizacije, družbeni pravobranilec samoupravljanja in skupščina občine.

Če delavski svet sprejme pobudo upravičenega predlagatelja za razrešitev vodje temeljne organizacije ali sam tako sklepe, zahteva od družbenopolitične skupnosti in sindikata mnenje o tem. Ob tem posreduje osnovne razloge, ki jih je navedel pobudnik.

Če delavski svet zavrne pobudo za razrešitev vodje temeljne organizacije, ki jo je dal družbeni pravobranilec samoupravljanja, pristojna skupščina družbenopolitične skupnosti ali sindikat, mora sklep z razlogi o tem vročiti pobudniku.

Če delavski svet sprejme pobudo upravičenega predlagatelja za razrešitev vodje temeljne organizacije ali sam tako sklepe, zahteva od družbenopolitične skupnosti in sindikata mnenje o tem. Ob tem posreduje osnovne razloge, ki jih je navedel pobudnik.

Če delavski svet zavrne pobudo za razrešitev vodje temeljne organizacije, ki jo je dal družbeni pravobranilec samoupravljanja, pristojna skupščina družbenopolitične skupnosti ali sindikat, mora sklep z razlogi o tem vročiti pobudniku.

Če delavski svet sprejme pobudo upravičenega predlagatelja za razrešitev vodje temeljne organizacije ali sam tako sklepe, zahteva od družbenopolitične skupnosti in sindikata mnenje o tem. Ob tem posreduje osnovne razloge, ki jih je navedel pobudnik.

Če delavski svet zavrne pobudo za razrešitev vodje temeljne organizacije, ki jo je dal družbeni pravobranilec samoupravljanja, pristojna skupščina družbenopolitične skupnosti ali sindikat, mora sklep z razlogi o tem vročiti pobudniku.

Če delavski svet sprejme pobudo upravičenega predlagatelja za razrešitev vodje temeljne organizacije ali sam tako sklepe, zahteva od družbenopolitične skupnosti in sindikata mnenje o tem. Ob tem posreduje osnovne razloge, ki jih je navedel pobudnik.

Če delavski svet zavrne pobudo za razrešitev vodje temeljne organizacije, ki jo je dal družbeni pravobranilec samoupravljanja, pristojna skupščina družbenopolitične skupnosti ali sindikat, mora sklep z razlogi o tem vročiti pobudniku.

Če delavski svet sprejme pobudo upravičenega predlagatelja za razrešitev vodje temeljne organizacije ali sam tako sklepe, zahteva od družbenopolitične skupnosti in sindikata mnenje o tem. Ob tem posreduje osnovne razloge, ki jih je navedel pobudnik.

Če delavski svet zavrne pobudo za razrešitev vodje temeljne organizacije, ki jo je dal družbeni pravobranilec samoupravljanja, pristojna skupščina družbenopolitične skupnosti ali sindikat, mora sklep z razlogi o tem vročiti pobudniku.

Če delavski svet sprejme pobudo upravičenega predlagatelja za razrešitev vodje temeljne organizacije ali sam tako sklepe, zahteva od družbenopolitične skupnosti in sindikata mnenje o tem. Ob tem posreduje osnovne razloge, ki jih je navedel pobudnik.

Če delavski svet zavrne pobudo za razrešitev vodje temeljne organizacije, ki jo je dal družbeni pravobranilec samoupravljanja, pristojna skupščina družbenopolitične skupnosti ali sindikat, mora sklep z razlogi o tem vročiti pobudniku.

- samoupravnega medsebojnega usklajevanja in planiranja dela in razvoja, samoupravnega določanja pogojev za delo ter pridobivanja in delitve dohodka,
- skupnega prevzemanja rizika,
- zagotavljanja rasti družbenega standarda,
- organiziranja delovne skupnosti za opravljanje del skupnega pomena.

65. člen

Odločitve, ki so jih sprejeli delavci v temeljni organizaciji zaradi uveljavljanja skupnih interesov v delovni organizaciji, so dolžni spoštovati in so tudi materialno odgovorni za morebitno škodo, ki bi nastala s kršitvijo medsebojno dogovorjenih pravic in obveznosti.

66. člen

Za ustvarjanje pogojev za nenehno večanje dohodka delavci temeljne organizacije združujejo delo in sredstva z delom delavcev in s sredstvi v drugih temeljnih organizacijah in na tej osnovi pridobivajo skupni dohodek.

67. člen

Namen in postopek združevanja dela in sredstev, ugotavljanje in delitev skupnega dohodka, vračanje združenih sredstev ter ostale določbe vsebuje samoupravni sporazum o medsebojnih razmerjih pri ustvarjanju skupnega dohodka.

68. člen

Delavci temeljne organizacije združujejo delo in sredstva tudi v sestavljeni organizaciji združenega dela Slovenske železarne, da bi zagotovili večji učinek združenega dela, lažje obvladovanje tržnih zahtev in pogojev, uvedbo bolj razvite tehnično tehnološke osnove dela, take delitve dela, ki zagotavlja specializacijo, ustvarjanje skupnega dohodka, hitrejšo in skladnejšo rast vsake delovne organizacije in s tem temeljne organizacije, stalno rast osebne in družbene ravni vseh delavcev sestavljene organizacije.

69. člen

Medsebojna razmerja, pravice in obveznosti, ki nastajajo pri združevanju dela in sredstev z delavci drugih temeljnih organizacij, so urejena v samoupravnem sporazumu o združitvi v delovno organizacijo in v samoupravnem sporazumu o medsebojnih razmerjih pri ustvarjanju skupnega dohodka. V primeru združevanja brez vračila je potreben referendum.

70. člen

Za vsako posamezno združevanje se sklepa poseben sporazum o združevanju dela in sredstev, ki mora biti v skladu z določili samoupravnega sporazuma o medsebojnih razmerjih pri ustvarjanju skupnega dohodka. V primeru združevanja brez vračila je potreben referendum.

VII. URESNIČEVANJE SAMOUPRAVLJANJA DELAVCEV V ZDRUŽENEM DELU

1. Odločanje delavcev

71. člen

Za uresničevanje svojih družbenoekonomskih in drugih samoupravnih pravic odločajo delavci z osebnim izjavljanjem, po delegatih v delavskem svetu temeljne organizacije in delovne organizacije ter drugih samoupravnih organih temeljne organizacije, delovne organizacije in z nadzorstvom nad delom organov in služb v temeljni organizaciji, delovni organizaciji ter drugih samoupravnih organizacijah in skupnostih, v katerih se združujejo, kakor tudi po delegacijah in delegatih v skupščinah samoupravnih interesnih skupnosti in skupščinah družbenopolitičnih skupnosti.

72. člen

O neodtujljivih pravicah odločajo delavci z osebnim izjavljanjem na referendumu, na zboru delavcev oziroma s podpisovanjem posebnih izjav. O vseh vprašanjih, o katerih odločajo delavci z osebnim izjavljanjem, je nujno pred odločanjem organizirati poprejšnjo obravnavo.

73. člen

Zbor delavcev temeljne organizacije je oblikovan in deluje tako, da se sestaja preko samoupravnih delovnih skupin. Samoupravna delovna skupina ima poleg vloge dela zbora delavcev še vloge sindikalne in delovne skupine ter vloge dela kandidacijske konference. Metode in načine dela samoupravnih organov in delegacij v temeljni organizaciji, delovni skupnosti in v delovni organizaciji so opredeljene v poslovniku za delo samoupravnih organov in delegacij v temeljnih organizacijah Železarne.

2. Organi upravljanja in drugi organi temeljne organizacije

a) Delavski svet

74. člen

Delavci v temeljni organizaciji neposredno volijo delegate iz posameznih samoupravnih delovnih skupin v delavski svet temeljne organizacije kot organ upravljanja. V delavskem svetu temeljne organizacije morajo biti zastopani deli delovnega procesa z najmanj enim delegatom. Celotna sestava delavskega sveta mora biti skladna s socialno strukturo delavcev temeljne organizacije.

75. člen

Delegati v delavskem svetu temeljne organizacije morajo delovati po smernicah delavcev, ki so jih izvolili, in jim za svoje delo tudi odgovarjajo, pri svojih odločitvah pa so samostojni. O odločitvi morajo seznaniti delavce, ki so jih izvolili.

76. člen

Sestava delavskega sveta, postopek volitev delegatov, njihove pravice, obveznosti in odgovornosti ter ostalo je opredeljeno v statutu temeljne organizacije.

b) Izvršilni organi delavskega sveta

77. člen

Izvršilne organe imenuje delavski svet izmed svojih članov in drugih delavcev v temeljni organizaciji.

Delavski svet lahko imenuje tudi stalna in občasna strokovna telesa za proučitev ter razreševanje določenih vprašanj.

78. člen

Medsebojna razmerja, delovno področje in odgovornost izvršilnih organov ureja statut temeljne organizacije.

c) Poslovodni odbor

79. člen

Individualni poslovodni organ temeljne organizacije je vodja temeljne organizacije. Vodjo temeljne organizacije imenuje in razrešuje s svojim sklepom delavski svet temeljne organizacije na predlog razpisne komisije.

80. člen

Razpisne pogoje, postopek izbire in imenovanja, mandat, pristojnost in odgovornost določa statut temeljne organizacije.

3. Samoupravna delavska kontrola

81. člen

Samoupravna delavska kontrola kot način, vsebina in oblika samoupravljanja ter neposrednega nadzora delavcev izhaja iz družbene odgovornosti delavcev in organov temeljne organizacije pred družbeno skupnostjo, za zakonito in pravilno poslovanje, in deluje po načelih javnosti dela, aktivnosti in sodelovanja vseh delavcev, družbene in osebne odgovornosti, preventivnega ukrepanja in ukrepanja v primerih pomanjkljivosti in nepravilnosti.

82. člen

Delavci temeljne organizacije uresničujejo samoupravno delavsko kontrolo neposredno na zborih delavcev, s pismenimi predlogi in zahtevami ter v družbenopolitičnih organizacijah. Delavci uresničujejo samoupravno delavsko kontrolo po organu upravljanja ter po odboru samoupravne delavske kontrole. Odbor samoupravne delavske kontrole volijo delavci neposredno s tajnim glasovanjem.

83. člen

Način volitev članov odbora, sestava odbora, naloge, pristojnosti in odgovornosti odbora, način dela odbora, pravice in dolžnosti članov odbora in ostalo je opredeljeno v statutu temeljne organizacije in v pravilniku o organiziranju in delu samoupravne delavske kontrole v temeljni organizaciji.

4. Delegati in delegacije v skupščinah družbenopolitičnih skupnosti in samoupravnih interesnih skupnosti.

84. člen

Da bi uresničevali svoje pravice, dolžnosti in odgovornosti pri opravljanju in izvajanju funkcij oblasti, delavci neposredno

volijo delegacijo za delegiranje delegatov v skupščine družbeno-političnih skupnosti (za zbor združenega dela skupščine občine).

Delegati so dolžni delati v skladu s smernicami delavcev, ki so jih izvolili, in s stališči delegacije, ki jih je delegirala, ter so jim za svoje delo odgovorni. O odločitvi morajo seznaniti delavce, ki so jih izvolili, in delegacijo, ki jih je delegirala na sejo zbora združenega dela skupščine občine.

85. člen

Delavci neposredno volijo tudi delegacije za delegiranje delegatov v skupščine samoupravnih interesnih skupnosti družbenih dejavnosti in so lahko posebne, združene ali splošne. V statutu je opredeljeno, za katero vrsto delegacije so se delavci odločili. Zaradi usklajevanja stališč in delegiranja skupnih delegatov se povezujejo z delegacijami ostalih temeljnih organizacij in delovne skupnosti v delovni organizaciji in konference delegacij za posamezne samoupravne interesne skupnosti.

Način povezovanja posameznih delegacij za samoupravne interesne skupnosti in način njihovega dela določa samoupravni sporazum o združitvi in statut delovne organizacije ter poslovnik za delo samoupravnih organov in delegacij v temeljnih organizacijah Železarne.

86. člen

Delavci neposredno volijo eno ali več delegacij za delegiranje delegatov v skupščine samoupravnih interesnih skupnosti materialne proizvodnje. V statutu pa je opredeljeno, za koliko delegacij so se delavci odločili.

5. Disciplinska komisija

87. člen

Skupno disciplinsko komisijo temeljnih organizacij in delovne skupnosti volijo delavci neposredno s tajnimi volitvami. Obvezno morajo sodelovati člani izvoljeni z liste zbora združenega dela skupščine občine, vendar zunanjih članov ne more biti več kot četrtina vseh članov skupne disciplinske komisije.

88. člen

Skupna disciplinska komisija ugotavlja kršitve delovnih obveznosti in druge kršitve delovne discipline, ugotavlja odgovornost in izreka ukrepe zaradi teh kršitev. Skupna disciplinska komisija odloča tudi o povrnitvi škode, ki je nastala s kršitvijo delovne obveznosti.

89. člen

Način dela, postopek ter ostalo je določeno s tem sporazumom, pravilnikom o disciplinski in odškodninski odgovornosti ter drugimi samoupravnimi splošnimi akti.

VIII. OSNOVE ZA UREJANJE DELOVNIH RAZMERIJ

90. člen

Osnove za delovna razmerja, ki jih delavci vzpostavljajo pri skupnem delu z uveljavljanjem pravice do dela z družbenimi sredstvi, se urejajo s tem sporazumom.

Skupne in posamezne pravice, odgovornosti in obveznosti se urejajo s pravilnikom o delovnih razmerjih, pravilnikom o disciplinski in odškodninski odgovornosti, pravilnikom o razvidu del in nalog, samoupravnim sporazumom o združitvi in drugimi samoupravnimi splošnimi akti.

1. Ustvarjanje možnosti za zaposlovanje novih delavcev in planiranje kadrov

91. člen

Pri določanju in izvajanju kadrovske politike zaposlovanja imajo delavci v temeljni organizaciji pravico in dolžnost zagotavljati takšno produktivnost zaposlenih delavcev, ki omogoča nenehno večanje dohodka in s tem tudi ustvarjanje možnosti za zaposlovanje novih delavcev.

Kadrovska politika se opredeli v temeljnih plana za srednje-ročno obdobje, kjer se določajo vsi bistveni elementi za odločanje o sprejemanju delavcev, razporejanju in usposabljanju, skladno s predvidenim razvojem temeljne organizacije.

92. člen

Z načrtnim kadrovskim programiranjem in načrtno pripravo kadrov omogočajo delavci takšno zaposlovanje, da lahko pri delu učinkovito izkoriščajo pridobljeno znanje, delovne sposobnosti in delovne izkušnje.

stroki, sklene delovno razmerje za dela svoje stroke kot priprav-

2. Sklenitev delovnega razmerja

93. člen

Delavec je dolžan, da opravlja dela, za katera je sklenil delovno razmerje in za katera je strokovno in delovno usposobljen.

Delavec je dolžan opravljati kakršnokoli delo v temeljni organizaciji, če je razporejen k takemu delu zaradi potrebe ali zaradi ogroženosti skupnih interesov.

94. člen

Splošne in posebne pogoje, ki jih mora izpolnjevati delavec za opravljanje določenih del oziroma nalog, določata pravilnik o delovnih razmerjih in pravilnik o razvidu del oziroma nalog.

95. člen

Če pooblaščen organ v temeljni organizaciji na podlagi planov in samoupravnih splošnih aktov ugotovi, da je treba v delovnem procesu oziroma v proizvodnji povečati število delavcev za opravljanje določenih del oziroma nalog ali nadomestiti delavce, ki so prenehali z delom v temeljni organizaciji, odloči, da se ustrezna dela oziroma naloge objavijo oz. razpišejo. Sklep o potrebi po novih delavcih sprejme odbor za delovna razmerja oziroma delavski svet ob razpisu.

96. člen

Na podlagi sklepa iz prejšnjega člena tega sporazuma se objavijo pogoji, ki jih mora izpolnjevati delavec za opravljanje del oz. nalog, za katera bo sklenil delovno razmerje, v sredstvih javnega obveščanja. Če se sklep nanaša na dela oziroma naloge delavcev, ki imajo posebna pooblastila in odgovornosti, se objavijo z javnim razpisom.

Katera dela oziroma naloge se razpišejo, katera pa objavijo, se določi s pravilnikom o delovnih razmerjih.

97. člen

Brez javne objave oziroma razpisa se v skladu s samoupravnim sporazumom o združitvi lahko sklene delovno razmerje z delavcem iz druge temeljne organizacije v okviru delovne organizacije, kakor tudi z delavcem, ki je na podlagi pogodbe o štendiranju dolžan po končanem šolanju prirediti delo v temeljni organizaciji, ter v ostalih primerih, ki jih določi zakon oz. na njegovi podlagi izdah predpis.

98. člen

Delavec začne opravljati dela oziroma naloge z dnem dogovora, če odbor za delovna razmerja ne sklene drugače, in ko podpiše izjavo, da se strinja s samoupravnimi akti; vodja temeljne organizacije in delavci s posebnimi pooblastili in odgovornostmi pa z dnem, ki je določen s sklepom o njihovem imenovanju.

99. člen

Izbranemu kandidatu, ki je sklenil delovno razmerje pod pogoji, ki so določeni s tem sporazumom, pravilnikom o razvidu del in nalog, pravilnikom o delovnih razmerjih in pravilnikom o ugotavljanju z delom pridobljene delovne zmožnosti, se vroči ta sporazum in drugi samoupravni akti, ki zadevajo posamezne in skupne pravice, obveznosti in odgovornosti.

100. člen

Delavec sklene delovno razmerje praviloma za nedoločen čas. Delavci določijo v pravilniku o delovnih razmerjih primere, ko delavec lahko sklene delovno razmerje za določen čas.

101. člen

Vsi novospregjeti delavci, ki niso končali ustrezne oblike usmerjenega izobraževanja, pa izpolnjujejo ostale pogoje za opravljanje delovnih nalog, se, če dopuščajo potrebe temeljne organizacije, razporedijo za določen čas v delovno skupino, kjer je organizirano usposabljanje in poklicno usmerjanje.

102. člen

Še preden je sprejet sklep o izbiri kandidata, se delavci v temeljni organizaciji lahko prepričajo o strokovni izobrazbi oziroma z delom pridobljenih delovnih zmožnostih kandidata, oziroma določijo določen rok poskusnega dela, pod pogoji in na način, ki ga določa pravilnik o delovnih razmerjih.

103. člen

Kdor prvič začne opravljati dela oziroma naloge, pa v okviru programa izobraževanja za poklic ni imel programa praktičnega pouka, proizvodnega dela ali proizvodne prakse v takem obsegu, da bi lahko samostojno vodil in opravljal delo v svoji

modificiranim delavcem da v skupščini družbenopoliti-

— pomanjkljivosti v pravilnem in smotrnem programiranju in planiranju razvoja,

— nedosledno izpolnjevanje sklepov samoupravnih organov, še posebej pa kršitve samoupravnih pravic.

134. člen

Delavec ni odgovoren za slabe delovne rezultate, kadar mu zanje ni mogoče očitati nestrokovnosti ali krivde, še zlasti pa, kadar uspehi niso bili doseženi zaradi zunanjih faktorjev, ki jih ni mogel predvideti.

Delavec, ki ne izpolnjuje pogojev za opravljanje del in nalog po prejšnjem odstavku tega člena, se razporedi na druga dela oz. naloge. Kadar pa ponujenih del oz. nalog ne sprejme, mu delovno razmerje preneha.

135. člen

Delavci, izvoljeni v organe samoupravljanja, so v tej funkciji nosilci pravic, dolžnosti in teženj vseh delavcev, ki so jih izvolili in s tem pooblastili, da nastopajo v njihovem imenu.

Organi upravljanja morajo s svojimi sklepi izraziti večinska mnenja delavcev temeljne organizacije, s čimer se preprečuje odtujitev od neposrednih nosilcev pravic in dolžnosti.

136. člen

Vodja temeljne organizacije, delavci s posebnimi pooblastili in odgovornostmi ter strokovne službe, so dolžni pravočasno pripravljati organom samoupravljanja in izvršilnim organom kvalitetno gradivo in predloge ter odgovarjajo za pravilnost in zakonitost danih predlogov.

Organi samoupravljanja in izvršilni organi so dolžni v primeru dvoma pri odločanju zahtevati dopolnilna mnenja strokovnih služb temeljne organizacije in delovne organizacije.

137. člen

Delegati temeljne organizacije v organih samoupravljanja delovne organizacije so pri odločanju o predlogih, ki so bili predhodno obravnavani v temeljni organizaciji, vezani na sprejete odločitve in stališča temeljne organizacije.

138. člen

Delegati v delavskem svetu temeljne organizacije in delovne organizacije so odgovorni organu, v katerem opravljajo funkcijo, kot tudi delavcem temeljne organizacije.

Delegati so osebno odgovorni za odločitve, ki so jo kljub opozorilu pristojnega organa sprejeli v nasprotju z zakonom, samoupravnim sporazumom, statutom, samoupravnimi splošnimi akti ali zunaj meja pooblastil, ki jih ima organ, v katerem opravljajo funkcijo.

139. člen

Delavski svet temeljne organizacije je odgovoren:

— za obravnavanje predlogov zborov delavcev oziroma samoupravnih delovnih skupin, sindikalne organizacije, družbenopolitičnih organizacij, strokovnih služb, vodij temeljnih organizacij ali posameznikov,

— za dosledno izvrševanje odločitev zbora delavcev in referendumskih odločitev

— za sprejemanje sklepov po vestni in temeljiti presoji vseh okoliščin, pomembnih za sklep,

— za zagotovitev vestnega in temeljitega izvrševanja sklepov,

— za redno preverjanje izvrševanja sklepov,

— za obveščanje delavcev,

— za sprejemanje sklepov v okviru pristojnosti.

Kadar delavski svet temeljne organizacije nalog, za katere je v celoti odgovoren delavcem temeljne organizacije, ne uresničuje, ga ti odpokličejo.

140. člen

Delegati delavskega sveta temeljne organizacije so osebno odgovorni:

— za tvorbo sodelovanja na zboriščih delavcev in samoupravnih delovnih skupinah, kjer se oblikujejo stališča za sprejemanje sklepov in dogovorov v okviru posameznih delov temeljne organizacije,

— za sprejemanje sklepov v okviru svojih pooblastil,

— za posredovanje stališč, ki so jih sprejele samoupravne delovne skupine in zbori delavcev,

— kadar na podlagi strokovno ne kvalificiranega delavca sprejmejo sklep, ne da bi ga pred tem dali v presojo strokovni službi,

— kadar so predlog strokovne službe v spremenjeni obliki naložili in izvršitev vodjo temeljne organizacije,

— kadar sprejemajo sklep na lastno pobudo, brez predhodnega posvetovanja s strokovno službo,

— za dosledno spoštovanje delegatskega načela in principa dogovarjanja,

— za udeležbo na sejah,

— za zakonitost sklepov,

— za proučitev gradiva, ki je v razpravi in priloženo vabilu na sejo ter materialno odgovorni za sklepe, ki so jih sprejeli izven svojih pooblastil, kljub opozorilu vodje temeljne organizacije, strokovnih služb, odbora samoupravne delavske kontrole, izvršilnih organov, družbenega pravobranilca samoupravljanja, službe družbenega knjigovodstva, inšpekcijskih, pravosodnih, upravnih ali drugih pristojnih organov, pa je s sprejetjem takšnega sklepa v temeljni organizaciji nastala škoda.

Kadar delegati ne uresničujejo dolžnosti in nalog, za katere so odgovorni delavcem v temeljni organizaciji, jih ti lahko odpokličejo.

141. člen

Člani izvršilnih organov so za svoje delo odgovorni delavskemu svetu temeljne organizacije in delavcem temeljne organizacije.

Člani izvršilnih organov so odgovorni zlasti za izvrševanje sklepov delavskega sveta, za redno, pravočasno, resnično in popolno obveščanje delavskega sveta in delavcev, in sicer tako, da jim je informacija po vsebini in obliki dostopna, nadalje za škodo, nastalo z izvršitvijo sklepa, ki je bil sprejet na njihov predlog, če so pri dajanju predloga prikrili dejstvo ali vedoma dali neresnična obvestila delavskemu svetu ali delavcem.

Če delavski svet oziroma delavci pri obravnavanju dela izvršilnih organov neugodno ocenijo njihovo delo ali delo posameznega člana, lahko delavski svet razreši izvršilni organ ali posamezne njegove člane.

142. člen

Vodja temeljne organizacije, delavci s posebnimi pooblastili in odgovornostmi in vodje organizacijskih enot temeljne organizacije so odgovorni, da pri uresničevanju svojih pravic in dolžnosti dosledno spoštujejo določila Ustave in drugih splošnih predpisov, samoupravnih aktov, plane in programe ter sklepe delavskega sveta.

Poleg tega so odgovorni za:

— redna in objektivna poročila delavskemu svetu in izvršilnim organom o svojem delu,

— pravočasna poročila o motnjah v organizaciji dela, neizpolnjevanju nalog,

— povzročeno škodo in druge okoliščine, ki ogrožajo smotrno in redno opravljanje dela v temeljni organizaciji,

— prvočasna opozorila o nepravilnostih v finančnem poslovanju, o motnjah in težavah na trgu,

— ustrezne ukrepe za preprečevanje škode in zmanjšanje posledic škodljivega delovanja,

— ugotovitev vrste odgovornosti predlagateljev in strokovnih služb,

— obveščanje delavcev o ugotovitvah in ukrepih,

— sprejemanje poslovne odločitve skladno s plani in programi temeljne organizacije,

— izvajanje odločitev in sklepov zbora delavcev, organov upravljanja,

— vestno izpolnjevanje zadev in nalog, ki so jim naložene.

143. člen

Če svojih zadev in nalog ne izpolnjujejo skladno z opisom del in nalog, ki jih opravljajo, se vodja temeljne organizacije lahko predčasno razreši iz razlogov in ob pogojih, določenih v tem statutu; proti delavcem s posebnimi pooblastili in odgovornostmi ter vodjem organizacijskih enot pa se lahko začne postopek za ugotovitev njihovih sposobnosti in njihovo prerazporeditev v skladu z zakonskimi določbami. To pravilo velja tudi za druge delavce, če ne izpolnjujejo delovnih obveznosti.

144. člen

Za svoje predloge, na podlagi katerih se odloča, vodja temeljne organizacije in drugi delavci materialno odgovarjajo za škodo, nastalo zaradi izvršitve sprejetih odločitev. Materialna odgovornost se ugotavlja in določi v skladu z zakonskimi določbami.

IX. POSLOVODNI ORGAN IN DELAVCI S POSEBNIMI POOBLASTILI IN ODGOVORNOSTMI

1. Poslovodni organ

145. člen

Poslovanje temeljne organizacije vodi vodja, ki predstavlja in zastopa temeljno organizacijo. Za vodjo temeljne organizacije je lahko imenovana oseba, ki poleg z zakonom predpisanih izpolnjuje še naslednje pogoje:

— visokošolsko izobrazbo,

— pet let delovnih izkušenj.

Odpoklic članov samoupravne delavske kontrole se opravi na predlog sindikata po enakem postopku, po kakršnem so bili izvoljeni.

VII. PRAVICE IN OBVEZNOSTI SINDIKATA

121. člen

Delavci — člani sindikata — načenjajo, obravnavajo in usklajujejo v okviru sindikata vsa vprašanja s področja družbenoekonomskih odnosov, medsebojnih odnosov delavcev v združenem delu, socialne politike in življenjskega standarda delavcev, delitve čistega dohodka in sredstev za osebne dohodke in skupno porabo delavcev ter pogojev dela in planiranj.

O vseh teh vprašanjih zavzemajo člani sindikata v osnovni organizaciji sindikata stališča in mnenja, preden o tem odločajo pristojni organi.

Sindikat sodeluje pri sklenitvi samoupravnega sporazuma, s katerim se ureja delovno razmerje delavcev v združenem delu ali določajo osnove in merila za razporejanje čistega dohodka in delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo delavcev.

Sindikat s politično in izobraževalno dejavnostjo spodbuja in krepi obrambno in samozaščitno delovanje in aktivnosti delavcev.

122. člen

Da bi lahko sindikat uresničeval pravice in obveznosti, ki jih določa zakon, mora delavski svet temeljne organizacije oziroma delovne organizacije seznanjati sindikat s svojimi pobudami, sklepi in odločitvami, zlasti tako, da mu pošilja pisno gradivo, kadar ima sindikat v razpravah pravico pobude in predlaganja.

123. člen

Poslovodni organ temeljne organizacije mora pošiljati sindikatu ustrezne informacije in drugo gradivo v zvezi z vsemi zadevami, v katerih ima sindikat pravico pobude, razprave, predlaganja, ali kako drugače ukrepati in delovati.

124. člen

Delavski svet temeljne organizacije kot tudi delavski svet delovne organizacije in njuni izvršilni organi morajo pravočasno, pred sklicem javne obravnave, poslati sindikatu osnutke in predloge samoupravnih splošnih aktov, ki jih ti organi sprejemajo oziroma predlagajo v sprejetje delavcem, da bi lahko sindikat pred poprejšnjo obravnavo ali drugo razpravo na zboru delavcev ali pred sprejetjem teh samoupravnih splošnih aktov zavzel svoje stališče in z njim seznanil te organe oziroma zbore delavcev.

125. člen

Poslovodni organ temeljne organizacije, vodje služb in vodje delovnih skupnosti morajo sindikatu zagotoviti strokovno pomoč in mu pravočasno dati na voljo podatke iz ustreznih evidenc in računovodstva.

126. člen

Sindikat ima pravico dajati pobude zborom delavcev, organom upravljanja, poslovodnim organom, samoupravni delavski kontroli, delegacijam in drugim organom ter predlagati ukrepe in sklepe, ki jih sprejemajo ti organi ali delavci.

127. člen

Da bi zagotovili vlogo sindikata v disciplinskih zadevah, mora predlagatelj kopijo predloga za začetek disciplinskega postopka poslati sindikatu.

Sindikat lahko zastopa delavca v postopku pred disciplinsko komisijo in pred sodiščem združenega dela.

128. člen

Če zaradi nedoseganja planiranih rezultatov ali motenj v gospodarjenju grozi nepravčasno izplačilo osebnih dohodkov ali njihovo zmanjšanje v primerjavi s prejšnjim obdobjem, mora poslovodni organ o tem obvestiti sindikat in sklicati zbor delavcev ter jim pojasniti nastali položaj in hkrati predlagati ukrepe za sanacijo razmer, ki so nastale.

Sindikat v takem primeru zavzame stališče, sodeluje v razpravi in oblikuje stališča delavcev.

Če sindikat sam ugotovi nezadovoljstvo med delavci ali da se v gospodarjenju kažejo nezadovoljiva gibanja, oblikuje:

- zahtevo za takojšnje pojasnilo in izdelavo predlogov o rešitvi spornih vprašanj,
- predlog za spremembo ali dopolnitev samoupravnih splošnih in planskih aktov,
- predlog za spremembo ali dopolnitev že sprejetih odločitev,

— predlog delegatom delavcev, da v skupščini družbenopolitične ali samoupravne interesne skupnosti postavijo delegatsko vprašanje ali predlog za spremembo oziroma dopolnitev splošnih ali planskih aktov.

129. člen

Če nastane v organizaciji spor, ki bi utegnil pripeljati do motenj pri delu in v samoupravnih odnosih, sindikat skliče se-stanek delavcev, na katerem se opredeli sporno vprašanje, in izvoli odbor, v katerem so poleg članov sindikata in drugih družbenopolitičnih organizacij tudi delegati skupščine družbenopolitične skupnosti, če je spor take narave, da je potrebno njeno sodelovanje.

Odbor, ki se oblikuje po pravilih iz prejšnjega odstavka, pripravi analizo spornih vprašanj in v ta namen lahko povabi k sodelovanju tudi zunanje strokovne ali družbene organizacije ali institucije. Na podlagi take analize pripravi odbor predlog ukrepov, ki se lahko nanašajo na spremembo ali dopolnitev splošnih ali planskih aktov, spremembe v proizvodnem procesu, predlog za združevanje sredstev, sanacijski program ali predlog pristojnim organom zunaj temeljne organizacije, da spremenijo ali dopolnijo splošne ali planske akte, ki povzročajo negativne posledice v organizaciji. O analizi in izdelanih predlogih seznani odbor delavcev.

Ko odbor ugotavlja stanje, lahko tudi predlaga odpravo morebitnih neskladnosti z zakonom ali nasprotij z ustavo in neskladnosti s sklenjenimi družbenimi dogovori in samoupravnimi sporazumi. Če organi ne sledijo opozorilom, sproži sindikat spor pred ustavnim sodiščem ali sodiščem združenega dela.

V primerih iz prejšnjega odstavka te teze lahko sindikat tudi predlaga skupščini družbenopolitične skupnosti, da zadrži izvrševanje splošnih ali posamičnih aktov, ki povzročajo nezadovoljstvo delavcev, in da skupščina sproži spor pred pristojnim sodiščem.

Če sindikat na podlagi rezultatov dela ugotovi, da so se pojavili primeri neodgovornosti, predlaga uveljavitev disciplinske in materialne odgovornosti delavcev, odpoklic ali razrešitev organov.

130. člen

Če pride do spora zaradi splošnih, planskih ali drugih aktov družbenopolitičnih ali samoupravnih interesnih skupnosti, odbor, sestavljen po določbah iz prejšnje teze, da smiselno enako obvestilo delavcem ter jih seznaniti s predlogi, ki jih je oblikoval.

Predlog za skupščino družbenopolitične ali samoupravne interesne skupnosti se mora obravnavati kot pobuda, o tem se še posebej obvestijo delegati delavcev v teh skupščinah.

Delavci na zboru lahko tudi sklenejo, da predlagajo uveljavitev odgovornosti nosilcev javnih funkcij in pooblastil.

VIII. ODGOVORNOST ZA OPRAVLJANJE SAMOUPRAVLJALSKE FUNKCIJE IN DELOVNIH NALOG

131. člen

Odgovornost vseh delavcev v temeljni organizaciji izvira iz njihovih pravic in obveznosti, ki so jih pridobili s tem, da so združili svoje delo.

132. člen

Vsak delavec je osebno odgovoren za vestno opravljanje del in nalog, kot tudi za opravljanje samoupravljalске funkcije na zboru delavcev ali v izvoljenem organu upravljanja, katerega član je.

133. člen

Delavec je osebno odgovoren za pravilno, pravočasno in smotno uresničevanje ciljev delovne organizacije in temeljne organizacije ter konkretnih nalog.

Delavec, ki ne izpolnjuje nalog v smislu prejšnjega odstavka in predhodnega člena, zlasti pa:

- nedoseganje normalnih delovnih uspehov,
- neizvrševanje sklepov samoupravnih organov ali nalog, ki jih dobi od odgovornih delavcev,
- neizpolnjevanje del in nalog, predvidenih v razvidu del oziroma nalog, pomeni, da je delavec lahko razporejen k drugim delom oziroma nalogam po postopku, predpisanem v pravilniku o delovnih razmerjih.

Delavci na odgovornih delih oziroma nalogah so osebno odgovorni za predloge, ki jih dajejo organom upravljanja, in jih morajo podpisati. Predlog, ki ga oblikuje več delavcev, podpisajo tako, da je razvidno, kdo je skupino vodil, v njej sodeloval in pri katerem delu. Enako kot v prejšnjem odstavku se uporabljajo pri teh delavcih še naslednja merila:

- odgovornost za pripravo predlogov poslovnih odločitev za organe upravljanja,

stroki, sklene delovno razmerje za dela svoje stroke kot pripravnik.

Pripravnik sklene delovno razmerje za nedoločen ali določen čas.

3. Razporejanje delavcev

104. člen

Med trajanjem delovnega razmerja je lahko delavec razporejen na vsako delo oz. nalogo, ki ustreza njegovi izobrazbi oziroma z delom pridobljenim delovnim zmožnostim, na podlagi ugotovljenih potreb temeljne organizacije in v skladu z ukrepi za čim uspešnejše uresničevanje planskih nalog, za uveljavitev smotrne organizacije dela in poslovanja.

Izjemoma in z delavčeve privolitve je lahko delavec začasno ali trajno razporejen na dela oziroma naloge, za katera se zahteva nižja strokovna izobrazba.

Brez delavčeve privolitve je lahko razporejen k delom oziroma nalogam, za katera se zahteva nižja strokovna izobrazba, delavec, ki začasno zaradi oblastnih ukrepov ne izpolnjuje vseh pogojev za opravljanje del in nalog, in sicer za toliko časa, kolikor ti ukrepi trajajo.

105. člen

Delavec je med trajanjem delovnega razmerja lahko razporejen na vsa dela oziroma naloge v svoji ali drugi temeljni organizaciji ali delovni skupnosti v primerih višje sile, ki je že nastopila ali pa se neposredno pričakuje (potres, poplave, požar in druge elementarne nesreče), in v izjemnih okoliščinah, v primerih, ki so določeni s samoupravnim sporazumom o združitvi in pravilnikom o delovnih razmerjih.

Taka razporeditev lahko traja le tako dolgo, da se odpravijo posledice oziroma preneha vzrok, ki opravičuje tako razporeditev.

106. člen

Če delavcu ni mogoče zagotoviti dela zaradi ekonomskih težav ali tehnično tehnoloških sprememb, sklene delavski svet temeljne organizacije samoupravni sporazum z drugo organizacijo združenega dela, da mu zagotovi delo.

Samoupravni sporazum in celotna odločitev morata biti v skladu z zakonom in samoupravnim sporazumom o združitvi v delovno organizacijo.

107. člen

Delavca je med trajanjem delovnega razmerja možno razporediti na delo v drug kraj, če se s tem bistveno ne poslabšajo njegove življenjske razmere in življenjske razmere njegove družine. Pri odločanju o tem se zlasti upoštevajo naslednji elementi:

- znatno podaljšanje časa delavčevega prihoda na delo in z dela in s tem oteženo varstvo otrok, prehrana delavca,
- skrb za družinske člane, ki so potrebni skrbi in nege.

4. Delovni čas

108. člen

Delovni čas je ves tisti čas, ki je s samoupravnimi akti določen kot čas, v teku katerega ima delavec dolžnost in pravico, da opravlja odredjena dela oziroma naloge.

Razporeditev delovnega časa mora ustrezati 42-urnemu delovnemu tednu, ki ima šest delovnih dni. Delavci opravljajo dela, ki so v prekinjenem ali neprekinjenem sistemu delovnega časa.

109. člen

Delo v temeljni organizaciji lahko poteka v eni, dveh ali treh izmenah, uvesti je možno tudi premakljiv ali deljen delovni čas.

V nekaterih primerih je zaradi narave dela, drugih tehnoloških in organizacijskih zahtev ter družbenih interesov lahko dnevni delovni čas daljši ali krajši.

Ne glede na prejšnje določilo je vsakomur zagotovljenih 265 delovnih dni v letu.

110. člen

Delovni čas je lahko med letom neenakomerno razporejen v primerih, ki so določeni v pravilniku o delovnih razmerjih. Pri tem se upošteva 42-urni delovni teden kot poprečna delovna obveznost vsakega posameznega delavca, v obdobju največ do enega leta. Delovni teden pa ne sme trajati manj kot pet delovnih dni.

V primerih višje sile ali izjemnih okoliščin se lahko ob pogojih in na način, ki jih določa pravilnik o delovnih razmerjih, začasno prerazporedi delovni čas.

Podrobneje se razčleni delovni čas v planu izrabe delovnega časa (tedenskega, mesečnega, letnega).

Začetek in konec delovnega dne morata biti določena.

111. člen

Daljši delovni čas od polnega delovnega časa se v temeljni organizaciji lahko uvede pod pogoji, določenimi v pravilniku o delovnih razmerjih, in ne sme biti daljši, kot je potrebno, da se odstranijo vzroki, zaradi katerih je bil uveden.

112. člen

V pravilniku o delovnih razmerjih se določijo postopek in primeri iz predhodnega člena, kdaj je potrebno opraviti delo prek polnega delovnega časa, vendar največ toliko časa, kot to določa zakon; hkrati se določijo dela in opravila za njihovo uporabo.

113. člen

Delavcu, ki opravlja delovne naloge v skladu s pogoji iz 111. člena v podaljšanem delovnem času, se tako pridobljeni osebni dohodek šteje v pokojninsko osnovo, v skladu s statutom skupnosti pokojninsko invalidskega zavarovanja.

114. člen

Delovni čas je lahko tudi krajši pri opravljanju del oziroma nalog, ki škodljivo vplivajo na zdravje in so nevarna.

Zdravju škodljiva in nevarna dela morajo biti posebej opredeljena v pravilniku o delovnih razmerjih. V tem primeru se delo prek polnega delovnega časa lahko opravlja le, če delavec ni izpostavljen škodljivim vplivom in nevarnostim pri delu.

115. člen

Pri delu v nepretrganem polnem delovnem času imajo delavci pravico do odmora v trajanju največ 30 minut. Če delajo delavci v posebnih delovnih pogojih, traja odmor največ eno uro. Odmor med delom se praviloma določi v enkratnem trajanju, v več delih pa samo, če je glede na vpliv dela na delavčovo zdravje in sposobnost taka delitev najprimernejša.

Čas odmora se šteje v delovni čas, konkretni primeri so določeni v pravilniku o delovnih razmerjih.

116. člen

Med dvema zaporednima delovnima dneva mora biti nepretrgan počitek, najmanj dvanajst ur.

Nepretrgan tedenski počitek med delovnima tednoma mora biti najmanj štiriindvajset ur, razen v izjemnih primerih, ki jih določa pravilnik o delovnih razmerjih.

Če delavec dela na dan tedenskega počitka ali državnega praznika, se mu mora zagotoviti ta počitek katerikoli dan v naslednjem tednu.

117. člen

Delavec ima pravico do letnega dopusta in ga pridobi po šestih mesecih nepretrganega dela, ne glede na to, ali dela v polnem ali skrajšanem delovnem času.

Delavec, ki v koledarskem letu ne izpolni tega pogoja, ima pravico do letnega dopusta, ki je sorazmeren času trajanja delovnega razmerja. V tem primeru mu gredo tudi vse pravice iz tega naslova v sorazmernem deležu.

Delavec ima letni dopust tudi, če si pravice do njega še ni pridobil ob prenehanju delovnega razmerja v prejšnji delovni organizaciji, če prekinitev delovnega razmerja ni bila daljša kot tri dni.

118. člen

Kriteriji, s katerimi se določa dolžina letnega dopusta, so delovne razmere, skupna delovna doba, stalnost zaposlitve, socialne in zdravstvene razmere, starost nad 50 let in invalidnost.

119. člen

V pravilniku o delovnih razmerjih se lahko določijo primeri, ko ima delavec pravico izrabiti del letnega dopusta nad dvanajst delovnih dni, najkasneje do konca februarja naslednjega koledarskega leta.

120. člen

Delavec je lahko odsoten z dela do sedem delovnih dni s pravico nadomestila za kulturno, športno, reševalno in drugo družbeno dejavnost, če taka odsotnost ne ovira delovnega procesa, ter za zadovoljevanje osebnih potreb, ki so opredeljene v pravilniku o delovnih razmerjih.

Odsotnosti odobrava odbor za delovna razmerja in se koristi strogo namensko. Brez sklepa odbora se izredna odsotnost lahko odobri ob smrti, rojstvu otroka in sklenitvi zakonske zveze, ob naknadni predložitvi ustreznih potrdil.

5. Izobraževanje

121. člen

Delavec ima pravico in obveznost, da s stalnim izobraževanjem in usposabljanjem izpolnjuje svojo strokovno izobrazbo in razvija svoje delovne zmožnosti. Zato se delavci v skladu s planom temeljne organizacije vključujejo v programe za pridobitev ali izpopolnjevanje izobrazbe ali v usposabljanje.

122. člen

Delavec ima pravico in dolžnost, da se za opravljanje delovnih nalog in druge potrebe temeljne organizacije izobražuje in strokovno izpopolnjuje. Pri izobraževanju in strokovnem izpopolnjevanju se upoštevajo interes, strokovnost, psihofizične sposobnosti in delovna uspešnost.

Odklanjanje izobraževanja in strokovnega izpopolnjevanja predstavlja hujšo kršitev delovne obveznosti.

123. člen

V pravilniku o delovnih razmerjih se določijo osnove za urejanje medsebojnih delovnih razmerij delavcev in udeležencev usmerjenega izobraževanja. Poleg pravic, obveznosti in odgovornosti, ki jih imajo udeleženci usmerjenega izobraževanja pri opravljanju proizvodnega dela oziroma delovne prakse, v skladu z zakonom o usmerjenem izobraževanju, delavci določijo tudi druge medsebojne pravice, obveznosti in odgovornosti ter pogoje za njihovo uresničevanje.

124. člen

V pravilniku o izobraževanju določijo delavci vrste, oblike in načine izobraževanja delavcev ter pogoje za uresničevanje in obveznosti delavcev do usmerjenega izobraževanja, pri čemer se upošteva zlasti: plan temeljne organizacije, potrebe delovnega procesa, načrte za prekvalifikacijo in dokvalifikacijo, izobraževanje za opravljanje del oz. nalog v deficitarnih poklicih, usmerjeno izobraževanje v svoji stroki, zmožnost delavca za delo, ki ga bo opravljal po končanem usmerjenem izobraževanju in delavčeve uspehe pri delu.

V pravilniku o izobraževanju se določijo tudi pravice in obveznosti delavcev, ki se izobražujejo ob delu ali iz dela, ter njihov obseg, upoštevaje pogoje iz prejšnjega odstavka.

125. člen

Proizvodno delo oz. delovna praksa učencev v usmerjenem izobraževanju se izvaja neposredno v proizvodnji oz. delovnih procesih, zato je nujno povezovanje vzgojno - izobraževalnih organizacij s temeljnimi organizacijami oz. delovno skupnostjo.

126. člen

Sredstva za pridobivanje izobrazbe, strokovno izpopolnjevanje, sprotne izobraževanje in za stipendiranje se združujejo na ravni delovne organizacije in se z njimi neposredno razpolaga po enotnih merilih.

6. Varstvo pri delu

127. člen

Za zagotavljanje svoje telesne integritete, zdravja in osebne varnosti pri delu, kakor tudi najugodnejših delovnih razmer, imajo delavci temeljne organizacije dolžnost in pravico zagotoviti in ustvariti pogoje, ki zagotavljajo varno opravljanje del oz. nalog ter izvajati ustrezne ukrepe za varstvo širšega človekovega, delovnega in naravnega okolja, v skladu s predpisi o varstvu človekovega okolja in s pravilnikom o varstvu pri delu.

128. člen

Temeljna organizacija je dolžna skrbeti za varstvo delavcev pri delu in za take tehnološke procese, delovne priprave in naprave, ki ne bodo prekomerno onesnaževale delovnega in širšega bivalnega človekovega okolja. Posebno je dolžna skrbeti za varstvo zraka, voda in za varstvo pred hrupom.

129. člen

Delavec mora pri delu upoštevati in izvajati predpisane varstvene ukrepe, normative in navodila, določene s samoupravnimi akti in drugimi predpisi, ki urejajo varstvo pri delu, ravno tako pa mora namensko uporabljati varstvene naprave in sredstva ter opremo za osebno in splošno varstvo.

130. člen

Delavci temeljne organizacije se obvezujejo, da bodo dosledno izvajali preventivne ukrepe pri varstvu pri delu ter stalno izboljševali delovne razmere in delovno okolje z namenom, da bi kar najbolj preprečili nastajanje invalidnosti ali spremenjene

delovne zmožnosti ter odpravljali takšne delovne razmere, ki povzročajo neposredno nevarnost za nastanek invalidnosti. Neupoštevanje ukrepov glede varstva pri delu in človekovega okolja se šteje za hujšo kršitev delovne obveznosti.

131. člen

Delavcem, ki opravljajo dela in naloge, kjer so nevarnosti za poškodbe in zdravstvene okvare povečane, mora temeljna organizacija zagotoviti organizirane periodične zdravniške preglede in periodične preizkuse znanja iz varstva pri delu, delavci pa so se dolžni udeležiti pregledov in preizkusov.

7. Varstvo žena, mladine, invalidov in starejših delavcev

132. člen

V skladu z zakonskimi predpisi so delavci temeljne organizacije dolžni zagotoviti varstvo žena in mladoletnikov, zato so s pravilnikom o delovnih razmerjih urejeni načini in pogoji varstva pri delu, predvsem glede razporeditve na določena dela oziroma naloge, glede dopusta, počitka, nočnega dela in drugih z zakonom predvidenih primerih.

133. člen

V temeljni organizaciji se posebna skrb posveča delavcem invalidom. V ta namen se v razvidu del oziroma nalog predvidijo dela oziroma naloge, za katera imajo prednost pri sklenitvi delovnega razmerja invalidi. S tem bodo delavci omogočili in pripomogli k vključevanju delavca invalida v proizvodnjo in družbeno življenje, v skladu z načelom solidarnosti in vzajemnosti.

134. člen

Posebno varstvo uživajo tudi delavci z dopolnjenimi 55 leti starosti oziroma delavke z dopolnjenimi 50 leti starosti. V skladu z zakonskimi predpisi in s pravilnikom o delovnih razmerjih se določijo primeri in pravice, po katerih se starejšim delavcem zagotovi posebno varstvo.

8. Prenehanje delovnega razmerja

135. člen

Prenehanje delovnega razmerja lahko temelji le na zakonitih predpisih. Delavec, ki pismeno izjavi, da ne želi delati v temeljni organizaciji, je dolžan ostati na delu od enega do šest mesecev. Osnove in merila za točneje določanje teh rokov opredeljuje pravilnik o delovnih razmerjih.

9. Odgovornost delavcev

136. člen

Delavci so osebno in vzajemno odgovorni za izvrševanje delovnih in drugih obveznosti.

Delavci v temeljni organizaciji odgovarjajo:

- disciplinsko za kršitev delovne obveznosti, za nespoštovanje odločitev sprejetih v temeljni organizaciji in delovni organizaciji, ter v drugih primerih, določenih s samoupravnimi splošnimi akti,
- materialno — kar ima za posledico povrnitev določene škode,
- za opravljanje samoupravljaljskih funkcij,
- družbenopolitično odgovornost, tako znotraj delovne organizacije kot nasproti širši družbenopolitični skupnosti.

137. člen

Delavec je disciplinsko odgovoren za vsako kršitev, ki jo stori in je ugotovljena njegova krivda.

Disciplinsko odgovornost, kršitev delovnih obveznosti ter discipline ugotavlja skupna disciplinska komisija, ki izreka ukrepe in opravlja druga dela, po načelih disciplinskega postopka.

138. člen

S pravilnikom o disciplinski in odškodninski odgovornosti morajo biti določene kršitve delovne obveznosti in opredeljene za lažje ali hujše.

Delavcu, ki mu je dokazana kršitev delovne obveznosti, se lahko izreče eden izmed naslednjih disciplinskih ukrepov:

- opomin,
- javni opomin,
- razporeditev k drugim delovnim nalogam v trajanju do enega leta,
- denarna kazen, ki sme znašati največ do 10 odstotkov zneska enomesečne akontacije osebnega dohodka,
- prenehanje delovnega razmerja.

105. člen

Če delegat v delavskem svetu delovne organizacije soodloča o vprašanjih, ki se nanašajo na prevzemanje materialnih obveznosti temeljne organizacije, kakor tudi glede tistih pravic in dolžnosti, o katerih delavci v temeljni organizaciji odločajo z osebnim izjavljanjem, lahko odloča le na podlagi poprejšnje odločitve vseh delavcev temeljne organizacije z osebnim izjavljanjem. V takem primeru ima delegacija temeljne organizacije le en glas, sklep pa je sprejet ob soglasju vseh delegacij temeljnih organizacij.

Če prevzem materialnih obveznosti v delavskem svetu delovne organizacije predstavlja izvršitev že v planskih aktih sprejetih obveznosti, mora imeti delegacija temeljne organizacije pooblastilo delavskega sveta temeljne organizacije in glasuje po pravilih, ki so določena v prejšnjem odstavku. Če gre za izvrševanje že sprejetega plana delovne organizacije, ta določila ne veljajo, neizpolnitev obveznosti pa obravnava notranja arbitraža.

106. člen

Delegati morajo o delu organa, v katerega so bili izvoljeni, in o svojem delu stalno, popolno in natančno obveščati delavce in delavski svet temeljne organizacije. Kadar delegati iz prvega odstavka tega člena soodločajo o drugih vprašanjih, ki ne posegajo v neodtujljive pravice delavcev temeljne organizacije, ravna v okviru smernic, ki so jih določili delavci oziroma delavski svet temeljne organizacije, in usklajujejo stališča.

Delegati iz prvega odstavka tega člena se morajo aktivno udeleževati zasedanj organov, v katere so bili izvoljeni, se seznanjati z gradivom, ki je pomembno za odločanje v teh organih, ter pri svojem delu v teh organih nastopati konstruktivno in odgovorno.

107. člen

Delegat, ki ne izrazi stališča delavskega sveta temeljne organizacije ali ne obvešča delavcev o svojem delu v organu, v katerega je izvoljen, ter o delu tega organa in o vprašanjih, o katerih se delegati niso zedinili, krši s tem svojo delegatsko dolžnost in je za to kršitev odgovoren delavcem temeljne organizacije.

108. člen

Delegati se volijo in odpokličejo skladno s samoupravnim sporazumom o združitvi v delovno organizacijo oziroma širšo asociacijo in statutom te organizacije oziroma asociacije na osnovi neposredne volilne pravice s tajnim glasovanjem, po smiselno enakem postopku kot delegati delavskega sveta temeljne organizacije, pri čemer veljajo za njihovo izvolitev enake omejitve.

Delegati iz prvega odstavka tega člena se praviloma volijo z delegati delavskega sveta temeljne organizacije.

2. Delegacije v zvezi z združevanjem dela in sredstev

109. člen

Kadar delavci temeljne organizacije združujejo sredstva ali delo in sredstva z organizacijami združenega dela, ki niso statutno povezane, in se v zvezi s tem oblikuje skupen organ, izvolijo delavci oziroma delavski svet delegata, ki odloča v takem organu skladno s sklenjenim samoupravnim sporazumom in po enakih pravilih kakor v delovni organizaciji.

VI. SAMOUPRAVNA DELAVSKA KONTROLA

110. člen

Odbor samoupravne delavske kontrole je poseben organ delavcev, preko katerega delavci uresničujejo samoupravno delavsko kontrolo v temeljni organizaciji.

Odbor samoupravne delavske kontrole ima pri opravljanju svoje funkcije pravice in obveznosti **nadzorovati**:

- izvajanje statuta in drugih samoupravnih splošnih aktov temeljne organizacije ter samoupravnih sporazumov in družbenih dogovorov,
- izvajanje sklepov delavcev, organov upravljanja, izvršilnega organa in poslovnega organa ter skladnost teh aktov in sklepov s samoupravnimi pravicami, dolžnostmi in interesi delavcev,
- uresničevanje delovnih obveznosti in samoupravljaljskih funkcij delavcev in organov temeljne organizacije,
- odgovorno ter družbeno in gospodarsko smotno uporabo družbenih sredstev in razpolaganje z njimi,
- uporabo načela delitve po delu pri razporejanju čistega dohodka in delitvi sredstev za osebne dohodke,
- uresničevanje in varstvo pravic delavcev v medsebojnih razmerjih v združenem delu,

- obveščanje delavcev o vprašanjih, ki so pomembna za odločanje in kontrolo v temeljni organizaciji,
- uresničevanje drugih samoupravnih pravic, dolžnosti in interesov delavcev.

111. člen

Odbor samoupravne delavske kontrole deluje predvsem preventivno za odpravljanje in preprečevanje kršitev samoupravnih pravic delavcev, ki jih določajo zakon, statut, samoupravni sporazumi in samoupravni splošni akti, kot tudi da se odstranjuje nepravilnosti v delu in poslovanju temeljne organizacije.

Odbor samoupravne delavske kontrole opozarja na nepravilnosti in predlaga za njihovo odpravo ukrepe pristojnim organom.

Odbor ima pravico zahtevati poročila, tolmačenja ter potrebno dokumentacijo od posameznih organov in organizacij.

112. člen

Odbor samoupravne delavske kontrole ima pravico in obveznost dati pobude in predloge za potrebne in ustrezne ukrepe pristojnih organov.

Odbor samoupravne delavske kontrole ima pravico zahtevati, da organi zunanje kontrole (Služba družbenega knjigovodstva in inšpekcijske službe) kontrolirajo poslovanje temeljne organizacije, o tem pa seznanijo delavski svet.

113. člen

Organi upravljanja, vodja temeljne organizacije, delavci s posebnimi pooblastili in odgovornostmi, strokovne službe in vsi drugi delavci morajo dati potrebne podatke na zahtevo samoupravne delavske kontrole. Vodja temeljne organizacije mora poskrbeti za opravljanje administrativno - strokovnih poslov za samoupravno delavsko kontrolo.

Sklepi o ukrepih, pobudah in predlogih se sprejemajo z večino glasov vseh članov. Na podlagi svojih ugotovitev predlaga pristojnim samoupravnim organom, da obravnavajo posamezne zadeve in sprejmejo ustrezne ukrepe.

114. člen

Če organi, od katerih je odbor samoupravne delavske kontrole zahteval odpravo pomanjkljivosti, le - teh ne odpravijo, obvesti odbor delavski svet temeljne organizacije in sindikat.

Če delavski svet ne sprejme ustreznih ukrepov ali delavci ne sprejmejo sklepa o ukrepih, obvesti odbor samoupravne delavske kontrole delavski svet Železarne Jesenice in skupščino družbenopolitične skupnosti.

115. člen

Odbor samoupravne delavske kontrole obvesti delavski svet temeljne organizacije tudi o vseh drugih aktih in sklepih, za katere meni, da se z njimi kršijo samoupravne pravice delavcev. Če delavski svet na opozorilo odbora samoupravne delavske kontrole ne ukrepa, odbor o tem obvesti delavski svet Železarne ter skupščino družbenopolitične skupnosti, katerima lahko predlaga, da zadržita izvršitev sklepa ali drugega akta.

116. člen

Odbor samoupravne delavske kontrole ima 11 članov. Volijo se za dve leti. Člane odbora samoupravne delavske kontrole izvolijo delavci neposredno s tajnim glasovanjem. Člani izvolijo izmed sebe predsednika in njegovega namestnika.

117. člen

Kandidatno listo za člane odbora samoupravne delavske kontrole določi sindikat in izvede kandidacijski postopek.

V odbor samoupravne delavske kontrole ne morejo biti izvoljeni delavci s posebnimi pooblastili in odgovornostmi, člani organov upravljanja niti člani njihovih izvršilnih organov in komisij.

118. člen

Odbor samoupravne delavske kontrole odgovarja za svoje delo vsem delavcem in jim vsakih šest mesecev poroča o svojem delu.

119. člen

Nihče ne sme člana odbora samoupravne delavske kontrole klicati na odgovornost za sklepe, ki jih je sprejel kot član odbora.

120. člen

Člani odbora samoupravne delavske kontrole so lahko opoklicani pred potekom mandata, če se ugotovi, da ne opravljajo dolžnosti, za katero so izvoljeni.

- sklepa o izbiri kandidatov za opravljanje vseh ostalih del v temeljni organizaciji, razen o tistih, ki jih imenuje delavski svet,
- sklepa o razporejanju in premeščanju delavcev temeljne organizacije ter daje soglasje k premestitvam delavcev v druge temeljne organizacije,
- skrbi za prekvalfikacijo oziroma za zaposlitev delavcev v drugih organizacijah združenega dela, kadar je prenehala potreba po njihovem delu v temeljni organizaciji iz tehnoloških ali ekonomskih razlogov,
- sklepa o prenehanju delovnega razmerja delavcev,
- obravnava program rekreacijske dejavnosti,
- sklepa o izredno plačani in neplačani odsotnosti,
- sindikalni organizaciji daje predloge za delovna priznanja in odlikovanja,
- opravlja druge zadeve s področja delovnih razmerij.

c) Odbor za prošnje, pritožbe in varstvo pravic delavcev

91. člen

Odbor za prošnje, pritožbe in varstvo pravic delavcev v temeljni organizaciji je samoupravni organ, ki na drugi stopnji odloča o delovno pravnih ter drugih pravicah delavcev, rešuje druge zadeve, če te niso izrecno poverjene delavskemu svetu ter opravlja zadeve, ki so mu naložene s tem statutom in drugimi samoupravnimi splošnimi akti.

92. člen

Odbor za prošnje, pritožbe in varstvo pravic delavcev šteje 5 članov in 5 namestnikov in ima naslednje pristojnosti:

- odloča o zahtevah za varstvo pravic,
- o ugovorih zoper odločbe disciplinske komisije,
- pripravlja gradivo o prošnjah za materialne in druge pomoči fizičnih in ali pravnih oseb,
- opravlja druge zadeve, določene s samoupravnimi splošnimi akti.

IV. DELEGACIJE DELAVCEV TEMELJNE ORGANIZACIJE

93. člen

Delavci temeljne organizacije volijo delegacije za uresničevanje svojih pravic in dolžnosti v družbenopolitičnih skupnostih in samoupravnih interesnih skupnostih. O oblikovanju skupnih delegacij v delovni organizaciji se sklene poseben sporazum.

94. člen

Delavci volijo delegacije za mandatno obdobje štirih let. Nihče ne more biti več kot dvakrat zaporedoma izvoljen za člana delegacije. V delegacije ne morejo biti izvoljeni delavci s posebnimi pooblastili in odgovornostmi.

95. člen

Delavci temeljne organizacije Talilnice (vsaka temeljna organizacija izpiše svoje ime) izvolijo neposredno s tajnim glasovanjem delegacije za skupščine družbenopolitične skupnosti in samoupravnih interesnih skupnosti družbenih dejavnosti ter materialne proizvodnje določene z zakonom in sicer:

- posebno delegacijo za delegiranje delegatov v zbor združenega dela. Delegacija šteje 9 članov;
- posebno delegacijo v skupščine samoupravnih interesnih skupnosti družbenih dejavnosti za:
  - zdravstveno varstvo, ki šteje 9 članov,
  - otroško varstvo, ki šteje 9 članov,
  - vzgojo in izobraževanje, ki šteje 9 članov,
  - kulturo, ki šteje 9 članov,
  - telesno kulturo, ki šteje 9 članov,
  - invalidsko in pokojninsko zavarovanje, ki šteje 9 članov,
  - zaposlovanje, ki šteje 9 članov,
  - stanovanjsko gospodarstvo, ki šteje 9 članov,
  - socialno skrbstvo, ki šteje 9 članov;
- velja za temeljni organizaciji KOMERCIALA in DRUŽBENI STANDARD.

Delavci temeljne organizacije Komerciala (Družbeni standard) izvolijo posebno delegacijo za delegiranje delegatov v zbor združenega dela. Delegacija šteje 9 članov.

Za delegiranje delegatov v skupščine samoupravnih interesnih skupnosti družbenih dejavnosti delavci temeljne organizacije Komerciala (Družbeni standard) izvolijo splošno delegacijo. Delegacija šteje 11 članov.

Za delegiranje delegatov v skupščine samoupravnih interesnih skupnosti materialne proizvodnje delavci temeljne organizacije Komerciala (Družbeni standard) izvolijo splošno delegacijo, ki šteje 9 članov.

96. člen

Za delegiranje delegatov skupščine samoupravnih interesnih skupnosti materialne proizvodnje delavci temeljne organi-

zacije Talilnice (vsaka temeljna organizacija izpiše svoje ime) izvolijo splošno delegacijo, ki šteje 11 članov.

97. člen

Za delegiranje delegatov v skupščine občinske raziskovalne skupnosti, območne vodne skupnosti, območne energetske skupnosti in skupnosti za PTT Promet Gorenjske, se na nivoju delovne organizacije oblikujejo in izvolijo skupne delegacije.

Število delegacij, članov delegacij in način delegiranja iz posameznih temeljnih organizacij in skupnih služb ureja statut delovne organizacije.

98. člen

Vsaka delegacija se konstituira z izvolitvijo predsednika in njegovega namestnika.

Delegacija dela na sejah.

Delegacija veljavno odloča, če je na seji navzočih več kot polovica delegatov. Odločitve se sprejemajo z večino glasov vseh delegatov.

99. člen

Delavci temeljne organizacije in delavski svet temeljne organizacije dajejo smernice za delo delegacije, za uresničevanje interesov delavcev temeljne organizacije ob upoštevanju interesov družbenopolitične skupnosti in samoupravnih interesnih skupnosti.

Delegacije imajo pravico in dolžnost oblikovati stališča, dati smernice in predlagati sklepe za delo delegatov v skupščinah družbenopolitičnih skupnosti in samoupravnih interesnih skupnosti, kar dosegajo tudi s povezovanjem z organi upravljanja v temeljni organizaciji.

100. člen

Delegati in delegacije morajo sodelovati in spremljati delo skupščin in obveščati delavce temeljne organizacije o tem delu.

Delegacije morajo brez odlašanja razgrniti pred delavce temeljne organizacije vprašanja, ki so posebnega pomena za temeljno organizacijo in delavce, posebej pa:

- osnove plana družbenih potreb občine,
- predloge za izločanje dela dohodka za skupne in splošne potrebe,
- druge odločitve, ki posegajo na področje sprejemanja materialnih obveznosti.

101. člen

Delavski svet temeljne organizacije in zbor delavcev morata obravnavati vprašanja, ki jima jih posredujejo delegacije, in zavzeti o tem stališča, ki jih bodo delegati v delegacijah zastopali v skupščini občine ali skupščinah samoupravnih interesnih skupnosti.

102. člen

Kandidiranje in volitve v delegacije za skupščino družbenopolitične skupnosti in skupščine samoupravnih interesnih skupnosti se izvedejo skladno z zakonom o volitvah in delegiranju v skupščine.

V. DELEGIRANJE DELEGATOV V ZVEZI Z ZDRUŽEVANJEM DELA IN SREDSTEV

1. Delegati v delavskem svetu delovne organizacije

103. člen

Delegati temeljne organizacije v delavskem svetu delovne organizacije kakor tudi v organih upravljanja širših asociacij združenega dela delajo po smernicah delavcev temeljne organizacije in delavskega sveta temeljne organizacije, katerim so za svoje delo tudi odgovorni.

104. člen

Delegati iz prejšnjega člena tega statuta imajo pravico in dolžnost, da v navedenih organih posredujejo interese in stališča delavcev temeljne organizacije in delavskega sveta temeljne organizacije glede reševanja posameznih vprašanj, ki jih ti organi obravnavajo oziroma o katerih odločajo; pri tem delegati upoštevajo tudi interese drugih organizacij in širše interese ter potrebe in se sporazumevajo.

Delegati iz prvega odstavka tega člena so samostojni pri opredelitvi in glasovanju v organih, v katere so bili izvoljeni.

139. člen

Disciplinski ukrep prenehanja delovnega razmerja se izreče za primere hujših kršitev delovnih obveznosti, ki so določene v pravilniku o disciplinski in odškodninski odgovornosti v zvezi z:

- neupravičenim izostankom z dela,
- kršitvami določb o varstvu pred požarom, eksplozivom, naravnimi nesrečami ter pred škodljivim delovanjem strupenih in drugih nevarnih snovi,
- opustitvijo ukrepov za varstvo delavcev pri delu,
- nezakonitim razpolaganjem z družbenimi sredstvi,
- zlorabo položaja ali prekoračitvijo danega pooblastila,
- izdajo poslovnih, uradnih ali druge z zakonom ali samoupravnim splošnim aktom določene tajnosti,
- zlorabo odsotnosti z dela zaradi bolezni,
- opustitvijo zahteve vodje temeljne organizacije za uvedbo disciplinskega postopka zaradi hujše kršitve delovne obveznosti.

Pri opredelitvi hujših kršitev po prejšnjem odstavku se v pravilniku upošteva ali prihaja zaradi kršitev do motenj v razmerjih pri opravljanju del oziroma nalog, zlasti če prihaja do večje materialne škode, hujših posledic za pravice delavcev, do posledic ali nevarnosti za njihovo življenje in zdravje ali do bistvenih motenj v samoupravnih odnosih.

140. člen

Delavec je odškodninsko odgovoren delavcem v temeljni organizaciji, delavci temeljne organizacije pa delavcu za povzročeno škodo.

141. člen

Kršitve delovne obveznosti, način in postopek za ugotavljanje disciplinske odgovornosti in odgovornosti za škodo ter pristojnost odločanja o odgovornosti določa pravilnik o disciplinski in odškodninski odgovornosti.

10. Organi odločanja o pravicah in obveznostih delavcev

142. člen

Na prvi stopnji odloča o pravicah in obveznostih, ki izvirajo iz dela, odbor za delovna razmerja.

Zahtevo za varstvo pravic vložijo delavci na odbor za prošnje, pritožbe in varstvo pravic delavcev ali na delavski svet.

Pristojnost obeh organov določa statut temeljne organizacije.

IX. OBVEŠČENOST DELAVCEV

143. člen

Temeljni pogoj za uresničevanje socialistične samoupravne demokracije je resnično, vsestransko, pravočasno, razumljivo in popolno obveščanje o vprašanjih, ki so pomembna za družbenoekonomski položaj delavcev.

144. člen

Vodja temeljne organizacije je dolžan zagotoviti redno, pravočasno, resnično, popolno in po vsebini ter obliki dostopno obveščanje delavcev. Delavci morajo biti mesečno obveščeni o poteku proizvodnje, produktivnosti, stroških proizvodnje in izpolnjevanju plana temeljne organizacije, kvartalno pa o ustvarjanju prihodka, materialnih in amortizacijskih stroških, pridobivanju in delitvi dohodka, razporejanju čistega dohodka in o delitvi sredstev za osebne dohodke v temeljni organizaciji in delovni organizaciji.

145. člen

Delavci morajo biti redno obveščeni o delu samoupravnih organov in njihovih sklepih, o kadrovske-socialnih vprašanjih, splošni ljudski obrambi in družbeni samozasčiti, varstvu pri delu in izboljšanju delovnega okolja ter o vseh drugih vprašanjih splošnega družbenega pomena; skratka, o vseh vprašanjih, ki so pomembna za oblikovanje in sprejemanje odločitev delavcev ter uresničevanje nalog samoupravne delavske kontrole.

146. člen

Temeljna oblika neposrednega obveščanja delavcev so sestanki samoupravnih delovnih skupin ali zbor delavcev. Ostale neposredne oblike obveščanja so individualni razgovori, sestanki z vodji samoupravnih delovnih skupin, sestanki z vodji delegacij, sestanki delegacij, sestanki ali seje delavskega sveta in njegovih izvršilnih organov, sestanki ali seje družbenopolitičnih organizacij ter problemske konference.

147. člen

Posredne oblike obveščanja so tednik Železar, oglasne deske, občasne pisne informacije, gradiva za seje in ostala sredstva obveščanja.

148. člen

Osebo odgovornost pri obveščanju imajo tudi delegati in delegacije, ki so zato odgovorni delavcem, ki so jih izvolili. Delegati so soodgovorni tudi samoupravnim organom, v katerih delujejo.

149. člen

O zadevah skupnega pomena v delovni organizaciji in sestavljeni organizaciji združenega dela se obvešča delavce prek glasila Železar in z drugimi oblikami obveščanja.

150. člen

Vsa ostala vprašanja, o katerih morajo biti delavci obveščeni, poti obveščanja, odgovornost samoupravnih organov in posameznih delavcev, način in časovne roke za obveščanje delavcev določata statut temeljne organizacije in pravilnik o samoupravnem informiranju in komuniciranju v temeljnih organizacijah in delovnih skupnostih delovne organizacije.

X. DRUŽBENOPOLITIČNE ORGANIZACIJE

151. člen

Družbenopolitične organizacije v temeljni organizaciji združujejo in usmerjajo dejavnost v zvezi z vsemi bistvenimi vprašanji temeljne organizacije, uresničevanjem socialističnih, družbenoekonomskih in političnih odnosov, ki temeljijo na družbeni lastnini delovnih sredstev, neposrednem samoupravnem odločanju delavcev in delitvi dohodka po delu, ter s krepitvijo odločilnega vpliva proizvajalcev v združenem delu, družbenopolitičnih organizacijah na vseh področjih družbene dejavnosti v občini in širših družbenopolitičnih skupnostih.

152. člen

Družbenopolitične organizacije delujejo v temeljni organizaciji samostojno in v skladu s svojimi statuti in delovnimi programi.

Posebno vlogo in pristojnosti v temeljni organizaciji ima sindikat, ki zagotavlja delavcem uveljavljanje družbenoekonomskih in drugih samoupravnih pravic in odločanje o vseh vprašanjih družbenoekonomskega položaja delavcev.

153. člen

Sindikat ima pravico dati pobudo in predlog za sklenitev vseh vrst samoupravnih sporazumov in drugih samoupravnih splošnih aktov ter začeti postopek za ponovno obravnavanje že sklenjenih samoupravnih sporazumov in drugih splošnih aktov.

Sindikat je udeležen v postopku sklepanja vseh samoupravnih splošnih aktov, s katerimi se urejajo delovna razmerja delavcev, določajo osnove in merila za razporejanje dohodka, delitev sredstev za osebne dohodke in je pooblaščen za podpisovanje teh aktov.

154. člen

V skladu z ustavo in zakonskimi določili ter statutom sindikalne organizacije delavci pooblašajo izvršni odbor, da se udeležijo obravnavanja vseh vprašanj, ki se nanašajo na samoupravne pravice delavcev in na njihov materialni položaj, ter da sodeluje pri usklajevanju interesov in stališč posameznih delavcev z interesi večine delavcev v temeljni organizaciji ter zavzema stališča.

XI. PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

155. člen

Samoupravni sporazum o združevanju dela delavcev oziroma njegove dopolnitve so sprejete, če se zanj na referendumu izreče večina delavcev temeljne organizacije.

156. člen

Vsak delavec, ki želi nadaljevati delo v temeljni organizaciji, mora podpisati izjavo, s katero se svobodno odloča, da sprejema ta sporazum. Delavcu, ki ne podpiše take izjave, preneha delovno razmerje. Podpis izjave je tudi pogoj za sklenitev delovnega razmerja.

157. člen

Ta samoupravni sporazum prične veljati in se uporablja osmi dan po objavi.

Predlog

Na podlagi 131. člena Ustave Socialistične republike Slovenije, 331. in 337. člena Zakona o združenem delu so delavci

temeljne organizacije združenega dela

v sestavi delovne organizacije Železarna Jesenice sprejeli

STATUT TEMELJNE ORGANIZACIJE

I. TEMELJNE DOLOČBE

1. člen

S tem statutom urejajo delavci temeljne organizacije zlasti naslednja vprašanja:

- o imenu, sedežu in dejavnosti temeljne organizacije,
- o sestavi, volitvah oziroma imenovanju, odpoklicu oziroma razrešitvi in pristojnosti delavskega sveta, njegovega izvršilnega organa in poslovnodnega organa ter o njihovi odgovornosti,
- o vprašanjih, o katerih se delavci osebno izjavljajo, in o načinu osebnega izjavljanja in odločanja,
- o medsebojnih obveznostih samoupravnih in drugih organov ter sindikata,
- o načinu volitev in Odpoklica delegacij in delegatov v temeljni organizaciji ter o njihovih pravicah, dolžnostih in odgovornostih,
- o zastopanju in predstavljanju,
- o uporabi produkcijskih sredstev in drugih sredstev ter o razpolaganju z njimi,
- o sestavljanju in sprejemanju planov,
- o uresničevanju samoupravne delavske kontrole in organu samoupravne delavske kontrole,
- o vsebini, načinu in rokih obveščanja delavcev,
- o splošni ljudski obrambi in družbeni samozaščiti,
- o poslovni tajnosti,
- o načinu sprejemanja, spreminjanja in dopolnjevanja statuta ter o sprejemanju drugih samoupravnih splošnih aktov temeljne organizacije.

2. člen

Posamezna vprašanja, ki jih ureja ta statut, se lahko natančneje urejajo tudi z drugimi samoupravnimi splošnimi akti temeljne organizacije.

Samoupravni splošni akti iz prvega odstavka tega člena morajo biti v skladu s tem statutom.

3. člen

Temeljna organizacija je nosilec pravic, obveznosti in odgovornosti, ki jih določajo zakoni in drugi predpisi za temeljno organizacijo združenega dela.

4. člen

Temeljna organizacija je bila organizirana v skladu z določbami Ustave in Zakona o združenem delu s sklepom dne

1. Ime, sedež in dejavnost

5. člen

Imena temeljnih organizacij (od katerih vsaka vpiše svoje ime):

- Ime temeljne organizacije je **TALILNICE JESENICE**, Jesenice, n. sol. o.
- Ime temeljne organizacije je **OKROGLI PROGRAM JESENICE**, Jesenice, n. sol. o.
- Ime temeljne organizacije je **PLOŠČATI PROGRAM JESENICE**, Jesenice, n. sol. o.
- Ime temeljne organizacije je **TEHNIČNE DEJAVNOSTI JESENICE**, Jesenice, n. sol. o.
- Ime temeljne organizacije je **KOMERCIJALA JESENICE**, Jesenice, n. sol. o.
- Ime temeljne organizacije je **DRUŽBENI STANDARD JESENICE**, Jesenice, n. sol. o.
- Skrajšano ime temeljne organizacije se glasi: **TALILNICE JESENICE**, n. sol. o.
- Skrajšano ime temeljne organizacije se glasi: **OKROGLI PROGRAM JESENICE**, n. sol. o.
- Skrajšano ime temeljne organizacije se glasi: **PLOŠČATI PROGRAM JESENICE**, n. sol. o.

Skrajšano ime temeljne organizacije se glasi: **TEHNIČNE DEJAVNOSTI JESENICE**, n. sol. o.
Skrajšano ime temeljne organizacije se glasi: **KOMERCIJALA JESENICE**, n. sol. o.
Skrajšano ime temeljne organizacije se glasi: **DRUŽBENI STANDARD JESENICE**, n. sol. o.
Sedež temeljne organizacije je na Jesenicah, Cesta železarjev št. 8.

6. člen

V poslovanju s tretjimi temeljna organizacija posluje s firmo delovne organizacije in svojim imenom, znotraj delovne organizacije pa s svojim imenom.

7. člen

Temeljna organizacija ima svoj pečat in štampiljko. Pečat je okrogel ter premera 3,3 cm. Ob notranjem obodu je vpisano ime temeljne organizacije: **TALILNICE JESENICE**, Jesenice, z n. sol. o. oziroma **OKROGLI PROGRAM JESENICE**, Jesenice, z n. sol. o. oziroma **PLOŠČATI PROGRAM JESENICE**, Jesenice, z n. sol. o. oziroma **TEHNIČNE DEJAVNOSTI JESENICE**, Jesenice, z n. sol. o. oziroma **KOMERCIJALA JESENICE**, Jesenice, z n. sol. o. oziroma **DRUŽBENI STANDARD JESENICE**, Jesenice, z n. sol. o., na sredini pa sedež Jesenice.

Štampiljka je štirioglasta, dolžine 6 cm in z istim besedilom. Temeljna organizacija nastopa v notranjem prometu med temeljnimi organizacijami v okviru delovne organizacije z lastno štampiljko, z drugimi pa s štampiljko delovne organizacije in lastno štampiljko.

8. člen

Temeljna organizacija opravlja v okviru predmeta poslovanja Železarne Jesenice naslednjo glavno dejavnost: (Vsaka temeljna organizacija vpiše svojo dejavnost) Proizvodnja surovega železa in njegovih sestavin, surovega jekla ter ulitkov iz jekla in barvnih kovin. (Taličnice). Proizvodnja valjane in vlečene žice, vlečenih, brušenih, luščenih in valjanih jekel, žičnikov, elektrod ter dodatnih materialov za varjenje. (Okrogli program). Proizvodnja toplo in hladno valjanih trakov, pločevine, lamel, izdelkov in polizdelkov iz pločevine in trakov. (Ploščati program).

Izdelava in popravilo strojev, sklopov, konstrukcij in valjanih priporov, izvajanje elektro, strojnih in gradbenih del, opravljanje remontov, vzdrževanje naprav in izvajanje tehničnega nadzora, proizvodnja in distribucija elektro in toplotnih energetskega medijev, plinov, goriv in voda, opravljanje notranjega železniškega in cestnega transporta. (Tehnične dejavnosti).

Opravljanje gostinskih, turističnih in rekreacijskih storitev in dejavnosti družbene prehrane. (Družbeni standard).

Nabava reprodukcijskega in investicijskega materiala ter opreme na domačem trgu, prodaja vseh proizvodov in storitev lastne proizvodnje in kooperantov na domačem trgu, izvoz lastnih izdelkov in storitev drugih organizacij združenega dela, uvoz surovin, reprodukcijskega materiala in rezervnih delov za sprotno in investicijsko vzdrževanje ter opreme, vse za lastne potrebe in potrebe drugih organizacij združenega dela. (Komer-ciala).

Poleg tega opravlja še stransko dejavnost: (Vsaka temeljna organizacija vpiše svojo dejavnost) Proizvodnja žilindrov, plavžnega plina, pridobivanje odsejanega materiala ter skladiščenje eksplozivnih snovi, izdelava in popravilo modelov, termična obdelava jeklenih odlitkov, prede-

Ce je bil odpoklic izglasovan, je treba razpisati nadomestne volitve.

76. člen

Poleg odpoklica je razlog za prenehanje mandata delegata še v naslednjih primerih:

- z iztekom mandatne dobe,
- če mu preneha delo v temeljni organizaciji,
- če je razporejen na delo, ki je nezdružljivo z opravljanjem funkcije delegata,
- če se razpusti delavski svet po sklepu pristojnih organov.

7. Izvršilni organi delavskega sveta

77. člen

Za opravljanje s tem statutom določenih izvršilnih, svetovalnih in nadzornih funkcij izvoli delavski svet izvršilni organ: odbor za gospodarstvo. Po potrebi imenuje še druge izvršilne organe.

78. člen

Člani izvršilnega organa se izvolijo za dve leti, iste osebe pa se lahko izvolijo le dvakrat zapored.

V izvršilni organ ne morejo biti izvoljeni delavci, ki ne smejo biti izvoljeni v delavski svet.

79. člen

Odbor za gospodarstvo šteje 11 članov in ima naslednje pristojnosti:

- izvršuje sklepe delavskega sveta s področja gospodarstva,
- predlaga osnutke samoupravnih splošnih aktov, ki jih sprejema delavski svet temeljne organizacije,
- obravnava letne, srednjeročne in dolgoročne plane temeljne organizacije, zavzema o njih stališča in jih posreduje delavskemu svetu pred obravnavo na zboru delavcev,
- na osnovi samoupravnega letnega plana predlaga delavskemu svetu ukrepe za njegovo izvrševanje,
- daje smernice vodji temeljne organizacije za izvrševanje sklepov delavskega sveta in kontrolira, kako se ti sklepi izvršujejo,
- obravnava periodične obračune in zaključni račun ter predlaga delavskemu svetu ukrepe,
- spremlja gibanje dohodka in osebnega dohodka ter predlaga ukrepe,
- spremlja mesečne operativne programe proizvodnje in sicer: skupno in blagovno proizvodnjo ter odpremo, asortiment, izkoristke in stroške,
- spremlja program preventivnih in sanacijskih ukrepov s področja delovne varnosti in predlaga delavskemu svetu ustrezne ukrepe,
- izvršuje sklepe delavskega sveta s področja raziskav, izumov ter racionalizacije in usmerja to dejavnost,
- sprejema akte za izvrševanje sklepov delavskega sveta,
- izvršuje druge naloge, ki mu jih naloži delavski svet.

80. člen

Delavci temeljne organizacije pooblašajo odbor za gospodarstvo, da v konkretnih zadevah tudi odloča, kadar gre za nadaljnje izvrševanje že sprejetih programov, načrtov poslovne politike in drugih sklepov, ki jih je sprejel delavski svet ali zbor delavcev.

81. člen

Izvršilni organi so dolžni dati delavskemu svetu na njegovo zahtevo mnenje o sklepih, ki jih predlagajo delavskemu svetu v sprejem odbor samoupravne delavske kontrole, sindikat in vodja temeljne organizacije.

82. člen

V primeru, da izvršilni organ sprejme akt oziroma ukrep, s katerim prekoraj dana pooblastila, prekrši samoupravni splošni akt ali ne izvrši sklepa delavskega sveta oziroma zbora delavcev, ima delavski svet pravico, da takšen ukrep oziroma akt zadrži ali razveljavi ter naloži izvršilnemu organu, da v določnem roku ukrep oziroma akt ustrezno spremeni oziroma dopolni.

83. člen

Člani izvršilnih organov odgovarjajo za svoje delo delavskemu svetu pa tudi delavcem temeljne organizacije.

Osebnost je vsak član izvršilnega organa odgovoren za sklep, ki ga je sprejel, ter za resnično, pravočasno in popolno obveščanje delavskega sveta in delavcev o svojem delu in delu izvršilnega organa, katerega član je.

84. člen

Člani izvršilnega organa temeljne organizacije so odgovorni za izvrševanje sklepov delavskega sveta temeljne organizacije in sklepov, ki so jih delavci sprejeli z osebnim izjavljanjem, za redno, pravočasno, resnično in popolno obveščanje delavskega sveta temeljne organizacije in delavcev, tako da jim je po vsebini in obliki dostopno, za škodo, nastalo z izvršitvijo sklepa, sprejetega na njihov predlog, če so pri dajanju predloga prikrili dejstva ali vedoma dali neresnična obvestila delavskemu svetu ali delavcem temeljne organizacije.

Če delavski svet oziroma delavci temeljne organizacije pri obravnavanju dela izvršilnega odbora temeljne organizacije neugodno ocenijo njegovo delo ali delo posameznega njegovega člana, lahko delavski svet temeljne organizacije razreši izvršilni organ kot celoto ali posamezne njegove člane.

Predlog za razrešitev dajo lahko isti predlagatelji kakor za delavski svet pa tudi izvršilni organ za posameznega svojega člana.

85. člen

Predlog za razrešitev se vloži pri delavskem svetu temeljne organizacije. Članom izvršilnega organa temeljne organizacije, za katere se zahteva razrešitev, je treba omogočiti, da se pri delavskem svetu temeljne organizacije branijo in povedo svoje mnenje o predlogu za razrešitev.

O razrešitvi odloči delavski svet s tajnim glasovanjem. Člani izvršilnega organa temeljne organizacije oziroma izvršilni organ kot celota je razrešen, če je za razrešitev glasovala večina vseh delegatov delavskega sveta temeljne organizacije.

86. člen

Člani izvršilnega organa temeljne organizacije so tudi materialno odgovorni za škodo, ki nastane z izvršitvijo sklepa, sprejetega na njihov predlog, če so pri dajanju predloga prikrili dejstva ali vedoma dali neresnična obvestila delavskemu svetu temeljne organizacije ali delavcem temeljne organizacije.

8. Drugi organi v temeljni organizaciji

a) Komite za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito

87. člen

Komite za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito kot politično operativni in koordinacijski organ temeljne organizacije spremlja in ocenjuje obrambne in varnostne razmere, priprave in aktivnosti in na tej podlagi v skladu z usmeritvami delavskega sveta ter sprejetimi načrti in programi usmerja, usklajuje in koordinira obrambozaščitne priprave in aktivnosti ter zagotavlja enotnost, pravočasnost in učinkovitost vsega obrambozaščitnega delovanja v temeljni organizaciji. Komite skrbi za obrambno in samozaščitno usposabljanje delavcev in spodbuja uresničevanje interesov splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite v temeljni organizaciji. V primeru naravnih in drugih nesreč, morebitnih izrednih razmer in drugih nevarnosti pa v skladu z nastalimi razmerami odloča in sprejema ukrepe za preprečevanje, odpravljanje ali obvladovanje teh nevarnosti in njihovih posledic ter kontinuiteto dela temeljne organizacije.

88. člen

Komite za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito imenuje delavski svet v skladu z zakonom, tako da za člane komiteja imenuje nosilce najodgovornejših dolžnosti v družbenopolitičnih organizacijah, organih upravljanja in delavce, ki opravljajo pomembne naloge splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite ali imajo ustrezne izkušnje na tem področju.

Komite je za svoje delo odgovoren delavskemu svetu in osnovni organizaciji zveze komunistov.

b) Odbor za delovna razmerja

89. člen

Odbor za delovna razmerja je samoupravni organ, ki na prvi stopnji odloča o delovno - pravnih pravicah delavcev in izvršuje ter odloča o drugih zadevah, ki so mu naložene s tem statutom in drugimi samoupravnimi splošnimi akti.

Odbor za delovna razmerja izvoli delavski svet.

90. člen

Odbor za delovna razmerja šteje 11 članov in ima naslednje pristojnosti:

- izvršuje planske akte s področja kadrovske politike,
- predlaga program potrebnih kadrov,
- spremlja kadrovanje delavcev s posebnimi pooblastili in odgovornostmi,

62. člen

Samoupravna delovna skupina deluje kot sindikalni sestanek, kadar se pojavlja v funkciji nalog sindikalne organizacije. Sestanke samoupravne delovne skupine, kadar se ta sestaja kot sindikalni sestanek, vodi poverjenik sindikalne skupine v izvršnem odboru osnovne organizacije sindikata v temeljni organizaciji, ki ga izvolijo delavci za mandatno obdobje.

63. člen

Samoupravna delovna skupina deluje kot proizvodni sestanek, kadar se delavci samoupravne delovne skupine dogovarjajo o konkretnem delu, izpolnjevanju proizvodnih programov in planov, o delovnem redu, varstvu pri delu in drugih vprašanjih, pomembnih za njihovo delo.

64. člen

Samoupravna delovna skupina sprejema stališča in sklepe z večino glasov vseh delavcev samoupravne delovne skupine.

65. člen

Vodja delovne skupine sklicuje sestanek samoupravne delovne skupine po potrebi, najmanj pa enkrat mesečno. Sestanek sklicuje samoiniciativno, obvezno pa, kadar:

- zahteva sestanek najmanj pet članov samoupravne delovne skupine,
- zahteva sestanek predsednik zbora samoupravne delovne skupine,
- zahteva sestanek delavec ali samoupravna delovna skupina, če niso v predpisanem roku dobili odgovora na vprašanje v zvezi s poslovanjem oddelka, temeljne organizacije, Železarne oz. Slovenskih železarn,
- se obravnavajo vprašanja, za katera je pred sprejemom odločitve z referendumom obvezna javna razprava,
- se obravnavajo predlogi pomembnejših kreditnih pogodb za investicijska vlaganja, ki so potrebna za razširitev materialne osnove dela,
- zahteva sestanek sindikalna organizacija,
- zahteva sestanek vodja temeljne organizacije.

6. Delavski svet**66. člen**

Delavci v temeljni organizaciji izvolijo delavski svet kot organ upravljanja, ki odloča o delu in poslovanju temeljne organizacije.

Delavski svet šteje:

- 19 (Talilnice) delegatov,
- 25 (Ploščati program) delegatov,
- 17 (Okrogli program) delegatov,
- 39 (Tehnične dejavnosti) delegatov,
- 15 (Komerčiala) delegatov,
- 15 (Družbeni standard) delegatov.

67. člen

Delavski svet temeljne organizacije je pristojen da:

1. določi predlog statuta temeljne organizacije in predloge samoupravnih splošnih aktov, ki jih sprejemajo delavci temeljne organizacije z osebnim izjavljanjem,

2. sprejema druge samoupravne splošne akte, ki urejajo razmerja v delovni organizaciji in temeljni organizaciji, če jih ne sprejmejo delavci z osebnim izjavljanjem,

3. določi predlog planskih aktov,
4. določa poslovno politiko in ukrepe za njeno izvajanje,
5. sprejema plane temeljne organizacije in spremlja njihovo izpolnjevanje ter v mejah tega odloča o potrebnih ukrepih in akcijah,

6. odloča o prodaji osnovnih sredstev ter o oddaji oziroma prevzemu osnovnih sredstev v zakup,

7. odloča o vlaganjih v osnovna sredstva, če to ni pridržano za večje investicijske delavcem,

8. odloča o odpisu osnovnih sredstev ter njihovem prenosu ali odtutitvi,

9. odloča o najetju sredstev v banki in pri drugih subjektih,

10. obravnava primanjkljaje in presežke ter sumljive in neziterljive terjatve ter konkretno odloča o rešitvi teh vprašanj,

11. odloča na predlog individualnega poslovnega organa o organizacijsko-tehničnih vprašanjih v zvezi s poslovanjem in izkoriščanjem delovnih sredstev, da bi tako dosegli večjo produktivnost in zmanjšali stroške poslovanja,

12. določa periodični obračun in zaključni račun,
13. imenuje in razrešuje individualni poslovodni organ ali člane kolegijskega poslovodnega organa, člane izvršnega organa ter komiteja za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito,

14. odloča kot pritožbeni organ o pravicah in obveznostih iz delovnega razmerja delavcev, v tistih primerih, ko zakon določa njegovo pristojnost.

15. obravnava poročilo o delu individualnega poslovnega organa in ugotavlja, ali je izpolnil zastavljene naloge,

16. daje smernice in navodila poslovnemu organu in kontrolira njegovo delo,

17. odloča o zavarovanju družbenih sredstev,

18. spremlja in določa usmeritve za opravljanje in uresničevanje nalog splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite in odloča o temeljnih vprašanjih organiziranja teh nalog,

19. razpisuje volitve in glasovanje za odpoklic članov delavskega sveta,

20. določa smernice in stališča za delo delegacij,

21. odloča o drugih vprašanjih, ki jih določajo zakon in samoupravni splošni akti, zlasti še s področja dela delegatov in delegacij, temeljne organizacije in drugih samoupravnih organizacij in skupnosti.

68. člen

Evidentiranje in kandidiranje za volitve članov delavskega sveta se opravi na delnih zborih.

Enotno kandidatno listo delegatov za delavski svet predlaga sindikat.

69. člen

Delegat v delavski svet izvolijo delavci na volitvah s tajnim glasovanjem.

70. člen

Delegati so v delavski svet izvoljeni za dve leti. Nihče ne more biti izvoljen več kot dvakrat zaporedoma. V delavski svet ne morejo biti izvoljeni vodja temeljne organizacije in delavci s posebnimi pooblastili ter tisti delavci, ki jim to preprečuje zakon.

Če se med trajanjem mandata bistveno spremeni število delovnih skupin ali število delavcev, se izvedejo nadomestne volitve.

71. člen

Če delegatu v delavskem svetu preneha delovno razmerje v temeljni organizaciji in zato samoupravna delovna skupina nima delegata v delavskem svetu, delavci na predlog sindikalne organizacije izvolijo drugega delegata, katerega mandat traja do preteka mandatne dobe delavskega sveta.

72. člen

Delavski svet veljavno odloča, če je na seji večina delegatov. Sklepe sprejema z večino glasov vseh delegatov, razen če ni s tem statutom, samoupravnim sporazumom o združitvi ali drugimi temeljnimi organizacijami, vendar v skladu z omejitvami, ki so določene s samoupravnim sporazumom o združitvi temeljnih organizacij v delovno organizacijo.

Delegati glasujejo javno, razen v primerih, ko se odločijo za tajno glasovanje.

73. člen

Delavski svet se konstituira na prvi seji. Na konstituantni seji delegati izvolijo predsednika delavskega sveta, njegovega namestnika in izvršilne organe.

74. člen

Posamezen delegat, več delegatov ali celoten delavski svet se sme odpoklicati pred potekom časa, za katerega so izvoljeni.

Razlogi za odpoklic so:

- sprejem odločitve, ki škodi delu in delovnim uspehom temeljne organizacije,

- če ne poroča o delu delavskega sveta, poslovnega organa ali o rezultatih poslovanja temeljne organizacije,

- če obide voljo delavcev, izraženo na referendumu, zboru delavcev ali v drugi obliki osebnega izjavljanja,

- če sprejme odločitve, ki ne temeljijo na zakonu, predpisih, določbah statuta in samoupravnih splošnih aktih,

- če se delegat neopravičeno trikrat zapored ne udeleži sej ali tretjine vseh sej v enem letu,

- če deluje v nasprotju z odločitvami in sklepi, smernicami in navodili zbora delavcev oziroma teh ne sporoča delavskemu svetu,

- zaradi razlogov, predvidenih v drugih samoupravnih splošnih aktih.

75. člen

Odpoklic delegata lahko predlaga delavski svet, če se delegat ne udeležuje sej ali sicer ravna v nasprotju s samoupravnimi splošnimi akti ali drugimi predpisi; sindikalna organizacija; samoupravna delavska kontrola ali delavci v delu delovnega procesa, ki ga zastopa, oziroma vsi delavci na zboru delavcev.

O predlogu se odloča z javnim glasovanjem na enak način kakor v kandidacijskem postopku. Če večina delavcev z javnim glasovanjem odloči, da se delegata odpokliče, razpiše delavski svet odpoklic, ki poteka po enakih pravilih kakor izvolitev.

Predlog

lava in prodaja talilniških odpadkov zase in za druge. (Talilnice).

Prevaljanje in adjustiranje polizdelkov, razrezovanje toplovaljanih trakov in pločevine, luženje, brušenje in termična obdelava, opravljanje storitev valjanja, proizvodnja galice, peskanje in površinska zaščita, predelava in izdelava cestnih ograj in profilov zase in za druge. (Ploščati program).

Prevaljanje in adjustiranje polizdelkov, toplotna obdelava valjavniških izdelkov, luženje, peskanje, ravnanje, razrez ter površinska kontrola jekla in vlečenih palic, površinska zaščita s kovinskimi prevlekami, profiliranje, izdelava zmesi za oplašanje elektrod, opravljanje varilnih del ter proizvodnja sekanca zase in za druge. (Okrogli program).

Izjava elektropločne meritve, projektira elektroinstalacije ter sisteme za regulacijo in avtomatizacijo zase in za druge. (Tehnične dejavnosti).

Prodaja stranskih proizvodov in storitev temeljnih organizacij na drobno za delavce Železarne Jesenice, raziskava in analiza tržišča, analiza cen in izdelava cenikov. (Komerčiala).

9. člen

O organiziranju dejavnosti v temeljni organizaciji odločajo delavci, vendar pa morajo pri tem upoštevati ne le lastne potrebe in interese, ampak tudi interese in potrebe ostalih temeljnih organizacij Železarne Jesenice.

Temeljna organizacija lahko spremeni predmet svoje dejavnosti, če izpolnjuje za to z zakonom predpisane pogoje in s tem ni prizadet interes drugih temeljnih organizacij v Železarni.

Sklep o spremembi dejavnosti oziroma o opustitvi posameznega proizvoda sprejme delavski svet temeljne organizacije, razen če ne gre za spremembo predmeta poslovanja temeljne organizacije v celoti. V tem primeru sprejmejo sklep o spremembi delavci temeljne organizacije z večino glasov.

Ko bi bil s spremembo predmeta dejavnosti temeljne organizacije ogrožen skupni interes, lahko temeljna organizacija doseže spremembo dejavnosti samo na način, določen s samoupravnim sporazumom o združitvi temeljnih organizacij v delovno organizacijo.

2. Pooblastila in odgovornost v pravnem prometu z drugimi**10. člen**

Temeljna organizacija prenaša vsa svoja pooblastila v pravnem prometu z drugimi na delovno organizacijo. V tem primeru sklepa vse posle delovna organizacija v svojem imenu in na račun temeljne organizacije, vendar v skladu z omejitvami, ki so določene s samoupravnim sporazumom o združitvi temeljnih organizacij v delovno organizacijo.

11. člen

Za obveznosti, ki jih je prevzela delovna organizacija na račun temeljne organizacije, odgovarja temeljna organizacija z vsemi svojimi sredstvi.

12. člen

Za obveznosti, ki jih je prevzela delovna organizacija na račun več temeljnih organizacij, združenih v delovno organizacijo, med katerimi je tudi temeljna organizacija Talilnice, oziroma Okrogli program, Ploščati program, Tehnične dejavnosti, Komerčiala, Družbeni standard, ali na račun vseh temeljnih organizacij, združenih v delovno organizacijo, odgovarja temeljna organizacija Talilnice, oziroma Okrogli program, Ploščati program, Tehnične dejavnosti, Komerčiala, Družbeni standard, v skladu z določili samoupravnega sporazuma o združitvi temeljnih organizacij v delovno organizacijo.

13. člen

Za obveznosti temeljne organizacije Talilnice (vsaka temeljna organizacija izpiše svoje ime) odgovarjajo druge temeljne organizacije v delovni organizaciji neomejeno in solidarno.

14. člen

Temeljna organizacija Talilnice (vsaka izpiše svoje ime) odgovarja za obveznosti drugih temeljnih organizacij v delovni organizaciji neomejeno in solidarno.

15. člen

Za obveznosti temeljne organizacije Talilnice (vsaka temeljna organizacija izpiše svoje ime) odgovarjajo ostale temeljne organizacije v delovni organizaciji tako, kot je določeno v samoupravnem sporazumu o združitvi in v skladu z določbami 13. in 14. člena tega statuta, vse dokler obveznosti temeljne organizacije Talilnice (vsaka temeljna organizacija izpiše svoje ime),

za katere odgovarjajo, niso v celoti poravnane, ne glede na morebitne statusne spremembe temeljne organizacije Talilnice (oziroma vsaka temeljna organizacija izpiše svoje ime).

3. Zastopanje, predstavljanje in podpisovanje**16. člen**

Vodja temeljne organizacije je pooblaščen, da zastopa in podpisuje temeljno organizacijo, vendar brez pooblastil v pravnem prometu z drugimi.

17. člen

Za podpisnike v notranjem poslovanju med temeljnimi organizacijami se štejejo odgovorni delavci, ki so jim v temeljni organizaciji zaupane dolžnosti na področju organizacije dela, delovnih razmerij in računovodstva.

18. člen

S splošnim ali posebnim pismenim pooblastilom, katerega vsebina in obseg morata biti določena, vodja temeljne organizacije lahko pooblasti za zastopanje in podpisovanje tudi druge odgovorne delavce temeljne organizacije ali da pooblastilo za zastopanje posameznim delavcem delovnih skupnosti za opravljanje skupnih zadev.

4. Spremembe pri organiziranju temeljne organizacije**19. člen**

Delavci imajo pravico in dolžnost ustrezno spremeniti že organizirano temeljno organizacijo, če se zaradi spremembe v materialni osnovi dela, spremembe tehnično tehnoloških in naravnih pogojev dela ali proizvodne usmeritve spremenijo pogoji, ki so obstajali ob organiziranju temeljne organizacije. Da se navedene spremembe ugotovijo, je potrebno izdelati elaborat.

20. člen

Delavci imajo pravico in dolžnost, da organizirajo novo temeljno organizacijo v tistem delu temeljne organizacije Talilnice (vsaka temeljna organizacija izpiše svoje ime), ki izpolnjuje z zakonom določene pogoje za organiziranje temeljne organizacije.

21. člen

Pobudo za organiziranje dela delovnega procesa v novo temeljno organizacijo lahko dajo: posamezna samoupravna delovna skupina, delavski svet temeljne organizacije, delavski svet delovne organizacije ali sindikalna organizacija in jo posredujejo delavskemu svetu temeljne organizacije. Delavski svet temeljne organizacije je dolžan proučiti predlog in v 30 dneh od sprejema predloga sklicati zbor delavcev dela temeljne organizacije, da oceni, ali so dani pogoji za organiziranje nove temeljne organizacije.

22. člen

Če delavci na svojem zboru ocenijo, da so dani pogoji za organiziranje nove temeljne organizacije, odločijo z referendumom o organiziranju temeljne organizacije.

Sklep o organiziranju nove temeljne organizacije oziroma samoupravni sporazum o spremembah v organiziranju posredujejo vsem ostalim temeljnim organizacijam v delovni organizaciji ter delovni skupnosti, ki lahko pred sodiščem združenega dela sprožijo spor glede obstoja pogojev, ki so določeni za organiziranje temeljne organizacije.

23. člen

Potem ko postane sklep o organiziranju nove temeljne organizacije veljaven, delavci te temeljne organizacije začnejo postopek konstituiranja. Pravice, obveznosti in odgovornosti novonastale temeljne organizacije v drugih temeljnih organizacijah in delovni organizaciji se uredijo s samoupravnim sporazumom o združitvi temeljnih organizacij v delovno organizacijo. Novonastala temeljna organizacija in spremembe, ki so z njenim organiziranjem nastale v delovni organizaciji, se vpišejo v sodni register.

24. člen

Ena ali več temeljnih organizacij, organiziranih iz temeljne organizacije Talilnice (oz. vsaka temeljna organizacija izpiše svoje ime) solidarno odgovarjajo za obveznosti temeljne organizacije Talilnice (oz. vsaka temeljna organizacija izpiše svoje ime), če so te obveznosti nastale do vpisa novih temeljnih organizacij v sodni register.

25. člen

Temeljna organizacija se lahko združi z drugo temeljno organizacijo v novo ali stopi v sestavo druge temeljne organizacije, če ne obstajajo več z zakonom določeni pogoji za njen obstoj.

26. člen

O statusnih spremembah v organiziranju temeljne organizacije odločajo delavci z referendumom.

27. člen

Temeljna organizacija se samostojno združuje v druge asociacije združevanja dela in sredstev, če to ne nasprotuje interesom delovne organizacije kot celote.

28. člen

Delavci imajo pravico temeljno organizacijo, v kateri delajo, v skladu z zakonom o združenem delu izločiti iz sestava delovne organizacije.

29. člen

Sklep o izločitvi temeljne organizacije sprejmejo delavci z referendumom in so ga dolžni posredovati vsem ostalim temeljnim organizacijam v delovni organizaciji in delavskemu svetu delovne organizacije. Sklep o izločitvi temeljne organizacije postane veljaven, ko preteče z zakonom določeni rok, v katerem imajo ostale temeljne organizacije možnost sprožiti spor pri sodišču združenega dela.

30. člen

Temeljna organizacija mora v primeru izločitve iz delovne organizacije do veljavnosti sklepa o izločitvi sporazumno z drugimi temeljnimi organizacijami in delovno organizacijo kot celoto določiti način za ureditev medsebojnih pravic in obveznosti, ki so nastale do dneva izločitve, in povrnitve škode, ki bi morebiti nastala z izločitvijo. Podrobnejše določbe o sestavi sporazuma določa samoupravni sporazum o združitvi temeljnih organizacij v delovno organizacijo.

II. NOTRANJA ORGANIZACIJA

31. člen

Temeljna organizacija ima lastno organizacijo dela, ki temelji na tehnološkem procesu in se mora prilagajati potrebam tržišča in interesom drugih temeljnih organizacij, združenih v delovno organizacijo, po načelih smotrnosti in učinkovitega gospodarjenja.

32. člen

Skladno z zahtevami tehnološkega procesa, načelom učinkovitosti in ekonomičnosti poslovanja ter zaključenim delovnim procesom v temeljni organizaciji je delo organizirano v okviru delovnega procesa.

33. člen

Podrobnejšo organizacijo dela v temeljni organizaciji določijo delavski svet v posebnem samoupravnem splošnem aktu.

III. SAMOUPRAVLJANJE DELAVCEV V TEMELJNI ORGANIZACIJI

34. člen

Delavci temeljne organizacije odločajo o zadevah, določenih s tem statutom, s samoupravnim sporazumom o združitvi in drugimi samoupravnimi splošnimi akti, z osebnim izjavljanjem na referendumu, na zboru delavcev oziroma s podpisovanjem posebnih izjav.

O vseh vprašanjih, o katerih odločajo delavci z osebnim izjavljanjem na enega izmed načinov, določenih v prvem odstavku, je treba pred odločanjem organizirati poprejšnjo obravnavo.

1. Odločanje z osebnim izjavljanjem

34. člen

Delavci temeljne organizacije odločajo o zadevah, določenih s tem statutom, s samoupravnim sporazumom o združitvi in drugimi samoupravnimi splošnimi akti, z osebnim izjavljanjem na referendumu, na zboru delavcev oziroma s podpisovanjem posebnih izjav.

O vseh vprašanjih, o katerih odločajo delavci z osebnim izjavljanjem na enega izmed načinov, določenih v prvem odstavku, je treba pred odločanjem organizirati poprejšnjo obravnavo.

35. člen

Vsi delavci temeljne organizacije imajo pravico in dolžnost odgovorno izvrševati svoje samoupravljalne funkcije, zlasti pa

se aktivno udeleževati poprejšnje obravnave in vseh oblik odločanja z osebnim izjavljanjem, se pri tem seznanjati z gradivom, ki je pomembno za sprejemanje sklepov, in odgovorno odločati v skladu z veljavnimi predpisi in samoupravnimi akti, upoštevajoč načelo ekonomske in družbene smotrnosti, svoje interese, interese temeljne organizacije in delovne organizacije kot celote ter širše družbene interese.

2. Poprejšnja obravnav

36. člen

Delavski svet odloča, o katerih vprašanjih se bo opravila poprejšnja obravnav, s tem da presodi, ali je gradivo pripravljeno tako, da gre lahko v poprejšnjo obravnavo. Če delavski svet sprejme odločitev, da se da akt v poprejšnjo obravnavo, skliče zbor delavcev in o tem obvesti sindikat.

37. člen

V vseh primerih, ko se organizira poprejšnja obravnav, mora predlog vprašanj in njihovo obrazložitev pripraviti vodja temeljne organizacije, posebna komisija, ki je v ta namen imenovana, ali člani komisije, ki jih v ta namen imenuje, oziroma vodje služb, ki jim je priprava predloga naložena. Če predlog ni oblikoval vodja temeljne organizacije, mora zavzeti stališče zlasti do naslednjih vprašanj:

- o zakonitosti predlaganega samoupravnega splošnega akta oziroma skladnosti z ostalimi,
- o skladnosti akta s planom temeljne organizacije,
- o družbeni in ekonomski smotrnosti odločitve v zadevah, ki se nanašajo na razširjeno reprodukcijo,
- obrazložiti ekonomske in druge posledice odločitve.

38. člen

V okviru poprejšnje obravnave, na kateri se razpravlja o dohodkovnih razmerjih, je nujno delavcem predložiti rezultate dela in poslovanja temeljne organizacije, s tem da se jim prikažejo osnovni kazalci o izkazovanju dohodka. Osnovni kazalci, s katerimi se izkazujejo rezultati dela delavcev in poslovanje temeljne organizacije, morajo biti podani primerjalno glede na prejšnje leto in nasproti planskim pričakovanjem, glede na rezultate dela, s katerimi združujejo delo in sredstva, in glede na panogo ter gibanja v družbenopolitični skupnosti.

39. člen

Poprejšnja obravnav se organizira po zbilih delavcev oziroma samoupravnih delovnih skupinah, tako da vsi delavci spoznajo motive, razloge in cilje predlagane odločitve ter dajo pripombe, predloge in sugestije k predlogu. Če bi med poprejšnjo obravnavo prišlo do sprememb predloga, je potrebno zagotoviti rok 15 dni, da se delavci seznanijo z dokončnim predlogom.

3. Referendum

40. člen

Delavci z referendumom odločajo o:

- samoupravnem sporazumu o združevanju dela delavcev v temeljni organizaciji,
- samoupravnem sporazumu o združitvi v delovno organizacijo, sestavljeno organizacijo in poslovno skupnost,
- spremembah pri organiziranju temeljne organizacije,
- statutu temeljne, delovne in sestavljene organizacije,
- osnovah plana temeljne organizacije,
- osnovah in merilih za delitev sredstev za osebne dohodeke in za skupno porabo delavcev,
- drugih samoupravnih sporazumih, če je to v zakonu določeno,
- sklepih, ki se nanašajo na odpoved pravic do povrnitve združenih sredstev oziroma do nadomestil za gospodarjenje z združenimi sredstvi,
- drugih vprašanjih, ki jih določa samoupravni sporazum in statut temeljne organizacije.

41. člen

Delavci lahko na zboru delavcev z javnim glasovanjem odločijo, da bodo o določenem vprašanju, o katerem bi sicer odločali na zboru delavcev oz. s podpisovanjem izjav, odločali z referendumom. Delavci ne morejo odločati z referendumom o vprašanjih, ki so v pristojnosti delavskega sveta.

42. člen

Referendum razpiše za celotno temeljno organizacijo delavski svet s sklepom, ki vsebuje:

- določitev besedila (referendumske odločitve),
- dan izvedbe referenduma,
- ime temeljne organizacije.

Od dneva razpisa do dneva izvedbe referenduma ne sme preteči manj kot 15 in ne več kot 60 dni. Sklep o razpisu referenduma se objavi na oglasnih deskah oziroma v glasilu Železarn.

43. člen

Pravico odločanja na referendumu ima vsak delavec, ki je sklenil delovno razmerje v temeljni organizaciji združenega dela. Vsak delavec glasuje osebno, glasovanje poteka tajno. Odločitev na referendumu temeljne organizacije je sprejeta, če je zanjo glasovala večina delavcev.

44. člen

V primeru negativnega izida referenduma se ta lahko ponovi o istem predlogu v roku 6 mesecev, če gre za statusna vprašanja, oziroma tri mesece po izvedbi referenduma, če gre za druga vprašanja. Ne šteje se za ponovitev odločanja, če je predlog spremenjen.

45. člen

Zaradi nepravilnosti pri izvedbi referenduma ima vsak glasovalec, sindikat in samoupravna delavska kontrola pravico vložiti ugovor na komisijo, ki je vodila referendum. Ugovor je treba vložiti v roku treh dni po objavi rezultatov referenduma. Komisija o ugovoru odloči v naslednjih treh dneh.

46. člen

Delavski svet imenuje obenem, ko sprejme sklep o razpisu referenduma, tudi komisijo za izvedbo referenduma, ki je sestavljena iz treh članov in treh namestnikov in komisijo za sestavo volilnih imenikov.

Postopek v zvezi z referendumom lahko vodi tudi komisija, ki je bila v temeljni organizaciji imenovana za izvedbo skupščinskih volitev.

Komisija za izvedbo referenduma imenuje volilne odbore glede na število volilšč v temeljni organizaciji.

47. člen

Kadar delavci v več temeljnih organizacijah hkrati glasujejo o istem vprašanju, je odločitev sprejeta, če je zanjo glasovala večina delavcev v vsaki temeljni organizaciji. Referendum v tem primeru razpiše delavski svet delovne organizacije, vendar morajo o predlogu pred tem zavzeti stališče delavski sveti temeljnih organizacij.

48. člen

Zadeva, o kateri je bilo odločeno na referendumu, začne veljati: splošni akt — 8 dni po objavi oziroma po poteku določene časa, kar je določeno v samem aktu, posamični akt — takoj.

4. Zbor delavcev

49. člen

Zbor delavcev temeljne organizacije ali njenega dela daje pobude, mnenja in predloge ter sprejema smernice in stališča za delo delegatov v organih upravljanja; usklajuje stališča pri uresničevanju pravice dela z družbenimi sredstvi; obravnava poročila organov ter opravlja druge zadeve v skladu z veljavnimi predpisi, tem statutom in drugimi samoupravnimi splošnimi akti.

Zbor delavcev temeljne organizacije poteka praviloma prek delnih zborov v obliki samoupravnih delovnih skupin.

50. člen

Delavci v temeljni organizaciji z osebnim izjavljanjem na zboru delavcev:

- razpravljajo o vseh vprašanjih in samoupravnih splošnih aktih, ki se sprejemajo z referendumom,
- obravnavajo in sprejemajo vse druge samoupravne sporazume in druge samoupravne splošne akte,
- sprejemajo periodične obračune in zaključni račun,
- razpravljajo o večjih investicijah za razširitev materialne osnove dela oziroma o sklenitvi pomembnejših kreditnih pogodb,
- odločajo o vseh oblikah združevanja dela in sredstev,
- sprejemajo na predlog sindikalne organizacije kandidate za delegate samoupravnih organov temeljne organizacije in Železarne ter kandidata za delegate samoupravnih interesnih in družbenopolitičnih skupnosti in delegate za druge asociacije zunaj Železarne,
- določajo smernice za delo delegacij in delegatov,
- odločajo o drugih vprašanjih, določenih z zakoni, samoupravnimi sporazumi, drugimi samoupravnimi splošnimi akti, ali če jih določi delavski svet temeljne organizacije.

51. člen

Če delavci z glasovanjem na zboru delavcev odklonijo predlog večje investicije, ki pa je bil opredeljen v temeljnih plana, se

lahko ponovi odločanje v roku enega meseca, pri čemer mora predlagatelj upoštevati stališča delavcev ob odklonitvi predloga.

52. člen

Zbor delavcev sklicuje predsednik delavskega sveta. Predsednik mora sklicati zbor delavcev, če to zahteva delavski svet, poslovodni organ, osnovna organizacija sindikata, delegacija za delegiranje delegatov v skupščine družbenopolitičnih skupnosti oziroma samoupravne interesne skupnosti in družbeni pravobranilec samoupravljanja. Kdor zahteva sklic zbora delavcev, mora navesti predmet obravnave oziroma sklepanja na zboru delavcev.

Če predsednik ne skliče zbora delavcev v 15 dneh od prejete zahteve, ga lahko skliče tisti, ki je zahteval sklicanje.

53. člen

Kadar poteka zbor prek samoupravnih delovnih skupin, tak zbor skliče vodja samoupravne delovne skupine v okviru roka, ki ga določi sklicatelj zbora delavcev temeljne organizacije.

54. člen

Predloge in stališča samoupravnih delovnih skupin o zadevah, o katerih odloča zbor delavcev v temeljni organizaciji, ugotovijo in uskladijo delegati v delavskem svetu temeljne organizacije. Če predlogov in stališč ni mogoče uskladiti, delavski svet odloči, da se razprava ponovi.

55. člen

Kadar se delavci izjavljajo o posameznem predlogu ali samoupravnem splošnem aktu na zboru delavcev temeljne organizacije, se šteje, da je sklep oziroma samoupravni splošni akt veljavno sprejet, če ga sprejme več kot polovica vseh delavcev temeljne organizacije, razen če ni z zakonom določena drugačna večina.

56. člen

Delavski svet temeljne organizacije po končanem glasovanju na samoupravnih delovnih skupinah ugotovi, ali je predlog dobil na zboru delavcev potrebno večino, tako da se seštejejo glasovi delavcev posameznih samoupravnih delovnih skupin na podlagi zapisnikov zborov samoupravnih delovnih skupin.

5. Samoupravna delovna skupina

57. člen

Vsak delavec mora biti vključen v eno izmed samoupravnih delovnih skupin.

58. člen

Samoupravne delovne skupine predstavljajo tiste dele temeljne organizacije, v katere se delavci povezujejo delovno, organizacijsko, tehnološko in je zanje značilna tudi prostorska povezanost.

Samoupravno delovno skupino ustanovi delavski svet temeljne organizacije na pobudo delavcev in na predlog ustrezne strokovne službe.

59. člen

Prek samoupravnih delovnih skupin delavci neposredno vplivajo na materialno osnovo v temeljni organizaciji, ki se kaže predvsem v:

- gospodarnem upravljanju z delovnimi sredstvi,
- boljši kvaliteti in organiziranosti dela, kar prispeva k večjemu uspehu dela v temeljni organizaciji,
- seznanjanju z rezultati svojega in skupnega dela, kar pripomore k učinkovitejšemu odločanju.

60. člen

Oblika delovanja samoupravne delovne skupine je sestane. Za sklic samoupravne delovne skupine je odgovoren vodja samoupravne delovne skupine.

61. člen

Kadar delavci na sestanku samoupravne delovne skupine obravnavajo zadeve, o katerih je po zakonu obvezna predhodna javna razprava, ali kadar obravnavajo predloge pomembnejših kreditnih pogodb za investicijska vlaganja, potrebna za razširitev materialne osnove dela, je za organizacijo sestankov odgovoren sindikat, ki je dolžan pravočasno posredovati gradivo za razpravo in poskrbeti za njegovo razlago.

Za posredovanje gradiva je odgovoren vodja temeljne organizacije.